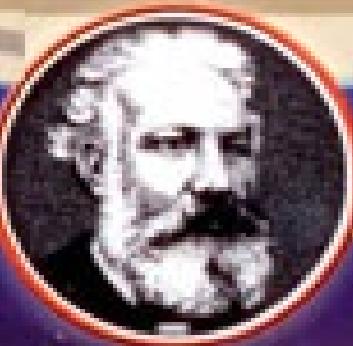

Жил

Верн

СВЕТИЛЬКА НА КРАЈУ СВЕТА

ŽIL VERN

**SVETILjKA NA KRAJU
SVETA**

Preveo D. N. Jovanović

Jules Veme (1828 - 1905)
LA PHARE DU BOUT DU MONDE

I

Prvoga dana rada

Sunce se malo pomalo spušтало iza visova koji su zaklanjали izgled na zapadu. Vreme je bilo lepo. Na drugoj strani pojedini oblačići odbijali su preko mora poslednje zrake, koji su se takođe uskoro izgubili u dosta dugom sutoru na visokoj širini od dvadeset i pet stepeni južne zemljine polovine.

Baš kada se od sunčanog kotura videla još samo donja polovina, odjeknu topovski pucanj na lađi *Santa-Fe* i diže se zastava argentinske republike na katarci.

A u isto vreme sevnu prema lađi sjajna svetlost, koja je došla sa svetionika u zalivu Elgoru, gde je *Santa-Fe* bila usidrena. Dva čuvara i nekoliko radnika na obali, kao i mornari skupljeni na prednjoj strani lađe, pozdraviše usklicima prvi svetionik na ovom dalekom primorju.

Zatim se ispališe još dva topa, pa se prema propisima za ratne lađe zastava opet spusti, i sve se utiša na ostrvu država, ovde na mestu gde se sastavlju vode Atlantskog i Tihog okeana.

Radnici odmah odoše na lađu u *Santa-Fe*, a na obali ostadoše samo tri čuvara, od kojih se jedan već nalazio na svetioniku da vrši dužnost.

Ona druga dvojica nisu odmah otišli u svoj stan nego su išli obalom i razgovarali.

- Eto, Vaskec – poče mlađi čuvar – lađa se opet kreće na put...
- Jeste, Felipe – odgovori Vaskec – i nadam se da neće rđavo putovati do kuće.
- Ali put je dugačak, Vaskec!
- Ah šta, povratak nije duži no što je bio dolazak.

- Ne bih rekao da je baš tako – odgovori Felipe, smešeći se.
- Potrebno je katkad više vremena za odlazak no za povratak – produži Vaskec – bar kad se ima povoljan vetar za povratak. Uostalom, petnaest stotina milja (oko 2800 kilometara) nije tako mnogo, ako lađa ima dobru mašinu i mnogo jedrilja.
- Tako je, Vaskec, a još kad kapetan Lafajet dobro poznaje put.
 - Pa put je sasvim prav, mladiću. Kad se ovamo išlo, put je vodio na jug, a kad se vraća kući, okreće se na sever, i ako vetar i dalje ne duva od zemlje, onda je kapetan zaklonjen od obale i plovi kao da je na reci.
 - Da, ali na reci koja ima samo jednu obalu – reče Felipe.
 - To je svejedno, ako je samo „dobra“ obala, a to je dokle god ima vetra sa suva.
 - Tako je – odobri Felipe – ali vetar ima svoje čudi, pa ako se jedanput promeni...
 - Onda je zlo, Felipe, ali ja se nadam da će *Santa-Fe* dobro proći. Ona može za četrnaest dana lako preći petnaest hiljada milja i stići u Buenos Ajres. Ali, ako vetar okupi da duva sa istoka...
 - Tako je, druže. Ognjena zemlja ili Patagonija, nigde sigurno mesto! To znači: hajde na pučinu, da budeš bačen na obalu.
 - Meni se čini da će lepo vreme potrajati.
 - I ja mislim, Filipe. Mi smo tek na početku lepog godišnjeg vremena. Ima još tri meseca, a to je već nešto.
 - Svi radovi su na vreme svršeni – dodade Felipe.
 - To znam druže, to znam, početkom decembra, a to znači za mornare tamo na severu toliko kao početak juna. U to doba retko dolazi rđavo vreme koje lađu tako lako baca i drmusa. Ali kad *Santa-Fe* uđe u pristanište, onda može duvati i besniti koliko hoće. Ne bojim se da će naše ostrvo sa svojim svetionikom propasti.

– Zcelo neće, Vaskec. I kad se *Santa-Fe* vrati i dovede čuvare koji će nas odmeniti...

– Tek posle tri meseca, Felipe.

– Pa jest... naći će ostrvo da još stoji na starom mestu.

– I mi na njemu – odgovori Vaskec koji protrlja ruke, pošto je dobro povukao dim iz svoje lule, tako da ga je sveg obavio. – Ne zaboravi, druže, da mi ovde nismo na nekoj lađi koju bura baca čas ovamo čas onamo, i kad bi to bila lađa, ipak leži jako ukotvljena na kraju Amerike, i neće vući kotvu za sobom. Ovaj predeo je opasan, i to je istina. More oko rta Horna je ozloglašeno. Priznajem da se na ovim obalama često događaju brodolomi i da gusari ne mogu naći bolje mesto za razbojništva. Ali sve će se to promeniti. Sad imamo ovde Ostrvo država sa svojim svetionikom, čiju svetlost nikakva bura ne može ugasiti, pa makar hujala sa svih krajeva sveta. Lađe će svetionik na vreme videti, pa će se prema tome upravljati. A upravljaće se po vatri, pa i kad je noć mračna, neće nasedati na obalske stene rta Svetog Jovana, na zemljouz San-Diego ili na vrh Falov. Naša je dužnost da vatru održavamo da dobro osvetljava, i mi ćemo se truditi da tako i bude.

Vaskec je ovako govorio s oduševljenjem, koje je i samog njegovog druga obuzelo. Felipeu nije bilo lako kad pomisli da mora nekoliko meseci provesti na ovom usamljenom ostrvu.

Vaskec završi svoj govor rečima:

– Vidiš, druže, ima četrdeset godina kako kao mornar plovim po svim morima starog i novog sveta. Sad kad je starost došla, kad misli čovek da se odmori, sad ne mogu zamisliti ništa bolje od čuvara na svetioniku, pa još na takvom kao što je naš... na svetioniku na kraju sveta.*

I zaista je zaslužio ovo ime, zbog položaja na kraju ovog ostrva, koje se ovde, tako daleko od svih nastanjениh predela zemlje, dizalo iz neprestano nemirnog mora.

– Kako ono beše, Felipe – reče Vaskec istresajući svoju ispušenu lulu – kad ćeš da odmeniš Morica?

– U deset sati.

– Lepo; onda ču ja doći u dva sata posle ponoći da tebe zamenim i da čuvam stražu do zore.

– Tako je, kako ti kažeš, Vaskec. Sad nemamo ništa pametnije da radimo no da idemo da spavamo.

– Jeste, da idemo da spavamo.

Vaskec i Felipe uđoše u malu ogradu, usred koje se dizala kula svetionik, i odmah uđoše u svoj stan, a za njima se vrata zatvoriše.

Noć je bila tiha. Čim je prestala, ugasi Vaskec plamenove koji su goreli dvanaest sati.

Priliv i odliv, koji su dosta slabi u Velikom okeanu, osobito duž obala Amerike i Azije, jesu naprotiv vrlo jaki na Atlantskom okeanu i veoma žestoko se osećaju na dalekim obalama Magelanove zemlje.

Kako je odliv došao jutros u šest sati, lađa je trebalo da se njim koristi, da u zoru krene. Ali još nije bilo sve spremljeno za polazak, i kapetan je računao samo na to da ostavi Elgor kad dođe drugi odliv istog dana.

Santa-Fe, lađa argentinske ratne flote, imala je samo dvanaest stotina tona, mašinu od sto šezdeset konjskih snaga, jednog kapetana i jednog oficira sa posadom od pedeset ljudi. Ova lađa bila je upravo određena da čuva obale od ušća reke La Plata do moreuza Le Mera na Atlantskom okeanu. U ono doba nije još bilo brzovoznih lađa, kao što su današnje pristalice, torpednjače i druge. Sa svojim zavrtnjem mogla je *Santa-Fe* za sat preći oko devet morskih milja, ali to je dovoljno za vršenje policijske službe na obalama Patagonije i Ognjene zemlje, gde dolaze samo ribarske lađe.

Ali ove godine lađa je imala zadatak da nadzire radove pri građenju svetionika, koji je argentinska vlada podizala naspram zemljouza Le Mera. Osoblje i građevinski materijal bio je ovde donet na lađi. Jedan vešt inženjer iz Buenos-Ajresa dovršio je ovih dana svetionik.

Sad je *Santa-Fe* nekoliko nedelja ležala ukotvljena u zalivu Elgoru. Pošto se istovarila hrana potrebna za četiri meseca i pošto se kapetan Lafajete uverio da čuvari novoga svetionika niučemu neće oskudevati dok im dođe zamena, htio je sad da radnike vрати kući. Da neke nepredviđene smetnje nisu omele građenje, *Santa-Fe* bi se već odavno vratila u svoje pristanište.

Za vreme svoga ovdašnjeg bavljenja, kapetan se nije imao čega bojati u zalivu koji je zaštićen od severnih, južnih i zapadnih vetrova. Samo mu je nepogoda koja dolazi sa mora mogla dosađivati. Proleće se pokazalo vrlo blago, i sad u početku leta moglo se s pravom očekivati da će biti u magelanskim vodama samo prolaznih poremećaja atmosfere.

Bilo je sedam sati, kada kapetan i njegov drugi oficir izadoše iz svojih kabina. Mornari su još prali krov i voda je iz poslednjih prosutih kablova isticala kroz rupe. U isto vreme, prvi podoficir naredi da sve bude gotovo, kad dođe vreme da se podje. Iako je bilo određeno da se podje tek posle podne, već su bile skinute navlake sa jedrila, očišćeni ventilatori i bakarni deo kućice u kojoj je kompas. Veliki čamac se digao na vešaljku a mali je ostao još u vodi za upotrebu.

Kada sunce izadje, diže se državna zastava na katarci.

Tri četvrti sata docnije, četiri puta zazvoni zvono kojim se pozivaju mornari na službu.

Posle doručka, oba oficira se popeše na krov, pregledaše nebo koje jutarnji vetar beše prilično očistio i narediše podoficiru da ih prevezе na obalu.

Kapetan je htio da još jedanput pregleda svetionik i njegove sporedne zgrade, kuću za čuvare i šupu gde je smešteno gorivo i hrana, i da se najzad uveri da svi aparati besprekorno rade.

On izađe na suvo u pratnji oficira i podje ogradi svetionika.

Usput su mislili na ona tri čoveka koji će sami ostati u žalosnoj pustinji ovoga ostrva.

– Težak je to posao – reče kapetan. Ipak, ne treba zaboraviti da su to prekaljeni mornari, koji su odvajkada provodili mučan život. Služba kod svetionika za njih je upravo mesto za odmor.

– Tako je – reče oficir – ali je razlika biti čuvar svetionika u pitomu predelu i sa zgodnom vezom sa zemljom i ovde na pustom ostrvu, koje lađe samo sondiraju, pa i to što je moguće dalje od njega.

– To je istina – odgovori kapetan – posle tri meseca dolazi ovde smena, i Vaskec, Felipe i Moric vrše prvu službu u blagom godišnjem vremenu.

– Tako je, gospodine kapetane. Ova trojica neće još imati da pate od strašne zime na rtu Hornu.

– Ovde je zima strašna – potvrди kapetan – kad smo pre nekoliko godina putovali kroz moreuz i duž obala Ognjene zemlje i Pustošne zemlje, pa na rt Devicu i rt Pilar, tada sam video šta su strašne bure. A naši čuvari imaju ovde jaku kućicu koju nikakva bura ne može srušiti. Neće oskudevati ni u uglju ni u hrani, ako bi ovde morali ostati sa službom još dva meseca više. Ostavljamo ih ovde u dobrom zdravlju, i tako ćemo ih zateći kad se vratimo. Vazduh je ovde oštar, ali je čist, i tu se sastaju Atlantski i Veliki okean. Uostalom, nemojte da zaboravite jedno: kada je vrhovna pomorska vlast tražila čuvare za svetionik na kraju sveta, nije imala veliki izbor.

Međutim, oba oficira su stigla do ograde, gde su ih Vaskec i njegovi čekali. Vrata se otvorile i malo zastadoše da odgovore na

propisni pozdrav tri čuvara.

Pre nego što je kapetan počeo sa njima da razgovara, posmatrao ih je od glave do pete u njihovim teškim čizmama za gaženje u vodi i u odelu od voštanog platna sa kukuljačom.

- Je li noćas sve dobro bilo? – upita kapetan glavnog čuvara.
- Sasvim dobro, gospodine kapetane – odgovori Vaskec.
- Nikakvu lađu na moru niste videli?
- Nismo, i kako je nebo bilo bez pare, primetili bismo svetlost još na tri do četiri milje.
- Lampe su bile neprestano u redu.
- Neprestano, gospodine kapetane, sve do izlaska sunca.
- Gore u stražarnici vam nije bilo hladno?
- Nije, gospodine kapetane, svuda je dobro zatvoreno, a kroz duple prozore ne može vetar da prodire.
- Da najpre vidimo vaš stan, pa posle da se popnemo na kulu.
- Na službi, gospodine kapetane – odgovori Vaskec.

Baš uz kulu bio je stan za čuvare, koji su mogli odolevati najjačim vetrovima magelanske oblasti. Ovde unutra nije se imalo čega bojati, ni od kiše ni od hladnoće i snežnih vejavica koje se pod ovom gotovo južnom širinom često pojavljaju sa strašnom žestinom.

Pojedine prostorije razdvajao je uzan hodnik, a na kraju tog hodnika bila su vrata, na koja se ulazilo u kulu.

- Hajdemo gore – reče kapetan Lafajete.
- Na službi – odgovori Vaskec.
- Dosta je da nas samo vi pratite.

Vaskec dade znak svojim drugovima da u hodniku ostanu. Zatim otvorio vrata od stepenica i oficiri podoše za njim.

Uske vijugave stepenice kamenim stupnjima utvrđene u zidu

nisu bile mračne. Deset otvora, nalik na mazgale^{1}, osvetljavali su ih od sprata do sprata.

Kad su se popeli do stražarnice, nad kojom su bili fenjeri i sprave za osvetljenje, sedoše oba oficira na okruglu klupu utvrđenu u zidu. Kroz četiri prozora ove stražare mogao se lepo pregledati vidik na sve strane.

Iako je duvao umeren veter, ovde gore bio je dosta jak, ali nije mogao da nadjača viku galebova ili dreku fregatskih ptica i albatrosa, koji su preletali udarajući jako krilima.

Da bi dobili još slobodniji pogled na ostrvo i na more oko njega, kapetan Lafajete i njegov oficir popeše se uz lestve, koje su vodile na galeriju gde su bili fenjeri svetionika. Ona strana ostrva što se pred njihovim očima pružala na zapad, bila je isto tako pusta kao more, od koga su veliki deo mogli pregledati od severozapada do juga, čiju su površinu visovi na rtu Jovanu samo na severoistoku prekinuli. Na podnožju kule ležao je pred njima zaliv Elgor, gde je na obali sad bilo mnogo mornara sa lađe *Santa-Fe*. Na moru, nigde jedrila, nigde dima, samo beskrajni blistavi okean.

Pošto su četvrt sata ostali na galeriji svetionika, oba oficira siđoše dole, i za njima Vaskec, i vratiše se na lađu.

Posle ručka kapetan Lafajete opet se izveze na suvo sa svojim oficirom. Hteli su da poslednje časove pre polaska provedu u šetnji pored severne obale zaliva Elgora. Kapetan je već više puta danju ulazio u ovaj zaliv, ali bez krmara – jer ga nije bilo na Ostrvu država – i uvek je spuštao kotvu u jednom malom udubljenju kod svetionika. Ali iz obazrivosti nije nikad propustio da tačnije pregleda novi deo još malo ili rđavo poznatog zemljишta.

Oba oficira išli su dakle obalom.

Pošto su prešli preko kratkog zemljouza koji vezuje rt Sv. Jovana sa krajem ostrva, pregledali su pristanište istog imena koje

se na drugoj strani rta nalazi prema zalivu Elgoru.

– Ovo pristanište Sv. Jovana – primeti kapetan – ima veliku prednost. Ono uvek ima vode i za najveće lađe; samo je šteta što mu je ulazak tako nezgodan. Kad bi bilo koliko toliko osvetljeno, lađe bi se u njega rado sklanjale.

– Osim toga, ovo je poslednje pristanište koje se nalazi kad se izade iz Magelanovog prolaza – reče poručnik.

– Oficiri se vratiše u četiri sata i odoše na lađu, pošto su se ljubazno oprostili sa Vaskecom, Felipeom i Moricom koji ostadoše na obali da čekaju kad lađa podje.

U pet sati poče se penjati parni napon u kazanu lađe; iz odžaka je kuljao gust dim. Čekalo se samo da počne odliv, pa da *Santa-Fe* krene.

U tri četvrti na šest zapovedi kapetan da se mašina pusti radi probe. Odmah zašišta suvišna para iz cevi.

Poručnik je na prednjoj strani lađe nadgledao potrebne pripreme. Malo posle izvadi se iz dna kotva pomoću čekrka i postavi se na njeno ležište.

Tri čuvara usklicima pozdraviše *Santa-Fe* i ona se lagano krenu. I šta je Vaskec mogao misliti... kada su on i njegovi drugovi uzbudeno gledali kako lađa odmiče, oficiri i mornari *Santa-Fe* još su jače osećali što ostavljaju tri čoveka na ovom ostrvu Amerike.

Lađa je umerenom brzinom klizila severozapadnom obalom zaliva Elgora; tek oko osam sati izade na pučinu. Pošto je obišla rt Sveti Jovan, pod punom parom ostavi moreuz na zapadu, i kad se sasvim smrče, vatra svetionika na kraju sveta svetlucala je još samo kao zvezda na dalekom horizontu.

II

Ostrvo država

Ostrvo država – a zove se i Zemlja država – leži na najdaljem jugozapadnom kraju novog kontinenta. Ono obrazuje poslednji i najistočniji komad zemlje magelanske grupe ostrva, koja je čudljivo razbacana od potresa plutonske epohe u blizini pedeset petog stepena širine, jedva sedam stepeni od južnog polarnog kruga. Tu magelansku grupu ostrva zapljuškuju vode oba okeana, prilaze joj katkad lađe koje plove iz jednog u drugi, bilo da ove, pošto obiđu rt Horn, dolaze ovamo sa severa ili sa jugozapada.

Moreuz koji je u 17. veku pronašao holandski moreplovac Le Mer i njegovo ime dobio, razdvaja ostrvo država od Ognjene zemlje koja je udaljena dvadeset i pet do trideset kilometara. Ovaj vodeni prolaz daje lađama kraći i sigurniji put, jer se sklanjaju s puta silnim talasima koji besne na obali Ostrva država. Ovo se graniči s njim na zapadu u dužini od deset morskih milja (oko 19 kilometara) od rta Svetog Antonija do rta Kempe, i ovde ima manje opasnosti za parobrodove ili jedrenjače nego kad na severu plove pored ostrva.

Ostrvo država ima trideset i pet morskih milja (oko 65 kilometara) od istoka na zapad od rta Svetog Vartolomeja do rta Svetog Jovana i u širini jedanaest morskih milja (20 i po kilometara) između rta Kolžta i Vebstera.

Obala je jako razrivena. Ima mnogo zaliva i zatona, kojima se teško može prići zbog podvodnih stena. Šta je već stradalo lađa na ovim gostoljubivim obalama koje su vrlo visoke i okomite, a negde opkoljene ogromnim stenama, o koje more i na mirnom vremenu naleće neopisanom silom.

Ostrvo nije bilo naseljeno, ali bi se moglo na njemu živeti bar

četiri meseca, u novembru, u decembru, januaru i februaru, kada je leto na ovoj visokoj širini južne hemisfere. Životinje bi zacelo našle dovoljno hrane na prostranim ravnicama u unutrašnjosti, a osobito u predelu istočno od pristaništa Pari, između rta Konveji i rta Webstera. Čim zraci južnoga sunca otope sneg, buja iz zemlje trava, koja do zime ostaje zelena i sočna. Preživari koji su se odomaćili u magelanskim oblastima, ovde bi lepo napredovali. Kad dođe zima, životinje bi se morale prenesti u malo toplige krajeve koji se nalaze u Patagoniji, pa i u Ognjenoj zemlji.

Uostalom, ovde žive u divljem stanju guanakosi, neka vrsta lame, vrlo izdržljive prirode, pečeno ili prženo meso im je vrlo ukusno. Te životinje za vreme duge zime ne umiru od gladi, jer nalaze pod snegom mahovinu i korenje, čime im se želudac mora zadovoljiti za vreme ovog posta.

U sredini ostrva ima ovde-ondje dosta velikih ravnica, viđaju se šumice sa više žutim no zelenim lišćem koje lako otpada. Ima u njima najviše južnih bukava, čija su stabla katkada visoka šezdeset stopa, a grane im se pravo račvaju, žutika kojima zima ne škodi, zimskih kora koje imaju iste osobine kao pravi cimet.

Pomenute ravnice i šumice zauzimaju naravno samo četvrti deo površine Ostrva država. Ostalo se sastoji iz kršnih visoravnih, većinom iz kvarca, iz dubokih uvala, dugih nizova erozivnih blokova koji su se usled davnašnjih vulkanskih prevrata odvojili. Danas bi se u ovom delu Ognjene zemlje uzalud tražili krateri ugašenih vulkana. Prema središtu ostrva prostrane ravnice izgledaju kao pustare, kad neka uzvišica prekida dubok sloj snega koji ih prekriva. Što se ide dalje na zapad, reljef ostrva pokazuje se raznolikiji, stene pored obale su veće i strmije. Ovde se dižu mnogi vrhovi brda, koji su do tri hiljade stopa nad morskom površinom i sa kojih se može pogledom obuhvatiti cela oblast ostrva. To su poslednji beočuzi čudnovatog lica Anda koji od severa do juga pravi kičmu novog kontinenta.

Kod ovako nepovoljnih klimatskih prilika sa svojim hladnim vetrovima i strašnim burama, biljni svet na ostrvu ima vrlo malo vrsta koje uspevaju samo u blizini Magelanovog prolaza ili na grupi ostrva.

Sto pedeset metara od malog useka koji obrazuje Moluina koja je daleko sto morskih milja od obale Ognjene zemlje. To su kopitnjaci, bedrenaci, čestoslavice i smiljkite, kod kojih se boja vrlo malo razvija. Pod drvećem i između trave na livadama štrče glave bledog cveća koje se gotovo odmah zatvaraju, kad su se jedva razvile. Prirodnjak bi mogao naći još neke mahovine kod obalskih stena i na njihovim kosama pokrivenim s malo humusa, a pod drvećem poneko korenje što se jede, na primer azaleje, koje urođenici jedu mesto hleba, ali ne hrane dobro.

Uzalud bi se tražio pravilan tok vode na Ostrvu država. Iz kamenitog zemljišta ne izbijaju potoci od kojih postaje reka. Naprotiv, na njemu se nagomila grdan sneg koji osam meseci u godini ostaje nepromenjen, i u toplo – upravo, manje hladno – doba godišnje topi se lagano pod kosim zracima sunca i daje zemljištu vlagu. Zatim se prave male bare koje ostaju dok ne dođe mraz.

Ako je fauna i flora ostrva vrlo oskudna, njen obala je puna riba. Iako kroz Magelanov prolaz, preti velika opasnost lađama, stanovnici Ognjene zemlje često dolaze ovamo da love ribu. Ovde ima raznih riba: bakalara, smetaca, manića, morskih gužona, lipana. Ima takođe kitova, morskih pasa i morskih konja, koji ovamo dolaze kad nastupi lepo vreme. Ove morske životinje tako su se nemilosrdno pomamile da su sad pobegle u južna mora, gde je velika opasnost za lađe.

Sasvim je prirodno što se svuda na ostrvu, gde ima ravnih obala, podvodnih stena, nalaze razne školjke i puževi.

Ptica ima takođe mnogo, kao: belih albatrosa, bekanina, štakara, morskih ševa, gnjuraca i galebova.

Iz ovog opisa Ostrva država ne sme se zaključiti da su se Čile ili argentinska republika polakomile za ovo parče zemlje. Ono u stvari nije ništa drugo do jedan krš na kom se ne može stanovati. Čije je bilo u početku naše priče?... Može se samo to kazati da je bilo sastavni deo magelanskog arhipelaga, koji tada još nije bio podeljen između dve republike na jednom kraju američkog kopna.

Kad je lepo vreme, dolaze katkad ovde stanovnici Ognjene zemlje ili Pešersi da se od rđavog vremena sklone. Trgovačke lađe više vole da plove kroz Magelanov prolaz, koji je na pomorskim kartama vrlo tačno upisan i kojim mogu da idu bez opasnosti, bilo da dolaze od istoka ili od zapada, te da brzo – blagodareći napretku parobrodstva – iz jednog okeana stignu u drugi. Samo lađe koje su obišle ili hoće da obiđu rt Horn, prolaze pored Ostrva država.

Republika Argentina zasluzuje svaku pohvalu što je podigla svetionik na kraju sveta i svi narodi su joj za to blagodarni. Pre toga nije sijala vatra u vodama Magelanove zemlje, od zapadnog ulaza Magelanovog prolaza, od rta Devica na Atlantskom okeanu, do njegovog izlaza na rtu Pilaru na Tihom okeanu. Svetionik na Ostrvu država činio je neocenjive usluge lađama u ovim opasnim morima. Nema svetleće vatre ni na rtu Hornu, a ona bi mogla otkloniti mnoge velike nesreće pružajući veću sigurnost lađama koje dolaze iz Tihog okeana i hoće da uplove u Le Merov prolaz.

Argentinska vlada rešila se dakle da podigne svetionik u pozadini zaliva Elgora, i posle jednogodišnjeg srećno svršenog rada, počela je da radi 9. decembra 1859.

Sto pedeset metara od malog useka koji obrazuje unutrašnji kraj zaliva, bila je jedna uzvišica od četiri do pet stotina kvadratnih metara površine, a visoka oko trideset do četrdeset metara. Zid od kamena opkoljavao je ovaj prostor, ovu stenovitu terasu, koja je imala da bude temelj svetioniku.

Kula se dizala u sredini sporednih zgrada, jedne kuće i šupe

ili stovarišta.

Sporedne zgrade imale su: 1) spavaću sobu za čuvare, sa posteljama, ormanima, stolovima i stolicama, kao i sa furunom, čija je cev sprovodila dim preko krova; 2) zajedničku sobu, takođe s furunom, koja je služila kao trpezarija, sa stolom u sredini, visećim lampama o tavanici i podignutim ormanima za razne instrumente, kao durbin, barometar i termometar i uz to lampe koje su bile određene da zamene lampe fenjera, ako bi se pokvarile. Naposletku, visio je na sporednom zidu časovnik sa šetalicom; 3) magacine sa hranom za godinu dana, iako se sa svakom smenom posle tri meseca donosila nova hrana. Od namirnica bilo je raznih konzervi, usoljenog mesa, slanine, suvog povrća, čaja, kafe, šećera, sa nekoliko burića viskija i rakije i najpotrebnijih lekova; 4) zejtin za lampe fenjera u svetioniku. Šupa za gorivo i potrebe čuvara za celu južnu zimu.

Ovo su, dakle, bile sve građevine koje su se nalazile u dvorištu, poređane u krugu.

Kula je bila vrlo jaka i sagrađena od materijala sa samog ostrva. Vrlo tvrdo kamenje, vezano gvozdenim polugama, bilo je pažljivo otesano, tako da je zid mogao izdržati najžešće bure, pa i najstrašnije orkane koji besne ovde na stavi dva najveća okeana na zemlji. Kao što je Vaskec rekao: Ovoj kuli nepogoda ne može ništa. Ona će svetliti na sve strane, a on će sa svojim drugovima starati da ona vrši taj zadatak kako valja, uprkos svim magelanskim burama i nepogodama.

Kula je bila visoka trideset i dva metra i kad se u to uračuna i uzvišica na kojoj ona стоји, onda se vatra nalazila dve stotine i dvadeset i tri stope nad morskom površinom. Ona se, dakle, može videti od mora iz daljine od petnaest milja. Ali stvarno, daljina osvetljenja iznosila je samo deset milja.

U ono doba još se nije znalo za svetionike sa ugljenovodoničnim gasom ili sa električnom svetlošću. Uostalom,

za ovo udaljeno ostrvo, koje teško saobraća i sa najbližim zemljama, pokazalo se da je dobro držati se najprostijeg načina osvetljenja, koji zahteva najmanje opravke. Stoga se ovde rešilo za obične lampe sa zejtinom, ali sa svima popravkama koje su nauka i tehnika tada dale.

Uopšte, vidljivost na deset morskih milja pokazala se sasvim dovoljna. Lađama koje dolaze od severoistoka, istoka ili jugozapada, ostajalo je još uvek dosta morske širine da pođu pravim pravcem ka prolazu Le Merovu ili da se drže puta na jugu oko ostrva. Sve opasnosti bile su otklonjene ako se tačno pridržavalo naredaba koje je vrhovna pomorska uprava tada izdala, da se u poslednjem slučaju ostavi svetionik na severozapadu, a u oba prva slučaja na jugozapadu. Trebalo je pored vrha Svetog Jovana i rta Severala ili Falovsa ploviti tako, da se ovaj zadrži na levoj strani lađe, a onaj na desnoj strani, i tako se moralo na vreme upravljati da ne bi vetar i struja bacili lađu na obalu.

U vrlo retkim slučajevima, kada je lađa morala da uplovi u zaliv Elgor, mogla je lako naći put u njega, ako se samo upravljala po svetioniku.

Pri svom povratku, *Santa-Fe* je mogla dakle bez smetnje, pa i noću, spustiti kotvu u malom zatonu. Kako je zaliv do krajnje tačke rta Svetog Jovana bio dugačak oko tri milje, a vatra se mogla videti daleko deset milja, lađa je imala još uvek sedam milja pred sobom, pre nego što je došla do obale ostrva.

Svetionici su imali ranije parabolska ogledala, koja su imala veliku manu da gutaju najmanje polovinu proizvedene svetlosti. Ali je i u ovome učinjen veliki napredak, kao u svim drugim stvarima. Od tada su se počela upotrebljavati dioptrična ogledala koja svetlost lampi vrlo malo slabe.

Svetionik na kraju sveta imao je takozvanu stalnu (to jest neku promenljivu) vatru. Nije bilo bojazni da bi je kapetan lađe

mogao promeniti sa nekom drugom, jer je u ovom predelu i nije bilo. Nije, dakle, bilo potrebno vatu „diferencirati“ (razlikovati je od drugih), ni pojačanjem ni oslabljenjem njene svetlosne snage, ni njenim prekidanjem, tako da svetli samo od vremena na vreme ili kao munja, a ovo je ušteđivalo upotrebu jednog često vrlo osetljivog mehanizma koji bi se teško mogao opraviti na ostrvu na kome živi samo tri čuvara.

Kako je kapetan lađe ostavio ostrvo pri vedrom vremenu, mogao se uveriti da je uređenje i rad svetionika u svemu bio ispravan. Razume se da je dobro osvetljenje zavisilo od pažnje čuvara. Ako se lampe drže u redu, ako se fitilji na vreme menjaju, ako se zejtin doliva koliko treba i ako se vatra uvek tačno sa zalaskom sunca pali i sa izlaskom sunca gasi, onda će ovaj svetionik biti od velike koristi lađama u dalekim krajevima Atlantskog okeana.

Uostalom, nije se moglo ni sumnjati u dobru volju i revnost glavnog čuvara Vaskeca i njegova dva druga. Posle strogog izbora među mnogim momcima, sva trojica su u svojim ranijim položajima dali dokaza o svojoj pouzdanosti, odvažnosti i istrajnosti.

Nije potrebno naročito napominjati da je sve učinjeno za bezbednost tri čuvara, iako je Ostrvo država bilo usamljeno na moru i daleko petnaest stotina morskih milja od Buenos Ajresa, odakle im je samo mogla dolaziti hrana i druga pomoć. U lepo doba godine ovde su dolazili gdekoji stanovnici Ognjene zemlje i Pešersi, ali nisu dugo ostajali, a to su ljudi vrlo mirni. Po svršetku ribolova, odmah su se vraćali kroz Le Merov prolaz i odlazili na primorje Ognjene zemlje ili na kakvo ostrvo arhipelaga. Drugi stranci nisu ovde nikad dolazili. Moreplovci su se bojali obala ovoga ostrva, i zato nijedna lađa nije smela da ovde traži sklonište, koje je mogla lakše i sigurnije naći na raznim tačkama Ognjene zemlje.

Ipak nisu bile propuštene nikakve mere za slučaj da se u zalivu Elgoru pojave sumnjivi ljudi. Zgrade su imale jaka vrata koja su se iznutra zatvarala, a niko ne bi mogao ući kroz gvožđem okovane prozore magacina i stana. Osim toga, Vaskec, Moric i Felipe imali su puške, revolvere i municiju.

Na kraju hodnika, gde se sastaje sa kulom, bila su još jedna gvozdena vrata, koja niko ne bi mogao provaliti. I kako bi se drukčije moglo prodreti u kulu do samo kroz prozorčiće na stepenicama, koji su takođe osigurani gvozdenim prečagama. Na galeriju kule mogao bi se neko popeti, kad bi se uspuzao uz žicu gromobrana.

Ovo su dakle bili važni radovi i uređenja koji su, po naredbi vlade argentinske republike, bili preduzeti na ostrvu država i srećno izvršeni.

III

Tri čuvara

U sadašnje doba godine, od novembra do marta, saobraćaj je na morima Magelanove zemlje najživlji. Ako ništa ne ublažava jako talasanje koje ovde dolazi iz oba okeana, ipak se atmosfera drži više u ravnoteži, i samo brzoprolazne oluje katkad uzburkaju do najviših slojeva. U ovo doba prijatnijeg vremena usuđuju se parobrodi i jedrenjače da oplove rt Horn na jednom okomku Novoga sveta.

Prolazak lađa, bilo na putu kroz prolaz Le Merov, ili na jugu Ostrva država, naravno da nije bio dovoljan da smanji jednolikost dugih dana ovog godišnjeg vremena. Vrlo malo je lađa koje tuda prolaze i sad ih je još manje otkako je, usled razvita parabrodstva i popravke pomorskih karata, putovanje kroz Magelanov prolaz postalo još bezopasnije.

Čuvarima nije teško padala usamljenost na ovom ostrvu. To su većinom stari mornari ili negdašnji ribari i već stoga nisu ljudi koji nestrpljivo broje dane i sate, nego koji znaju da se zanimaju ili razonode. Uostalom, njihova dužnost nije bila samo da se staraju o održavanju svetlosti od izlaska do zalaska sunca. Vaskecu i njegovim drugovima bilo je takođe naređeno da pripaze na okolinu zaliva Elgora, da nekoliko puta nedeljno dolaze do rta Svetog Jovana i da pregledaju primorje do vrha Severala, ali da ne idu dalje od tri do četiri morske milje. Osim toga, imali su da vode „dnevnik svetionika“ i da beleže sve znatnije događaje, kao i prolaz parobroda i jedrenjača, njihovu narodnost, ime i iz kog pristaništa dolaze, ako se može to da vidi na njihovim zastavama. Dužnost im je bila da motre na pravac i jačinu vetra, kakvo je vreme, koliko traju talozi, bure, najviše i najmanje stanje barometra, kolika je

vazdušna temperatura u izvesnim časovima, i da sve te pojave zavode u propisane preglede, na osnovu kojih bi se mogla izdati meteorološka karta ovog predela.

Vaskec je bio Argentinac, kao i njegovi drugovi. Imao je četrdeset i sedam godina, snažan zdrav i izdržljiv. Proputovao je veći deo sto osamdesetog stepena širine. Odlučan i preuzimljiv, a upoznat sa svakojakim opasnostima, umeo je lako da ih prebrodi. On je ne samo svojim zrelijim godinama imao da blagodari što je izabran za starešinu osoblja na svetioniku, nego i svom čvrstom karakteru koji na prvi pogled uliva poverenje. Iako je u ratnoj mornarici argentinske republike bio samo podoficir, ipak je ostavio službu poštovan od svih, i kad se prijavio za čuvara na Ostrvu država, vlada ga je odmah postavila.

Felipe i Moric bili su takođe dva prekaljena mornara, jedan star četrdeset, a drugi trideset i sedam godina. Vaskec je već odavno poznavao njihove porodice, i on ih je preporučio vradi za čuvare. Prvi je bio samo bećar, kao i on. Od ove trojice bio je samo Moric oženjen, ali nije imao dece, i njegova žena, koju će videti posle tri meseca, služila je kod neke gazdarice u pristaništu Buenos-Ajresa.

Po isteku tri meseca, Vaskec, Felipe i Moric ukrcaće se na *Santa-Fe*, koja će tri druga čuvara dovesti na Ostrvo država. Posle tri meseca, oni će se opet vratiti da ove odmene.

Oni će, dakle, opet stupiti na dužnost i vršiće je u mesecima junu, julu i avgustu, to jest usred zime. Dok u prvom tromesečju nisu mnogo patili od rđavog vremena, sada ih je po povratku na ostrvo očekivao teži život, ali to ih nije plašilo. Vaskec i njegovi drugovi bili su već svikli na ovdašnju klimu i mogli su podneti i najveću hladnoću i najbešnje oluje antarktičke zime.

Od ovoga dana, 10. decembra, počela je redovno uređena stražarska služba. Svaku noć svetlele su lampe pod nadzorom jednoga čuvara koji je boravio u stražari, dok su druga dvojica

spavali u kući. Zatim su danju razni aparati pregledani, očišćeni, u lampe metnuti novi fitilji, ako je potrebno, i tako spremljene da od zalaska sunca opet šalju svoje moćne zrake.

Kad god je redovna služba dopuštala, Vaskec i njegovi drugovi su izlazili duž zaliva Elgora do mora, ili peške na jednoj ili drugoj obali ili u čamcu koji je stajao u jednom malom zatonu gde je bio zaklonjen visokim obalama od ovde jedino opasnog istočnog vетра.

Kad su Vaskec, Felipe i Moric pravili takav izlet, razume se da je uvek ostajao jedan od njih na gornjoj galeriji svetionika. Bilo je u svako doba moguće da kakva lađa prođe pored ostrva i da hoće da prijavi svoj broj da se zavede u spisak lađa, i već zbog toga bilo je potrebno da jedan od čuvara stoji na straži. Iz dvorišta se moglo pregledati more samo na istok i severoistok. Na druge strane nije se moglo videti od visokih obala na nekoliko stotina hvati preko ograde; stoga je bilo potrebno da se neko nađe na galeriji kule ili u sobi pod fenjerom, kako bi se mogao sporazumeti sa lađama koje prolaze.

Prvih dana po odlasku lađe, nije se ništa važno dogodilo. Vreme je bilo lepo i vazdušna toplota srazmerno velika. Termometar je katkad pokazao deset stepeni Celzijusovih. Vetar je lako duvao od mora između izlaska i zalaska sunca, ali predveče stade duvati sa suva, a to je severozapadni vetar koji je dolazio iz dalekih ravnica Patagonije i Ognjene zemlje. Bilo je nekoliko sati i kiše, i kako je toplota bivala veća, izgledalo je da će uskoro doći nepogoda i promena atmosferskih prilika.

Pod uticajem sunčanih zrakova, koji se i ovde pokazaše životvornim, biljni svet je počeo da buja. Od svog belog zimskog pokrivača sasvim oslobođena, livada oko ograde pretvorile suva u bledo zelenilo. U šumici antarktičkih bukava moglo se lepo odmarati pod mladim lišćem. Prepuni potok tekao je žuboreći u zaliv. Mahovina je pokrivala stabla drveća i stene zajedno s

jednom biljkom što leči od skorbuta. Jednom reči, ako ovde nije bilo proleće – ova lepa reč nema građansko pravo u Magelanovoј zemlji – bilo je bar leto koje će još nekoliko nedelja trajati na najdaljem kraju američkog kopna.

Posle podne i još pre nego što će se upaliti svetlost na kuli, Vaskec, Felipe i Moric sedeli su na malom balkonu koji je opkoljavao fenjer i čeretali kao obično, ali je naravno glavni čuvar vodio prvu reč.

– No drugovi – poče on i dobro napuni svoju lulu, a na njega se ugledaše druga dvojica – no recite, jeste li se već navikli na ovaj život?

– Zacelo, Vaskec – odgovori Felipe – za ovo kratko vreme dosad nije nam bilo dosadno, a nismo se ni umorili.

– Dabogme da nismo – reče Moric – naša tri meseca će proći brže nego što sam mislio.

– Jeste, drugovi, proći će kao lađa koja je na lepom vremenu sva platna razapela.

– Kad pomenu lađu – reče Felipe – danas ne vidimo baš nijednu, pa ni tamo na horizontu.

– Biće već, Felipe, biće već – odgovori Vaskec, koji je svoju savijenu ruku kao durbin držao pred očima – zaista bi bila šteta što se podigao na ovom ostrvu tako lep svetionik, koji svoje zrake baca deset morskih milja daleko, a da lađa nema od njega nikakve koristi.

– Uostalom naš je svetionik sasvim nov – primeti Moric.

– Naravno, naravno, mladiću – odgovori Vaskec proći će još neko vreme, dok svi kapetani čuju da ovo primorje sad ima svetlost. Kada to znaju, onda će bliže ovuda ploviti da uđu u moreuz, jer im je put kraći i izbegavaju neke opasnosti. Ali nije dosta da sad ovde ima svetionik, oni moraju biti sigurni da on uvek svetli od zalaska do izlaska sunca.

– Pa da – reče Felipe – to će se dozнати čim se *Santa-Fe* vrati u Buenos-Ajres.

– Tako je, druže – reče Vaskec – čim kapetan Lafajet podnese svoj izveštaj, pomorska vlast će pohitati da to javi moreplovцима. Uostalom, moraju već mnoge lađe biti obaveštene šta je ovde dole postalo.

– Što se tiče naše *Santa-Fe* – poče Moric – koja je tek pre pet dana otišla, to će njen put kući trajati ...

– Po mome mišljenju – prekide ga Vaskec – bar nedelju dana. Vreme je lepo, more mirno i duva povoljan vetar za lađu. Vetar joj i danju i noću duva u jedrila, i ako još uzme u pomoć svoju mašinu, bilo bi mi začudo ako ne izbací svojih devet do deset čvorova.

– Mislim da je već prošla petnaest milja kroz Magelanov prolaz i pored rta Devica.

– Zacelo, druže – potvrdi Vaskec – sad ona već plovi pored obale Patagonije, i brža je od patagonskih konja. Ali je začudo kako ovde ljudi i životinje gotovo mogu da trče kao najbolja ubojna lađa.

Vidi se da je ovim čestitim ljudima sećanje na *Santa-Fe* još lebdelo pred očima; to je bilo parče njihove otadžbine što su nedavno ostavili i ovde došli, i u mislima su pratili lađu do kraja njenog puta.

– Jesi li danas štogod upecao? – uze opet reč Vaskec, obraćajući se Felipeu.

– Upecao sam udicom mnogo morskih gužona, a rukom sam uhvatio jednog velikog morskog raka koji je puzaio između kamenja na obali.

– Dobro si učinio – odgovori Vaskec – ne treba da se bojiš da ćeš zaliv opustošiti. Što se ribe više hvataju, tako se kaže, sve više pridolaze, i zato ćemo moći da prištedimo našu suvu ribu i suvu slaninu. Što se tiče povrća...

– O – upade u reč Moric – ja sam bio u onoj bukovoj šumi, pa

sam iskopao mnogo korenja. Ja ću vam zgotoviti jedno ukusno jelo od korenja, onako kako sam naučio od glavnog kuvara *Santa-Fe*, koji se u to razume.

– To će nam dobro doći – reče Vaskec, jer ne treba mnogo jesti konzervi, makar da su najbolje. Oni nikad ne mogu zameniti ono što je sveže ubijeno, upecano ili ubrano.

– Ih, kad bi nam sa ostrva došao jedan par guanaka ili nešto drugo – povika Felipe.

– Ne velim da bi nam bilo na odmet pečenje ili ukusni but od guanaka – odgovori Vaskec kljocnuvši jezikom. – Za lepo parče divljači stomak će biti uvek blagodaran. Ako se tako nešto nađe, gledaćemo da ulovimo, samo treba paziti da se niko daleko ne odmiče od ograde, pa bila to mala ili velika životinja, osim kad se ide u izviđanje u zalivu Elgoru ili napolju između rta Svetog Jovana i vrha Diegosa.

– Da – reče Moric, koji je lov osobito voleo ali kad bi divljač došla na puškomet...

– Ah, na dva i tri puškometa – odgovori Vaskec – to ništa ne čini. Ali vi znate da je guanako suviše divlje prirode pa neće doći blizu dobrog – to jest našeg društva, i da bih se začudio kad bismo spazili samo par rogova preko stene iza bukove šume ili kad bi takav bratac zalutao čak do ograde.

I zaista, otkad je počelo građenje svetionika, nije se nikakva životinja videla u okolini zaliva Elgora. Glavni krmara *Santa-Fe*, strastan lovac više puta je pokušavao da ubije guanaka, ali uzalud, iako je pet do šest milja zalazio u unutrašnjost ostrva. Divljači je bilo, ali se uvek držala tako daleko da se nije mogla ubiti. Da je glavni krmara prešao preko najbližih visova i došao do kule Pari, ili do drugog kraja ostrva, bio bi svakojako srećniji; ipak tamo gde se prema zapadnoj obali dižu vrlo visoki vrhovi brda, bilo je vrlo teško ići, te tako niti je on niti ko drugi od posade *Santa-Fe*, dolazio

do rta Svetog Vartolomeja.

Kad je Moric, noću, od 16. do 17. novembra, od šest do deset sati, čuvaо stražu na kuli, sevnu na istoku slaba svetlost šest do sedam milja na moru. Izgleda da je došla od fenjera neke lađe, prve koja se pokazala u vodama ostrva otkako je svetionik sagrađen.

Moric je mislio da će to interesovati njegove drugove, koji još nisu spavali, pa siđe da im javi.

Vaskec i Felipe popeše se odmah sa njim na kulu i stadoše na otvoreni prozor istočne strane sa durbinom u ruci.

– Bela je svetlost – reče Vaskec.

– Dakle nije svetlost pozicione lampe – dodade Felipe – jer ne svetli ni zeleno ni crveno.

Ova primedba je bila umesna: nije bila propisna poziciona svetlost koja se posle zalaska sunca meće crvena na levu, a zelena na desnu stranu morskih lađa.

– I kako je bela – produži Vaskec – mora da visi na prednjoj katarci, a to označava parobrod koji стоји pred ostrvom.

O tome nije bilo sumnje. To je bio parobrod koji se približavaо rtu Svetog Jovana, i čuvari su se samo pitali da li će uploviti u prolaz Le Merov, ili će proći južno od njih.

Oni su, dakle, posmatrali lađu kako se sve više približuje, i posle pola sata bio im je jasan njen pravac.

Parobrod ostavi svetionik na levu stranu jugoistočno i pođe pravo ka zemljouzu. Kada prođe pored pristaništa Svetog Jovana, videla se zamalo i njegova crvena svetlost, ali je brzo nestade u pomrčini.

– To je bila, dakle, prva lađa koja je videla svetionik na kraju sveta – viknu Felipe.

– Ali neće biti poslednja – uveravaše Vaskec.

Sutradan u zoru Felipe prijavi jednu veliku jedrilicu koja se pojavila na horizontu. Vreme je bilo vedro, vazduh oslobođen svake pare usled umerenog jugoistočnog vетра, i tako se mogla lađa raspoznavati najmanje na deset morskih milja daleko.

Kad to čuše Vaskec i Moric, popeše se na galeriju svetionika. Odavde su videli lađu preko najdaljih stena na obali i malo desno od zaliva Elgora između vrha Diegosa i Severala.

Lađa je plovila sa svima jedrima i sa brzinom koja je mogla biti najmanje dvanaest ili trinaest čvorova. Kako je sad išla pravo na Ostrvo država, nije se još moglo znati da li će proći pored njega na severu ili jugu.

Kao mornari koji se uvek interesuju za ova pitanja, Vaskec, Felipe i Moric razgovarali su o tome. Naposletku, Moric je imao pravo, jer je od početka tvrdio da jedrilica neće ući u moreuz. Kad je ona samo još milju i po bila daleko od obale, skrenu malo da dođe više na vетар i da oplovi vrh Severala.

Bila je velika lađa, najmanje osamnaest stotina tona, sa tri katarke i sa kliperskim^{2} priborom, kako se upotrebljava za ovakve brze jedrilice koje se prave u Americi.

– Neka se moj durbin odmah pretvori u kišobran – povika Vaskec – ako ova jedrilica nije izašla iz brodogradilišta Nove Engleske!

- Možda će nam dati svoj broj i ime – reče Moric.
- To bi joj bila dužnost – reče glavni čuvar.

Tako je i bilo, kada brzovozna jedrilica okrenu kod vrha Severala. Na prednjoj katarci digoše se tri barjačića, signali koje je Vaskec odmah preveo, kada je video u knjizi signala što se čuva u stražari.

Lađa se zvala *Montank*, iz pristaništa Boston, Nova Engleska, Sjedinjene Američke Države. Čuvari joj odgovoriše podizanjem argentinske zastave na vrhu gromobrana, i oni pratiše

lađu očima dokle njene katarke iščezoše iza visova rta Webstera.

– I srećan put *Montanku* – reče Vaskec – i daj Bože da pred rtom Hornom ne nađe na suviše goropadno more.

Narednih dana more je bilo gotovo pusto; jedva su mogli umotriti jedno do dva jedra daleko na istočnom horizontu. Lađe koje su plovile deset do dvanaest milja pred Ostrvom država, zacelo nisu nameravale da se približe američkom primorju. Po mišljenju glavnog čuvara Vaskeca, to su morale biti lađe „kitarice“ koje su isle na lovišta južnih voda. Kao za potvrdu, pojaviše se gdekoji kitovi koji su iz viših širina dolazili. Ali na putu za Veliki okean, svi su se držali u velikoj daljini od vrha Severala.

Do 20. decembra nije se imalo ništa zabeležiti osim meteoroloških promatranja. Vreme je bilo postalo promenljivije, sa vetrovima koji su duvali između severoistoka i jugoistoka. Nekoliko puta je padala kiša koja je katkad – znak izvesnog električnog napona atmosfere – bila pomešana sa gradom. Ovo je slutilo i na oluje koje su osobito u ovo doba mogле biti vrlo teške.

Ujutro 21. decembra šetao se Felipe po dvorištu pušeći, kada mu se učini da vidi neku životinju tamo gde je bukova šuma.

Malo je gledao u tom pravcu, ali zatim donese durbin iz zajedničke sobe.

Felipe vide sad jednog velikog guanaka. Ovo je možda bila prilika da se nešto ulovi.

Vaskec i Moric koje je on pozvao, iziđoše iz jedne sporedne zgrade i pohitaše svom drugu.

Dogovoriše se da brzo krenu u lov. Ako ulove guanaka, dobiće svežeg mesa, a to će im biti vrlo priyatna promena u svakidašnjem jelovniku.

Dogovoriše se, dakle, da Moric s puškom podje napred i da životinju, koja je sad sasvim mirno stajala, lagano obide, pa da je potera prema zalivu, gde će je Felipe jednim metkom dočekati.

– Ali dobro pazite, deco – opomenu ih Vaskec. – Životinja ima vrlo dobar sluh i miris. Čim izdaleka spazi i namiriše Morica, pobeći će tako brzo da ne možete niti pucati niti je stići. Nemojte je dirati, ona ne može daleko pobeći. Jeste li razumeli?

– Jesmo – odgovori Moric.

Vaskec i Felipe pogledaše durbin i uveriše se da guanako još neprestano стоји на malom otvorenom mestu где су га први пут видели. Oni су sad само гледали шта Moric ради.

On је puzaо lagano до bukove šume. Zaklonjen од nje, mogao је да дође до stena u blizini, a da ne uplaši životinju, па onda да јој иза leđa приђе и otera je prema zalivu.

Njegovi drugovi mogli су за njim гледати, dok је дошао до šume, u kojoj ga је nestalo.

Proђe отприлике pola sata. Guanako је još neprestano стајао не мићуći se i Moric му је sad bio tako blizu да је могао na njega pucati.

Vaskec i Felipe čekали су svakog trenutka да чују pucanj i da vide kako životinja pada ili beži.

Ali se pucanj ne чу, i na veliko iznenađenje Vaskecovo i Felipeovo, guanako se ispruži na kamenito zemljište, kao da nije имао snage да се одржи на ногама.

Gotovo u isto vreme појави се Moric који се привукao iza stene, i приђе guanaku који је мирно лежао. On се nadнese nad njega, опипа га руком i диже jedan komad u vis. Zatim се окренуogradi i даде знак svojim drugovima да дођу.

– Tamo има нешто неobičно – реће Vaskec. – Поди са mnном, Felipe.

Obojica ostaviše dvorište i потрчаše u šumu.

Za deset minuta стигоše тамо.

– No... шта је са guanakom? – upita Vaskec.

- Ovde leži - odgovori Moric i pokaza na životinju kod njegovih nogu.
- Je li mrtav? - upita Felipe?
- Mrtav je - odgovori Moric.
- Dakle, od starosti crkao?
- Nije, od rane.
- Rane? Bio je ranjen?
- Jeste, ranjen je od kuršuma u slabinu.
- Kako... od kuršuma? - upita Vaskec, čudeći se. Nije bilo nikakve sumnje. Pošto je guanako bio pogoden metkom, dovukao se do ovoga mesta i tu je pao mrtav.
- Onda ima lovaca na ostrvu? - promrmlja Vaskec i, zamišljen, obazre se unaokolo.

IV

Kongrova razbojnička četa

Da su Vaskec, Felipe i Moric bar jedanput posetili najdalji zapad ostrva, primetili bi kako se ovde obala razlikuje od obale koja se pruža između rta Svetog Jovana i vrha Severala. Ovde su se dizale samo okomite, često do dve stotine stopa visoke stene koje su izgledale kao glatko odsečene i duboko se u more spuštale, a talasi su ih i na mirnom vremenu neprestano šibali. Pred golim stenama, u čijim je pukotinama živelo mnogo morskih ptica, pružali su se još mnogi podvodni grebeni, od kojih su neki pri visokoj vodi ulazili u more do dve morske milje. Između njih su prolazili uski, vijugavi kanali, po kojima su mogli da plove samo pljosnati čunovi. Ovde-onde virilo je i pomalo obale, iz čijeg su vlažnog peska nicale mršave morske biljke, a među njima su ležale polomljene školjke. U obalskim stenama bilo je mnogo dubokih, suvih i mračnih pećina sa uskim ulazom, kojima nisu dosađivale ni bure ni talasi, pa ni u opasnom vremenu dnevnih i noćnih priliva. Tamo se dolazilo kamenim i nesigurnim stazama, preko gomile stena, koje je bujica neretko ispreturnala. Ova zapadna obala imala je dakle više nego divlji izgled nego druga obala na kojoj je bio zaliv Elgor.

Iako je zapadna strana ostrva bila zaštićena od bregova Ognjene zemlje i magelanskih ostrva protiv severozapadnih vetrova, ipak je ovde more bilo tako isto burno kao u okolini rta Svetog Jovana od vrha Diegosa do vrha Severala. Kad se podigao svetionik na Atlantskom okeanu, za lađe koje obilaze oko rta Horna i prolaze kroz prolaz Le Merov, takođe bi bio potreban drugi svetionik na Tihom okeanu. Možda se čileanska vlada sad već rešila da se ugleda na argentinsku.

Ali da su ovi radovi bili preuzeti u isto vreme na jednom i drugom kraju Ostrva država, jedna razbojnička četa koja je stanovala blizu rta Svetog Vartolomeja, bila bi u velikoj opasnosti.

Pre mnogo godina, ova razbojnička družina bila je izašla na suvo na ulazu u zaliv Elgor i našla je duboku pećinu ovde na strmoj obali. Ova pećina dala je razbojnicima dobro pribegište, i kako lađe nisu nikad pristajale uz ovo ostrvo, bili su ovde sasvim sigurni.

Ova družina od dvanaestinu ljudi imala je za vođu nekog Kongra, a pomoćnik mu je bio neki Karkante.

Družina je bila sastavljena od raznih urođenika Južne Amerike. Od ovih, petorica su bili argentinske ili čileanske narodnosti. Ostali, verovatno stanovnici Ognjene zemlje koje je Kongr našao, imali su samo da prođu kroz prolaz Le Merov te da družinu dopune ovde na ostrvu koje im je bilo poznato, jer su dolazili radi ribolova.

O Karkanteu se nije ništa drugo znalo no da je čileanskog porekla, ali bi bilo vrlo teško kazati u kojoj je varoši ili u kom je selu republike rođen.

Imao je trideset i pet do četrdeset godina, srednjeg stasa, više mršav, ali sav od nerava i mišića, dakle vrlo snažan a uz to podmuklog i lukavog karaktera. On nikad nije prezao od izvršenja kakvog razbojništva ili ubistva.

Nije se ništa znalo o prošlosti prvog vođe. On sam nije nikada govorio koje je narodnosti, štaviše, niko nije znao da li se zaista zove Kongr. Uostalom, ovo je ime vrlo rasprostranjeno među urođenicima Magelanove i Ognjene zemlje. Prilikom putovanja oko sveta Astrolaba i Zelea, kapetan Dimon D'Irvil, kada je pristao u luku Peket, uzeo je u službu jednog Patagonca koji se tako zvao. Ali je ostalo sumnjivo da li je Kongr Patagonac ili nije. On nije imao gore više usko, a na donjem delu šire lice prastanovnika

Patagonije, nije imao visoko čelo, duguljaste oči, malo pljosnat nos i obično visok stas kojim se Patagonci odlikuju. Isto lice mu nije imalo izraz blagosti, koji se nalazi kod većine predstavnika ovih narodnih plemena.

Kongr je bio bujnog i vrlo energičnog temperamenta. Ovo se lako video na njegovim divljim crtama koje je skrivala gusta već malo proseda brada, a jedva da je imao četrdeset godina. To je bio pravi razbojnik, strašan zločinac, koji nigde na drugom mestu nije mogao naći pribižešte no na ovom ostrvu, od koga mu je samo obala, nekoliko, bila poznata.

Kako su Kongr i njegovi drugovi mogli živeti, otkako su se sklonili na ovo Ostrvo država? Ovo ćemo ukratko ovde opisati.

Kada su Kongr i njegov saučesnik Karkant zbog mnogih zločina pobegli iz Punta Arenas, glavnog pristaništa na prolazu Le Merovu, došli su u Ognjenu zemlju, gde je bilo teško da se dalje gone. Ovde su živeli u društvu Pešeresa, ali uskoro čuše kako se često događaju brodolomi na Ostrvu država, koje tada nije imalo svetionika. Obale su ovde bile pune morskih izmetina i stvari od velike vrednosti. Tada Kongr i Karkante smisliše da sastave razbojničku družinu od nekoliko skitnica koje su našli u Ognjenoj zemlji, a kojima će pridružiti desetinu Peršeresa. Na jednom običnom čamcu predoše na drugu stranu prolaza Le Mera. I ako su Kongr i Karkante nekad bili mornari, i dugo vremena plovili po opasnim vodama Velikog okeana, nisu mogli izbeći da im se ne dogodi nesreća. Jak veter otera ih dalje na istok, i razjareno more razbi im čamac o stene rta Kolneta, baš kad su se trudili da uplove u mirnu vodu pristaništa Paria.

Od ovoga rta dođoše peške u zaliv Elgor. U svojim nadama se nisu prevarili. Primorje između Svetog Jovana i vrha Servala bilo je pokriveno razvalinama od ranijih i novijih brodoloma. Tu je bilo sasvim neraspakovanih sanduka s namirnicama, koje će razbojničkoj družini biti dosta za više meseci, dalje je bilo oružja,

pušaka i revolvera, koji su se lako mogli opraviti, dobro očuvana municija u metalnim sanducima, zlatne i srebrne poluge od velike vrednosti, koje su verovatno došle s lađama iz Australije, osim toga nameštaj, daske, svakovrsno drvo, i naponsetku, ostaci ljudskih kostura, ali nijednog živog čoveka koji bi se spasao od ovih brodoloma.

Ovako opasno Ostrvo država bilo je moreplovцима dovoljno poznato. Svaka lađa koju je bura bacila na njegovu obalu, morala je propasti.

Kongr je tražio za sebe i svoje drugove kakvo pribegište ne u pozadini zaliva nego blizu njegovog ulaza, jer mu je to bilo zgodnije za njegove planove, a naročito da motri na rt Svetog Jovana. Slučajno je naišao na jednu pećinu kojoj je ulazak bio zarastao u morskoj travi. Bila je dosta prostrana da primi celu družinu. Kako je ležala na stražnjoj strani brda na obali, bila je dobro zaklonjena od vetrova sa morske strane. Tu su doneti svi ostaci od pređašnjih brodolomnika koji su se mogli upotrebiti: posteljne stvari, haljine, mnogo konzervi mesa, sanduci sa peksimitom i burići vina i rakije. U drugu pećinu do prve behu unete stvari osobite vrednosti, od zlata, srebra, i skupoceni nakiti, što je sve bilo nađeno na obali. Ako Kongru docnije pođe za rukom lažnim signalima da domami kakvu lađu u zaliv i da je otme, hteo je na nju da natovari svu pljačku, pa da se vrati na ostrva Tihog okeana, na poprište njegovih dosadašnjih razbojništava.

Dosad se za ovo prilika nije ukazala i razbojnici nisu još mogli ostaviti Ostrvo država. Ali, u toku dve godine, njihov bogati plen bivao je sve veći jer su se za to vreme događali mnogi brodolomi, kojima su se oni mogli koristiti. Kao razbojnici na izvesnim opasnim obalama Starog i Novog sveta, umeli su oni da sami izazovu ovakve nesreće. Ako se noću i pri velikoj istočnoj buri pojavi kakva lađa blizu ostrva, oni su je vatrenim signalom naveli na podvodne grebene, i ako se slučajno neko spase iz besnih

talasa, odmah ga ubiju. Ovo je bila sva radnja ovih razbojnika o kojima dosad нико ништа nije znao.

Razbojnička družina bila je na ostrvu kao zarobljena. Iako je Kongr uspeo da više lađa upropasti, ipak nije mogao nijednu domamiti u zaliv Elgor, gde bi pokušao da je otme. A nijedna nije htela da uplovi u zaliv malo poznat kapetanima.

Vreme prođe, pećina je bila prepuna dragocenog plena. Naravno, Kongr i njegovi drugovi bivali su sve više nestrpljivi i jedili su se što odavde ne mogu da odu. O ovome su se neprestano razgovarali harambaša Kongr i Karkante.

– Dovraga, moramo da sedimo na ovom žalosnom ostrvu kao kakva lađa kad nasedne na obalu – povika on jetko – a mogli bismo poneti kući jedan tovar što vredi sto hiljada piastra.

– Dabogme – odgovori Kongr – moramo da idemo sa ovog ostrva, pa kud puklo da puklo.

– Ali kad i kako? – odgovori Karkante, pitanje koje je uvek ostajalo bez odgovora. – Hrana će nam naposletku nestati. Dobijamo nešto ribe, ali od lova gotovo ništa. Pa onda ove strašne zime koje treba izdržati na ovom ostrvu. Dovraga, kad pomislim na one koje mi možda još moramo podnosit!

Šta je Kongr na sve ovo mogao kazati? On nije mnogo govorio, pa ipak je u njemu kiptilo besnilo zbog nemoći na koju je bio osuđen.

Ne, on nije mogao ništa učiniti... ništa! Kad nikakva lađa nije ovde pristala, koju bi razbojnici mogli oteti, možda bi Kongr mogao oteti kakav čamac iz Ognjene zemlje, kad bi smeо doći samo do istočne strane ostrva. Ako ne on sam, to bi se Karkante ili jedan od Čileanaca ukrcali u čamac, i kad jednom stignu u Magelanov prolaz, našli bi lako priliku da dođu do Buenos-Ajresa ili Valpareza. A kako imaju novca, kupili bi lađu od sto pedeset do dve stotine tona i Karkante bi je sa nekoliko mornara doveo u

zaliv. Tu bi se dovedeni mornari poubijali, pa bi se razbojnička družina ukrcala u lađu sa svojim blagom i povukli bi se na Solomonova ostrva ili na Nove Hebride.

Ovakvo je bilo stanje stvari, kada se petnaest meseci pre početka naše priče dogodi jedna neočekivana promena.

Početkom oktobra 1858. pojavi se odjednom jedan parobrod s argentinskom zastavom pred ostrvom i očevidno je manevrisao tako, da uplovi u zaliv Elgor.

Kongr i njegovi drugovi odmah su videli da je to ratna lađa, protiv koje nisu mogli ništa preduzeti. Pošto su svaki trag svog prisustva pažljivo utrli i ulaz u obe pećine još više pokrili, povukli su se u unutrašnjost ostrva, da tu čekaju da lađa ode.

Bila je to *Santa-Fe*. Došla je iz Buenos-Ajresa sa jednim inženjerom, koji je imao da izabere zgodno mesto za građenje svetionika.

Lađa je ostala samo nekoliko dana u zalivu Elgoru i nije otkrila sklonište Kongrovo i njegovih drugova.

Karkante koji se noću dovukao do mesta gde se *Santa-Fe* ukotvila, prisluskivao je i doznao zašto je došla na ovo ostrvo. Nameravali su da podignu svetionik u zalivu Elgor! Razbojničkoj družini nije ostalo ništa drugo nego da odmah beži sa ostrva, i to bi zaista i bilo, da se... da se samo moglo.

Stoga se Kongr reši na jedno, što je ovde izgledalo umesno: on je već poznavao zapadnu stranu ostrva u okolini rta Vartolomeja, gde bi mu druge pećine mogle dati sklonište. Ne oklevajući ni dana – lađa će se naskoro vratiti sa radnicima da počnu raditi – naredio je da se ovamo doneše sve što je potrebno za izdržavanje razbojnika za godinu dana, uveren da ovako udaljen od rta Svetog Jovana neće biti pronađen. Ipak, nije imao vremena da obe pećine isprazni; morao se dakle samo na to ograničiti da prenese najveći deo hrane, konzerve mesa, piće,

posteljne stvari, haljine i neke osobite dragocenosti. Pošto su ulaze pažljivo zatvorili kamenjem i suvim granjem, sve ostalo je bilo ostavljeno do boljih prilika.

Posle pet dana otkako je razbojnička družina pobegla, pojavi se opet *Santa-Fe* pred zaliv Elgor i spusti kotvu. Radnici se iskrcaše i doneti materijal istovariše. Kako je već bilo određeno mesto za građenje na jednoj uzvišici, radovi su bili početi, i kao što znamo brzo svršeni.

Stoga je Kongrova razbojnička družina morala da beži na rt Svetog Vartolomeja. Jedan potok koji je postao od istopljenog snega, davao im je potrebnu vodu. Kako su imali dosta ribe i pomalo divljači, mogli su prištedeti hranu koju su poneli iz zaliva Elgora.

Ali sa kakvim su nestrpljenjem Kongr i njegovi drugovi čekali da se sazida kula i da ode *Santa-Fe*, koja će se tek posle tri meseca vratiti, kad dovede druge čuvare na odmenu ovih.

Razume se da su se Kongr i Karkante obaveštavali o svemu šta se u pozadini zaliva događa. Prikradajući se obalom od juga na sever, približujući se iz unutrašnjosti ostrva ili vrebajući sa visova koji opkoljavaju pristanište Nove godine, mogli su posmatrati napredovanje radova i oceniti kad će se ovi svršiti. Tad se Kongr setio da jedan davno smišljen plan izvrši. Zar se nije moglo misliti da će, kad se ostrvo osvetli, mnogo pre neka lađa ući u zaliv Elgor i da bi je on mogao oteti pošto napadne i poubija njenu posadu?

Kongr nije verovao da će oficiri *Santa-Fe* praviti izlet do krajnog zapada ostrva. Nikom ne bi palo na um bar ove godine da ide do rta Gomeca što bi samo bilo moguće sa огромnim teškoćama preko golih i visokih stena, preko gotovo neprolaznih ždrela i uopšte kroz teško pristupačnu planinsku oblast. Možda bi kapetan htio da sa lađom obide oko ostrva, ali i onda ne bi izlazio na obalu punu podvodnih stena, i svakojako bi razbojnička družina učinila sve da im se ne uđe u trag.

Međutim, od svega ovog ništa se nije dogodilo i u decembru svetionik je bio sagrađen. Njegovi čuvari ostadoše sami i te noći prvi put fenjeri se zasvetleše.

Karkante je između 9. i 10. decembra doneo ovu vest Kongru na rt Svetog Vartolomeja.

– He – viknu on kad zateče Kongra u pećini đavo je zapalio svetlost, pa će je đavo opet ugasiti!

– Da, mi je ne trebamo – odgovori Kongr i pruži pesnicu preteći na istok.

Prošlo je nekoliko dana, a ništa osobito nije se dogodilo. U početku druge nedelje Karkante je ubio jednog guanaka, kad je bio u lovnu u okolini pristaništa Paria. Čitalac zna da mu je ranjena životinja umakla i tek pala mrtva na mestu gde ju je Moric našao na steni blizu bukove šume. Od toga dana su Vaskec i njegovi drugovi pažljivo motrili okolinu zaliva Elgora jer su se uverili da oni nisu jedini stanovnici na ostrvu.

Međutim, došao je dan da se Kongr spremi da opet ostavi rt Svetog Vartolomeja i da se vrati na rt Svetog Jovana. Od hrane je poneo samo koliko je potrebno za tri do četiri dana hoda, jer je računao na gotovinu što je bila kod svetionika. Ostali materijal ostavio je u pećini na zapadnoj obali, koja se teško može naći. Sada je bio 22. decembar. Kada se krene u zoru, razbojnička je družina mislila da prvoga dana pređe treći deo puta idući kroz poznati brdoviti kraj ostrva. Posle ovog puta od deset morskih milja prenoćio bi ili pod drvećem ili možda u nekoj pećini.

Idućeg dana, Kongr je htio poći još pre izlaska sunca i preći toliki isti put kao dan pre, a sutradan mislio je da će predveče sa svojom družinom stići u zaliv Elgor.

Kongr je mislio da su samo dva čuvara ostavljena da pale fenjere na svetioniku, a bilo ih je tri. Ali ovo nije bilo tako važno. Vaskec, Moric i Felipe ne bi se mogli odupreti celoj razbojničkoj

družini, za koju nije niko znao da se nalazi blizu ograde. Dvojicu bi mogli lako savladati u stanu, a i sa trećim, koji je na kuli čuvaо stražu, lako bi se izašlo na kraj.

Tada bi Kongr bio gospodar svetionika i mogao bi materijal ostavljen kod rta Svetog Vartolomeja ovamo doneti i ostaviti ga u pećinu na ulazu u zaliv Elgor.

Ovo je bio plan koji je nesavesni razbojnik skrojio da ga što pre izvrši. Da li će sreća i dalje poslužiti razbojнике, to nije bilo sigurno.

Kako će dalje biti, to nije zavisilo samo od njih jer je trebalo da zaista kakva lađa pristane u zaliv Elgor. Posle povratka *Santa-Fe* moralo je biti poznato moreplovцима ovo zaklonito mesto. Stoga nije bilo nemoguće da neka lađa, bar od manjih radije potraži sklonište u zalivu koji ima svetionik, nego da na burnom vremenu plovi kroz moreuz ili na jugu obilazi oko ostrva. Kongr je bio tvrdo rešen da otme prvu lađu na koju naiđe, i da sa njom pobegne u Tihi okean, gde bi nekažnjeno uživao plodove svojih razbojničkih pohoda.

Sve ovo trebalo je da bude pre nego što se *Santa-Fe* vrati s ljudima koji će odmeniti čuvare. Ako Kongr i njegovi drugovi do tog vremena još ne ostave ostrvo, morali bi opet da beže na rt Svetog Vartolomeja. Ali tada priliike ne bi bile iste. Kada kapetan Lafajete dozna da su ona tri čuvara nestala, posumnjaо bi da su zarobljeni ili ubijeni. Naredio bi da se potraže po celom ostrvu, i *Santa-Fe* ne bi otišla pre nego što se pažljivo pregleda od jednog kraja do drugog. Ali kako bi se razbojnička družina mogla sakriti da ne bude pronađena, i kako bi se mogla dalje izdržavati ako ovako duže potraje! I kad bi Kongru pošlo za rukom da otme kakav čamac od Pešeresa – a za to je bilo malo izgleda – na moreuz bi se strogo pazilo i ne bi mogao da se prevezе u Ognjenu zemlju. Da li će kakav srećan slučaj zaista poslužiti razbojnicima da mogu pobeći sa ostrva, dokle još bude vremena?

Uveče 22. decembra Kongr i Karkante razgovarali su na izbrešku rta Vartolomeja, i po mornarskom običaju posmatrali su nebo i more.

Vreme je bilo dosta lepo. Na horizontu je bilo malo oblaka, a od severoistoka duvao je umeren vetar.

Bilo je pola sedam uveče. Kongr baš htede da se vrati u pećinu, kada Karkante još reče:

– Ostaje, dakle, tako, da mi naš materijal ostavimo ovde na rtu Svetog Vartolomeja?

– Dabogme – odgovori Kongr – biće lako da docnije sve ponesemo... docnije, kad mi tamo dole postanemo gospodari i kad...

On ne svrši što je hteo kazati. Gledajući na more stade i reče:

– Karkante... pogledaj, tamo... tamo napolju... daleko od rta...

Karkante pogleda u pokazanom pravcu.

– Zaista – viknu on – ne... ne varam se... neka lađa!...

– Izgleda da se približuje ostrvu – nastavi Kongr – jedva se kreće, jer vetar duva spreda.

I zaista je plovila jedna lađa sa svima jedrilicama, dve morske milje daleko od rta Svetog Vartolomeja.

– To je golema^{3} – reče Karkante.

– Da, golema od sto pedeset do dve stotine tona – odgovori Kongr.

Nije bilo sumnje. Golema je htela da dođe do zemljouza, a ne da obide oko rta Svetog Vartolomeja. Pre svega, trebalo je znati da li će ona još do mraka stići do zemljouza. Ako vetar popusti, da je struja ne natera na podvodne stene?

Sad se cela razbojnička družina okupila na rtu.

Otkako se ovde bavila, ovo nije bilo prvi put da se kakva lađa pojavila tako blizu ostrva. Znamo kako je razbojnička družina

pokušala da je pokretnim vatrenim znacima domami na obalske stene; sad je takođe bilo predlagano da se upotrebi ovo đavolsko sredstvo.

– Ne – usprotivi se tome Kongr – ova goleeta ne treba da propadne, treba da se potrudimo da je otmemmo. Vetar i struja su protiv nje... Noć će biti sasvim mračna tako da neće moći da uplovi u zemljouz. Lađa će zacelo još sutra stajati pred rtom, pa ćemo videti šta da se radi.

Sat docnije lađa je bila nestala u dubokoj pomrčini i nikakva svetlost nije pokazivala njen položaj na moru.

Preko noći vetar je promenio pravac i okrenuo se na jugozapad.

Kada Kongr i njegovi drugovi sutradan u zoru izađoše na obalu, videše goleetu kako je nasela na slapove pred rtom Svetog Vartolomeja.

V

Goeleta *Mol*

Kongr nije bio pravi mornar. Da li je on uopšte upravljao lađom i na kojim morima? Samo Karkante, mornar kao on i već ranije njegov pomagač na njegovom lutanju po moru, sad još na Ostrvu država... samo bi on mogao to da kaže. Ali on nije htio ništa da kaže.

Svakako ne bi bila nikakva uvreda za ova dva bednika, kad bi im se u lice bacilo ime „gusari“. Oni su po svoj prilici provodili razbojnički život u okolini Solomonovih ostrva i Novih Hebrida, gde su se u ono doba često događali napadi na lađe. I kad im je pošlo za rukom da izbegnu poteru koju su Engleska, Francuska i Amerika priredile u onom delu Velikog okeana, pobegli su na Magelanovu grupu ostrva i docnije Ostrvo država, gde su gusari sad postali obalski razbojnici.

Pet do šest drugova Kongrovih i Karkanteovih takođe su putovali kao ribari ili mornari na trgovačkim lađama, pa dakle bili poznati sa morem i dužnostima nižeg osoblja. Naposletku, uzeli bi nekoliko stanovnika Ognjene zemlje za mornare ako im podje za rukom da goeletu otmu.

Sudeći po njenom trupu i njenim katarkama, ova goeleta je mogla imati sto pedeset do sto šezdeset tona. Bura ju je bacila na morske grebene, gde se mogla lako razlupati. Trup kao da joj nije bio mnogo oštećen. Nagnuta na levu stranu i prednji kraj njen koso okrenut zemlji, njena desna strana sa krmilom virila je iz mora. Stoga se krov mogao pregledati od kule na prednjem kraju do sobice na stražnjem kraju lađe. Katarke su bile neoštećene, tako isto prednja katarka, velika katarka i katarka na kljunu lađe sa jedecima^{4} i dopola skupljenim jedrilima na prednjoj katarci i

maloj katarci, koja su bila jako vezana.

Kada se goeleta sinoć pojavi pred rtom Svetog Vartolomeja, borila se, držeći se sasvim vetra, protiv prilično jakog severoistočnjaka i pokušavala je da dođe do ulaza u prolaz Le Merov. Baš kad je Kongr i njegovi drugovi u mraku izgubiše iz očiju, veter poče opadati i naskoro tako oslabi, da lađa ne može dalje da plovi. Moglo se dakle misliti da je goeleta, nošena od struje na podvodne stene, kod ovih već tako blizu bila, da se nije mogla vratiti u mirnu vodu; preko noći veter se sasvim promeni sa ovde uobičajenom čudljivošću. Po nameštenim poprečnim jedrilima, videlo se da je posada činila sve da izađe na kraj sa vетром. Ali je bilo suviše dockan, jer je lađa docnije ležala nasukana na sprudu.

Šta se dogodilo sa kapetanom i posadom, nije se moglo tačno znati. Kad su videli da ih veter tera na opasnu obalu punu podmorskih stena, možda su veliki čamac spustili u more, misleći da će im se lađa razbiti o stene i da će se oni svi do poslednjeg čoveka podaviti. Ali su se prevarili. Da su ostali na lađi; kapetan i njegovi ljudi bili bi zdravi i čitavi. A sad nije bilo sumnje da su propali, jer im se čamac prazan ljalao dve morske milje daleko na severoistoku i veter ga je terao ka zalivu Franklinu.

Kako je more još opadalo, nije bilo teško doći do goelete. Od rta Svetog Vartolomeja moglo se od jedne stene na drugu doći do mesta gde se lađa nasukala, a nije bilo dalje od pola morske milje. To su uradili Kongr i Karkante sa još dva druga. Ostali su ostali ispod strme obale da vide da li je možda neko ostao živ sa propale lađe.

Kada Kongr i njegovi pratioci dođoše na greben, goeleta je ležala sasvim na suvu. Kako će voda, kad dođe priliv, opet porasti za sedam do osam stopa, verovatno će lađa moći opet da plovi ako nije probušena dole na trupu.

Kongr se nije prevario kada je ocenio da lađa može imati do

sto šezdeset tona. On obide oko nje i pročita na njoj ime *Mol Valparezo*.

Bila je, dakle, čileanska lađa koja se noću između 22. i 23. decembra nasukala na Ostrvu država.

- Baš nam je dobro došla - povika Karkant.
- Samo ako goeleta nema rupu u trbuhu - reče neko od ljudi.
- Bila rupa ili neka druga šteta... sve se to može popraviti - reče Kongr.

Zatim je pregledao trup na strani što nije bila u vodi... Izgleda nije oštećena na sastavcima talpa. Na prednjem kraju, koji se malo zario u pesak, nije se takođe videla nikakva povreda, kao i na stražnjem kraju, a na njemu je visila još krma u svojim stožerima. Zasad se nije moglo ništa kazati o onom delu lađe što je ležao na sprudu, jer se nije mogao odmah pregledati. To će se moći videti tek kad dođe prliv.

- U lađu - reče on kratko.

Jako nagnut položaj lađe pomogao je da se popnu na nju, ali se nije moglo ići preko krova, tako da su se svi, držeći se samo za jedeke, morali vući. Kongr i ostali dodoše tako do velike katarse, gde se zaustaviše.

Nasedanje nije moglo biti sa jačim potresom jer osim nekih nevezanih podupirača sve je bilo na svom mestu. Goeleta, koja nije imala osobito fine linije i malo istaknute donje strane, nije ležala suviše koso i morala bi se sama dići kad dođe prliv, ako nije imala rupu na najvažnijim delovima koji stoje u vodi.

Kongru je sad prva briga bila da prodre do kuće na krovu i otvori vrata. U zajedničkom odeljenju našao je kabinu kapetanovu. Naslanjajući se na zid, uđe unutra, izvadi brodske hartije iz ormana u zidu i vrati se na krov, gde ga je Karkkante čekao.

Obojica pregledaše spisak mornara i videše da u pristaništu Valparezu zavičajna goeleta *Mol* od sto pedeset i sedam tona,

kapetan Pelha, ima posadu od šest ljudi, i da se je 23. novembra krenula na put za Falklandova ostrva.

Pošto je srećno obišla rt Horne, *Mol* je htela da uplovi u prolaz Le Merov, kada je nastrandala na podmorskim stenama Ostrva država. Ni kapetan Pelha i nijedan od njegovi ljudi nisu se mogli spasti, jer da se samo jedan od njih spasao, izvesno je da bi se sklonio na rt Svetog Vartolomeja. Od dva sata, kako se sad već videlo, nije se niko pojавio.

Kao što pomenusmo, goleeta nije nosila tovar, jer se pod balastom htela uputiti na Maluinska ostrva. Ipak je glavna stvar bila da je Kongr zadobio lađu na kojoj je mogao ostaviti ostrvo sa opljačkanim blagom i ova mu se prilika sad ukazala, ako mu podje za rukom da *Mol* digne iz vode.

Da se pregleda prostorija za tovar, bilo je potrebno da se balast premesti sa jednog mesta na drugo.

Ovaj balast sastojao se iz komada starog gvožđa, koje je bez reda nabacano dole u prostoriju. Trebalo je vremena da se to gvožđe sasvim ukloni, i goleeta bi ipak bila suviše zaštićena, kad bi vetar sa morske strane počeo duvati. Stoga je bilo potrebno da se lađa kreće sa spruda, čim počne plivati. Priliv će se naskoro osjetiti i posle nekoliko sati biće već najveći vodostoj.

Zato Kongr reče Karkanteu:

– Mi ćemo sve spremiti da goleetu krenemo, čim pod kiljom^{5} bude dosga vode. Možda nije oštećena i ne propušta vodu...

– O tome ćemo se brzo uveriti – odgovori Karkante – jer priliv već dolazi. Ali šta ćemo onda da radimo, Kongre?

– Odvući ćemo *Mol* preko podvodnih stena i onda ćemo je pored rta dovesti u zaliv Pingvin do samih pećina u steni. Tu i kod najvećeg odliva neće ležati na dnu, jer gazi samo šest stopa.

– Pa onda?

– Onda čemo na nju natovariti sve što je doneto tamo iz zaliva Elgora.

– Lepo. A posle?...

– Posle?... Pa, to čemo videti – odgovori kratko Kongr.

Svi prionuše dakle na posao, i to brzo, kako bi mogli iskoristiti prvi priliv, jer bi se inače ovo odgodilo za punih dvanaest sati. Goeleta je trebala po svaku cenu da u podne bude u zalivu. Tu ne bi mogla da dodirne dno i bila bi prilično sigurna, ako vreme ne bude sasvim rđavo.

Pre svega Kongr zapovedi svojim ljudima da kotvu dignu sa grede o kojoj visi i da je napolju pred sprudom nameste popuštajući njen lanac. Na ovaj način čim kilja nije ležala zakopana u pesku, bilo je moguće da se goeleta dovuče do mesta gde je našla dovoljno duboku vodu. I pre nego što je odliv počeo da odilazi, imalo se dosta vremena da se dođe do zaliva, i posle podne trebalo je naposletku tačno pregledati zidove i prostorije za tovar.

Pomenute pripreme bile su tako brzo izvršene, da su bile već gotove, kad se priliv počeo javljati. Voda je za sasvim kratko vreme pokrila sprud

Kongr, Kartante i šest mornara popeše se opet na lađu, a ostali odoše na obalu.

Sad je trebalo čekati. Kad je priliv, morski vетар često duva jako. To je baš opasno; jer bi time lađa bila lako dalje terana u pesak spruda koji se pružao prema obali. Sad je bio najniži vodostoj, i možda more ne bi moglo toliko nadoći, da goeletu pokrene kad bi bila dalje terana prema obali, pa makar to bilo samo za polovinu kabla.

Ipak je izgledalo da su prilike hteli da pomognu Kongrov plan. Vетар je bio malo jači, ali je duvao od juga i tako je pomagao da se lađa odigne.

Kongr i njegovi drugovi stajali su na prednjem kraju lađe koji

će pre zaploviti no stražnji kraj. Kad bi se golema prvo mogla krenuti na svom pilingu (iza kilje), trebalo bi samo vitao upotrebiti, okrenuti prednji kraj lađe na more, i onda bi se lađa, na lancu dugačkom sto hvati morala tako daleko vući dok opet bude u svom elementu.

Voda se lagano penjala. Već se po lakom drhtanju trupa primetilo da ga priliv kreće. More se lagano talasalo. Povoljnije prilike nisu se mogle želeti.

Ako je Kongr sad bio uveren da će uspeti da se golema spase i da se dovede u zaliv Franklin, opet se bojao da nije oštećena na boku. Ako je tu bila rupa, ne bi se imalo dosta vremena da se traži pod balastom i da se zaruši. Onda se lađa ne bi digla iz udubljenja u pesku i tonula bi još dalje puna vode. Morala bi se na tom mestu ostaviti, gde bi je prva bura razlupala.

A ovo je bila velika briga. Sa kakvim su nestavljenjem Kongr i njegovi drugovi gledali kako priliv nadolazi. Ako se kakva talpa provali, ako sastavci popuste ili se sasvim odvoje, onda će voda prodreti u prostoriju za otvor i lađa se neće moći ispraviti.

Ali ova briga malo pomalo nestade. Priliv je bivao sve veći; trup se svakog minuta pomalo pomaljao iz vode, koja se na stranama penjala a nije prodirala unutra. Nekoliko jačih poteza pokazivali su da je trup ostao nepovređen, i krov dođe lagano u horizontalan položaj.

– Nema rupe! – viknu Karkante radosno – na trupu nema rupe.

– Pazite! Da se priđe čekrku! – zapovedi Kongr.

Ručice (debeli kočevi za okretanje čekrka) bile su već gotove; ljudi su samo čekali zapovest da ih okreću.

Naslonjen na ogradu lađe, Kongr je posmatrao priliv koji je već dva i po sata nadolazio. Prednji kraj lađe bio je lagano dignut, a i prednji deo kilje nije više ležao na dnu. Donji kraj krme još je bio

u pesku, ona se još nije mogla slobodno kretati. Svakako će proći još sat, pre nego što se kreće sgražnji deo lađe.

Kongr je želeo da izvlačenje bude šgo brže, dok je stajao na prednjem krovu, viknu:

– Na čekrk! Okrećite... okrećite!

Ali ma koliko da su se ljudi oslanjali na kočeve, mogli su time samo da jače zategnu lanac, ali kljun lađe nije se okretao ka moru.

– Pritisnite jače! – opominjaše Kongr.

Bojali su se da se tako kotva ne iščupa, pa bi sad bilo teško da je opet spuste.

Međutim, golema se bila sasvim ispravila, a i Karkante, koji prođe kroz ovu prostoriju za tovar, uveri se da voda nije prodrla unutra.

Talpe su se dobro držale na utonulom delu trupa. Lađa nije bila ozbiljnije oštećena ni kad je nasela ni za onih dvanaest sati što je ležala na pesku. Prema ovakvim prilikama, ne bi još dugo ostala u zalivu Pingvinu.

Posle podne trebalo je lađu tovariti, a sutradan krenuti. Vetar je bio povoljan za lađu koja će uploviti ili u prolaz Le Merov ili okrenuti put južne obale Ostrva država, pa odatle doći u Atlantsko more.

Oko deset sati stanje vode trebalo bi da je najviše, ali kad je četvrt meseca, prilično je uvek umeren, kao što smo ranije kazali. Ali kako golema nije duboko gazila, izgledalo je da će se ipak krenuti.

I zaista, oko osam sati stražnji deo se poče lagano dizati. Lađa se okretala bez svake opasnosti da se na mirnom moru još jedanput nasuće na peščani sprud.

Pošto je ispitao kako stvar stoji, Kongr je mislio da li se pomeranje pod sadašnjim povoljnijim prilikama moglo opet pokušati. Na njegovu zapovest, ljudi počeše opet da okreću čekrk, i

kad su dvadeset metara lanca uvukli, naposletku se prednji kraj lađe okrenu moru. Kotva je dobro držala. Njegovi kraci su se čvrsto zarili u pukotine stena i pre bi se slomili no da popuste vučenju čekrka.

– Deco, samo dobro vucite! – povika Kongr, podstičući ljude.

Svi dobro povukoše, pa i sam Karkante, dok je Kongr, sagnuvši se preko ograde, posmatrao zadnji kraj golete.

Išlo je još dosta lagano; zadnja polovina kilje još je škripala dodirujući pesak.

Kongr i ostali bili su zbog toga uznemireni. Voda se penjala samo još dvadeset minuta, i lađa bi morala ili pre svega sasvim slobodno plivati ili bi, ostala na ovom mestu do idućeg priliva. Ali za još dva dana opade malo visine priliva; tek posle četrdeset i osam sati trebao je da opet lagano poraste.

Sad je bio došao trenutak da se učini poslednji napor. Može se zamisliti kako su se ljudi ljutili, kako su besneli što su videli da ne mogu ništa. Imati pod sobom lađu, koju su odavno želeli da imaju, koja će im doneti slobodu i oslobođiti ih kazne, i ne mogu da je otisnu sa spruda.

Svi su strašno grdili, dok su radili na čekrku, bojeći se da se kotva ne slomi ili otkine. Onda bi se morao čekati odliv posle podne da se kotva opet postavi i da joj se možda još jedna doda. Ali ko je mogao znati šta će biti za dvadeset i četiri sata i da li će atmosferske prilike biti još tako povoljne kao sad?

Na severoistoku su se već skupljali prilično gusti oblaci. Ako se i dalje održe na toj strani, stanje lađe neće se pogoršati, jer je sprud ležao pod zaštitom strme stenovite obale. Ali more bi se moglo jako uskolebati, i onda bi talasi možda dovršili što je nasedanje prošle noći počelo.

I kad bi bili slabi, severoistočni vetrovi otežali bi ulazak u prilično usku vodenu ulicu. Mesto da plovi s potpuno razvijenim

jedrilima, možda bi se lađa više dana morala sasvim držati vetra, a pri svakom pomorskom putovanju odlaganje može imati najozbiljnije posledice.

More je sad dostiglo gotovo najviše stanje i kroz nekoliko minuta će početi odliv. Ceo sprud je bio odmah preplavljen, samo su pogdekoji grebeni virili iz vode. Od rta Svetog Vartolomeja nije se video ni najviši vrh, i na obali je ležala samo suva poslednja peščana pruga koju je priliv napravio.

Ljudi se počeše opet ljutiti i proklinjati. Bili su toliko iznurenici, da su hteli napustiti posao.

Dršćući od gneva, Kongr jurnu na njih. Zamahujući sekirom, pretio je da će ubiti svakoga ko ostaviti svoje mesto, a ljudi su dobro znali da će on to i učiniti.

Svi još jedanput navališe na čekrk i pod njihovim združenim silama zategnu se lanac od kotve gotovo da prsne.

Naposletku, ču se neki šum. Goeleta se okrenu malo prema moru. Krma se počela kretati, dokaz da se lađa lagano diže iz peska.

– Ura! Ura! – povikaše ljudi kad videše da se lađa miče. Čekrk se lakše okretao, i posle nekoliko minuta plivala je goeleta privučena kotvi s one strane spruda.

Kongr odmah priđe krmi. Lanac se olabavi i kotva se diže i položi na gredu. Sad je još trebalo da se lađa pažljivo sprovede kroz usku ulicu između grebena, pa da se dođe u zaliv Franklin.

Kongr naredi da se doda veliko jedro na produženoj katarci, što bi moralo biti dovoljno da lađa plovi lagano. Napolju na moru bilo je svuda dosta vode. Pola sata docnije goeleta je ležala mirno ukotvljena dve morske milje iza izbreška rta Svetog Vartolomeja u zalivu Pingvinu, pošto je pažljivo obišla oko krajnjih stena duž obale.

VI

U zalivu Elgoru

Lađa je dakle bila sasvim dignuta, ali time nije bilo još sve urađeno. Goeleta nije ležala u ovom useku na obali rta Vartolomeja zaštićena za sve slučajeve. Za vreme najvećih priliva ravnodnevnice, ne bi smela ostati na ovom mestu ni dvadeset i četiri sata.

Kongr je ovo dobro znao. Zato je nameravao da već sutradan ostavi zaliv, i to sa odlivom, pomoću kojeg bi mogao zaći u Le Merov prolaz.

Pre svega trebalo je lađu tačnije pregledati, da se vidi stanje trupa unutra. Iako se znalo da voda nije ušla, ipak su pri nasedanju mogli biti oštećeni pojedini delovi lađe. Pre nego što se podje na duži put, trebalo je izvršiti potrebne opravke.

Kongr dozva odmah svoje ljude da se raskrči balast nagomilan na bokovima lađe. Nije bilo potrebno da se istovari, a tim je bio uštedjen trud i vreme, zbog nesigurnog položaja u kojem se lađa nalazila.

Staro gvožđe iz kojeg se balast sastojao, preneto je sa prednjeg na stražnji deo prostorije za tovar, da bi se mogao pregledati prednji deo lađe.

Kongr i Karkante izvršili su ovo pregledanje vrlo pažljivo, a u tom im je pomagao jedan Čileanac po imenu Fargas koji je nekad radio na valpareskim brodogradilištima i svoj posao dobro razumevao.

U delu između prednjeg kraja lađe i grede u koju se usađuje prednja katarka nije se našao nikakav kvar. Drveni umetci i sastavci bili su u najboljem stanju. Obloženi bakrom, nasedanje na sprud nije im ništa škodilo.

Kada je balast opet prenet, videlo se da je trup između prednje i glavne katarke takođe u dobrom stanju. Podupirači krova nisu bili savijeni ni poremećeni, a i lestvice na kojima se penjalo na krov kroz veliki otvor, stajale su na svom mestu.

Naposletku, poslednja trećina prostora bila je tako isto pregledana do stražnjeg kraja lađe.

Ovde se našao priličan kvar. Iako nije bila rupa, daščice su se ovde savile na dužini od metra i po. Ovo je moglo postati od udara u stenu, pre nego što se golema nasukala na sprud. Iako se sastavci nisu poremetili i nakatranjena kučina nije ispala, ovaj kvar morao se smatrati kao ozbiljniji, što bi pravog mornara zabrinulo.

Pre nego se kreće na more, trebalo je ovu štetu popraviti, osim ako bi se pri povoljnem vremenu preduzelo kakvo sasvim kratko putovanje. Ova opravka možda bi trajala celu nedelju, i to samo pod pretpostavkom da se ima pri ruci dovoljno materijala i potrebni alati.

Kada Kongr i njegovi drugovi videše na čemu su, stadoše psovati kao što su se pre toga radovali što je lađa dignuta sa morskog dna. Da nije lađa postala neupotrebljiva i da razbojnici sad neće moći da ostave ostrvo država?

Kongr je pokušao da umiri uzbudjene duhove.

– Kvar je zaista ozbiljan – reče on. – U njenom sadašnjem stanju ne možemo se osloniti na lađu koja bi na burnom moru potonula. Ali mi imamo da pređemo više stotina morskih milja do ostrva Tihog okeana...

To bi značilo rizikovati da se propadne vozeći se na lađi. Ovo što se pokvarilo, može se opraviti, i mi ćemo to učiniti.

- A gde? – upita jedan Čileanac zabrinut.
- Svakako ne ovde – odgovori jedan od drugova.
- Ne ovde – reče Kongr odlučno – ali u zalivu Elgoru.

Goeleta je mogla stići u zaliv Elgor za četrdeset i osam sati. Trebalo je samo da plovi duž obale ostrva, bilo na jug, bilo na sever. Drvodelja će naći potrebno drvo i alate u pećini gde je sav plen razbojnika ostavljen. Kad bi se moralo tamo ostati četrnaest dana, pa i tri nedelje, lađa bi tako dugo ostala. Bolje vreme ostaje još dva meseca, i kad bi Kongr i njegovi drugovi ostavili ostrvo, to bi onda bilo na lađi koja bi im dala svaku sigurnost.

Uostalom, Kongr je odavno nameravao da ode sa rta Sv. Vartolomeja i da još neko vreme ostane u zalivu Elgoru. On nikako nije htio da izgubi stvari sakrivene u pećini, kad su se razbojnici zbog zidanja svetionika morali povući na drugi kraj ostrva. Njegovi planovi izmenili su se, dakle, samo u odnosu na trajanje ovog bavljenja, koje se sad produžilo preko vremena koje je za to planirano.

Ljudi su se umirili i sve je spremano da se odmah pođe.

Razbojnici se nisu uznemiravali što su tu bili čuvari svetionika. Kongr je u nekoliko reči kazao šta namerava.

– I pre nego što je ova goleeta došla – reče Karkanteu – ja sam nameravao, čim čuvari budu sami, da postanem gospodar zaliva Elgora. U tom se nije sad ništa izmenilo, osim što ćemo sad ići tamo preko mora, mesto da se prikradamo iz unutrašnjosti ostrva. Goleetu ćemo ukotviti u zalivu, i nas će primiti bez svakog podozrenja, pa onda...

Jednim pokretom ruke Kongr je pokazao šta će dalje biti. Izgledalo je da su sve prilike povoljne da se planovi ovog bednika ostvare. Kako su Vaskec, Felipe i Moric mogli izbeći sudbinu koja im je pretila?

Posle podne su se spremali za polazak. Kongr je naredio da se balast opet podjednako rasporedi i sam je upravljao utovarom hrane, oružja i ostalih stvari, što je ranije bilo sklonjeno na rt Svetog Vartolomeja...

Utovarivanje je išlo brzo. Otkako su pobegli iz zaliva Elgora – pre više od godinu dana – Kongr i njegovi drugovi su se izdržavali od ove hrane, a sad je još malo ostalo u magacinu. Posteljne stvari, odelo, zlato i srebro uneli su u kujnu, u mornarsku sobu, u kuću na krovu, a tu bi se donelo i sve ono što je bilo sakriveno u pećini na ulazu u zaliv.

Svi su radili tako brzo, da je sav tovar već posle oko četiri sata bio u lađi. Goeleta je mogla odmah da kreće, ali Kongr nije smeо da plovi noću pored obale pune podvodnih stena. On još nije znaо da li da prođe kroz Le Merov prolaz, te da dođe do rta Svetog Jovana. To bi zavisilo od pravca vetra – ako dođe od severa i stane jače duvati. U tom slučaju činilo mu se da je bolje izabrati put južno od ostrva, gde bi lađa bila zaklonjena od suva. Ma kojim putem da se podje, vožnja ne bi trajala duže od trideset sati, po oceni Kongrovoj, i to da ne putuje noću.

Kad se smrklo, nije se ništa promenilo u stanju atmosfere. Pri zalasku sunca nije se pojavila para, i dodirna pruga neba i vode bila je tako izvanredno čista, da je, štaviše, sevnuo jedan zeleni zrak kada je rumena i sjajna sunčeva kugla nestala na horizontu.

Izgledalo je da će noć proći mirno, pa je tako i bilo. Svi ljudi su došli na lađu i našli mesto da se odmore, jedni u mornarskoj sobi, a drugi dole u lađi. Kongr je bio u kabini kapetana Pelha koja se nalazila na desnoj strani, a Karkante u kabini glavnog krmara na levoj strani.

Često su izlazili na krov da posmatraju nebo i more, da vide ima li kakve opasnosti za lađu i kad je najveći odliv, i da li će sutradan moći da podje.

Izlazak sunca bio je veličanstven. Na ovoj širini inače je retko videti kako se rađa na tako čistom horizontu. .

Zorom Kongr se izveze na čamcu i kroz jedno usko ždrelo uspuza se na strmu obalu baš do rta Svetog Vartolomeja.

Sa ove visine mogao je daleko i na tri četvrtine kruga pregledati more. Samo na istoku izgled je bio zaklonjen od brda, koja se dižu između rta Svetog Antonija i rta Kompe.

Prema jugu mirno more bilo je prilično uzrujano pred ulazom u moreuz, i izgledalo je da će vетар biti sve veći.

Uostalom, nije se na vodi videlo nikakvo jedrilo, nikakav dim, i prema svemu izgledalo je da se na ovako kratkom putu do rta Svetog Jovana neće sresti ni sa kakvom drugom lađom.

Kongrova odluka pala je brzo. Kako se s pravom bojao vrlo jakog vetra i nije htio da goeletu izloži ogromnim talasima u zemljouzu, rešio se da plovi južnom obalom i da se uputi u zaliv Elgor, ali da obide oko rtova Vebstera, Severala i Dijegosa. Daljina do tamo bila je prilično ista kako na južnom tako i na severnom putu.

Kongr siđe opet dole, okrenu se obali i ode u pećinu, gde se uveri da u njoj ništa nije zaboravljen. I tako se ne bi primetilo da ima ljudi na zapadnom delu Ostrva država.

Sad je bio prošlo sedam sati. Kako je odliv već bio počeo, lađa je mogla lakše izaći iz uskog useka.

Kotva se opet podigla na svoje ležište; razapeše prednje i srednje jedrilo koja su bila dovoljna da se lađa prevezе preko grebena.

Kongr je upravljaо krmom, a Karkante je stajao na osmatračnici. Nije bilo potrebno više od deset minuta da se goleeta izvede iz gomile stena, i odmah poče da se jače kreće.

Kongr naredi Karkanteu da digne još tri jedrila. Pod pritiskom ovih jedril, lađa se okrenu na jugozapad, dobi vетар ostrag i krenu se da oplovi krajnji vrh Svetog Vartolomeja.

Posle pola sata lađa je imala za sobom ovaj rt.

Sad je morala skrenuti na istok i držati se vetra. Zaklonjena od južne obale ostrva, od koje se držala daleko tri morske milje,

goleta je prilično napredovala.

Međutim, Kongr i Karkante mogli su se uveriti da se laka lađa dobro drži ma kako plovila. Kad je lepo vreme, ne bi bilo opasno da se pusti u Tihi okean, bar pošto se prođu poslednja magelanska ostrva.

Kongr bi možda stigao još večeras u zaliv Elgor, ali je više voleo da pristane na kakvo mesto blizu obale, pre nego što sunce zađe za horizont. Stoga naredi da se površina jedrila smanji i zadovolji se brzinom od pet do šest čvorova na sat.

Prvoga dana nisu sreli nikakvu lađu, i već se počelo smrkavati kada stigoše kod rta Vebstera. Dosad su prevalili polovinu puta.

Ovde su se gomilale jedna na drugu ogromne stene, a ovde je ostrvo imalo najstrmije prave obale. Goeleta se ukotvi za polovinu kabla pred ovim obalama u jednom useku zaklonjenom od vrha rta. Lađa nije mogla mirnije ležati ni u nekom pristaništu, pa ni u zatvorenom bazenu. Kad bi se vetar okrenuo na jug, onda bi mu lađa na ovom mestu bila slobodno izložena, gde more, kad ga polarne bure uzburkaju, često tako strašno besni kao blizu rta Horna.

Izgledalo je da se vreme drži, mali severoistočni vetar i dalje je duvao i sve su prilike bile povoljne planovima Kongrovim i njegovih ljudi.

Noć između 25. i 26. decembra bila je vrlo mirna. Vetar koji se predveče oko deset malo stišao, opet se diže pred zoru oko četiri sata.

Čim je zora zarudila, Kongr naredi da se sve spremi za polazak. Preko noći opuštena jedrila opet se jače pritegnuše. Čekrk izvuče kotvu na njegovo ležište i lađa se pokrenu.

Rt Webster nalazi u more od severa na jug između četiri i pet morskih milja. Goeleta je morala najpre ići malo nazad, da dođe do

obale koja se pruža na istok u dužinu od dvadeset morskih milja do vrha Severala.

Lađa je sad plovila onako isto kao juče, sve pored obale, gde je more bilo vrlo mirno, jer ga zaklanjaju visoke strme obale.

Obala je bila opasnija od obale zemljouza. Bila je puna ogromnih stena, crnkastih grebena, koji nisu nigde ostavljali prazno mesto, gde bi samo običan čamac mogao pristati! Sve ovo bio je ogroman bedem koji je Ostrvo država podiglo protiv strašnih brda od talasa iz južnog mora.

Goeleta je plovila sa nekoliko jedrila najmanje tri morske milje daleko od obale. Kako je Kongr nije poznavao, bojao se da joj priđe bliže no što je potrebno. A kako nije htio da lađu mnogo napreže, držao se više u mirnoj vodi, koju ne bi našao dalje od obale.

Došavši oko deset sati do ulaza u zaliv Blosom, nije se mogao skloniti od jače uzburkane vode. Vetar koji je prodirao duboko u zaliv, dizao je ogromne talase koji su lađu udarali u bok. Kongr ju je pustio da plovi, kako bi obišao oko vrha koji završava istočnu stranu zaliva, i kada je to učinio, pošao je sa vetrom i zašao malo na pučinu.

Kongr je sam upravljao krmom i držao se vetra onoliko koliko je moguće. Tek oko četiri sata posle podne okrenu lađu pravo na zaliv Elgor. Vrh Several stajao mu je tada daleko četiri morske milje na severozapadu.

Odatle se mogla pregledati obala u njenom celom prostranstvu do rta Svetog Jovana.

U isto vreme pojavi se na stražnjoj strani vrha Dijega svetionik na kraju sveta, koji je Kongr sad prvi put video. Sa durbinom koji je našao u kabini kapetana Pelha mogao je raspozнати čuvara koji je stajao na galeriji kule i posmatrao more.

Kako je do zalaska sunca imalo još tri sata, lađa će sigurno

stići do mesta gde će se ukotviti, pre nego što se smrkne.

Razume se da goeleta nije mogla izmaći pažnji čuvara koji je odmah javio svome starešini. Kad Vaskec i njegovi drugovi videše da se lađa okreće prema pučini, mislili su da hoće da ide do maluinskih ostrva. Ali kad se njena desna strana okrenu prema vetruscu, nisu mogli više sumnjati da hoće da uplovi u zaliv.

Kongru je bilo prilično svejedno što je njihova lađa primećena i što su čuvari videli da hoće ovde da se ukotvi. Ovo nije moglo promeniti njihove planove.

Na njegovu veliku radost, lađa je plovila pod osobito povoljnim prilikama. Vetur se bio okrenuo nešto dalje na istok, te je goeleta išla brže, i nije morala da krstari tamo-amo, da obide oko vrha Dijegosa.

Ovo je bila srećna okolnost. Kako joj je trup bio oštećen, ne bi mogla izdržati udarce od jedne strane do druge, i ko zna da li bi bila još više oštećena, pre nego što stigne u zaliv.

A ovo se i dogodilo. Dok je lađa samo još dve morske milje bila daleko od zaliva, dođe čovek koji je silazio u prostoriju za tovar i javi da voda ulazi kroz jednu pukotinu na talpama.

To je bilo upravo na onom mestu gde je trup bio nagnječen od udara u stenu. Talpe su dosad dobro držale, ali je sad jedna naprsla samo za nekoliko santimetara, te povreda nije bila tako ozbiljna. Pošto je odatle uklonjen balast, Vargasu je pošlo za rukom da pukotinu kako-tako, kučinom, zapuši.

Bilo je naravno preko potrebno da se oštećeno mesto još bolje popravi. Goeleta ne bi smela da se otisne na Veliki okean, posle onog nasedanja kod rta Svetog Vartolomeja.

Bilo je šest sati kada je lađa stigla na jednu i po milju pred ulaskom u zaliv Elgor. Kongr naredi da se spuste gornja jedrila, koja sad nisu bila potrebna, i produži put samo sa tri glavna jedrila. Kongr je dobro poznavao zaliv Elgor i pod njegovom

upravom lađa je plovila pravo u pozadinu zaliva, gde će naći zgodno mesto da se ukotvi.

Oko pola sedam uveče jaka svetlost razli se po morskoj površini. Lampa na svetioniku bila je zapaljena, i prva lađa kojoj je put osvetljavala, bila je goeleta koja je pala u ruke razbojnicima.

Bilo je sedam sati kada je sunce zašlo iza strmih visova Ostrva država i kada je goeleta prošla pored rta Svetog Jovana. Sad je zaliv stajao pred njom otvoren. Kongr uplovi u njega niz vetar.

Kad prođoše pored pećina, Kongr i Karkante mogoše se uveriti da pred njihovim ulazom стоји nagomilano kamenje i granje i da niko nije našao njihov plen.

– Sve ide kako treba – reče Karkante Kongru koji je stajao iza njega na stražnjem krovu lađe.

– I biće sve bolje – odgovori Karkante.

Posle dvadeset minuta, lađa dođe do mesta gde je trebalo da se ukotvi.

Tada joj priđoše dva čoveka sa uzvišice na kojoj je svetionik stajao.

To su bili Felipe i Moric koji su ušli u čamac i hteli su doći na goeletu.

Vaskec je bio gore na kuli i čuvao stražu.

Kada je goeleta stigla nasred zaliva, bila su već spuštena dva glavna jedra, i beše ostalo samo prednje trouglasto jedro, koje Karkante malo posle takođe skupi.

U tom trenutku, kada kotva zvezknu i spusti se na dno, Moric i Felipe uskočiše na krov lađe.

Na mig Kongrov, dobi Moric jak udarac sekirom po glavi, tako da je odmah pao, a u isto vreme dva revolverska metka oboriše Felipea kraj njegovog druga. Obojica su bili mrtvi.

Vaskec je čuo pucanj sa prozora stražare na kuli i video da

mu drugovi poginuše.

Ista sudbina čekala je i njega, ako ga uhvate. Nije se mogao nadati milosti od ovih zlikovaca. Siromah Felipe! Siromah Moric! On nije mogao ništa učiniti da ih spase, i ostao je gore tugujući za svojim drugovima.

Pošto ga je prošao prvi strah, stao je razmišljati šta da radi. Hteo je da se po svaku cenu ne da živ u ruke ovim krvolocima. Oni možda nisu znali da je on na svetioniku, ali je bilo lako predvideti da će se i na nju popeti da ugase svetlost, kako se ne bi moglo prići u zaliv bar do svanuća.

Ne oklevajući, Vaskec ostavi stražaru i požuri se niza stepenice u prizemni stan.

Nije imao ni jednog trenutka za gubljenje. Već se čulo kako šušti čamac koji se otisnuo od golete, da nekoliko ljudi već izvezu na suvo.

Vaskec uze dva revolvera, zadenu ih za pojasa, metnu malo hrane u torbu koju baci preko ramena i izade iz stražare. Brzim korakom spusti se niz putanju pred ogradom i nestade u mraku.

VII

Pećina

Kakvu je strašnu noć proveo nesrećni Vaskec... Kako je njegov položaj bio užasan! Njegovi drugovi poubijani, pa bačeni iz lađe, i sad je odliv nosio njihove leševe u more! On nije ni pomislio da bi i njega stigla ista sudbina, da nije čuvao stražu na svetioniku; mislio je samo na svoje prijatelje koje je izgubio.

– Siromah Moric!... Siromah Felipe! – šaputao je on za sebe. U potpunom poverenju hteli su da onim bednicima ponude svoje usluge, a njima odgovoriše revolverskim mecima!... Neću ih više nikad videti, oni više nikad neće videti svoju domovinu i svoje mile i drage. I sirota žena dobrog Morica, čekala ga je da se kroz dva meseca vrati, a sad kad čuje da je poginuo!

Od silnog bola Vaskec je gotovo iznemogao, jer je voleo svoje drugove, on, njihov starešina. Poznavao ih je već od toliko godina. Na njegovu preporuku, dobili su mesto kod svetionika, i sad je bio sam... sam...

Ali otkud je došla ona poseta i kakvi su to gusari? Pod kakvom je zastavom plovila i zašto se bavila u zalivu Elgoru? Zašto su lupeži odmah ugasili vatru na kuli, čim su izašli na suvo? Da li su hteli time sprečiti da kakva druga lađa za njima uđe u zaliv?

I nehotice ova pitanja su se nametala Vaskecu, ali na njih nije mogao odgovoriti. On nije mislio na opasnost koja je njemu samom pretila. Pa ipak će razbojnici brzo videti da je soba nameštена za tri čuvara. Da li će se onda potruditi da potraže trećeg? I da li im najzad neće poći za rukom da ga nađu?

Vaskec je sa obale, gde se sklonio, video kako neka svetlost svetli čas na goleme, čas kod ograde svetionika, čas kroz prozor stana? Čuo je kako neki ljudi jedan drugog dozivaju na njegovom

maternjem jeziku. Da li su to bili njegovi zemljaci, ili možda Čileanci, Peruanci, Bolivijci, Meksikanci koji svi govore španski, ili su možda bili Brazilijanci?

Oko deset sati svetlosti se ugasiše, i nikakav glas nije više prekidao noćnu tišinu.

Vaskec nije mogao ostati na mestu gde je bio, jer bi ga videli kad svane. Kako nije mogao očekivati milost od razbojnika, morao je potražiti kakvo sigurno mesto gde da se od njih sakrije.

Ali kuda da podje? U unutrašnjost ostrva, gde ga niko ne bi mogao naći? Ili da se sakrije kod ulaza u zaliv i da čeka dok prođe kakva lađa da ga uzme? Ali kako će da živi ili na ostrvu ili na obali, dok dođu drugi čuvari da ga odmene? Hrana će mu brzo nestati, posle četrdeset i osam sati neće mu ništa ostati. Kako bi posle mogao nabaviti hranu? Zar da sebe osudi da živi od školjki?

On ipak nije klonuo duhom. Morao se na nešto rešiti. Naumi da ide na rt Svetog Jovana i da tamo prenoći. Kada svane, videće šta će posle raditi.

Vaskec ostavi mesto, odakle je golelu posmatrao. Sa nje se nije videla svetlost niti se čuo kakav glas. Lupeži su mislili da su sigurni u ovom zalivu i da ne treba da postave stražu na lađi.

Vaskec je išao severnom obalom i puzio pored visokih stena. Nije čuo ništa do tihi žubor priliva koji opada ili kakvu pticu koja se zadocnila i žuri svome gnezdu.

Bilo je jedanaest sati kada Vaskec stiže do vrha rta. Ovde je našao jednu malu pećinu, gde je ostao do svanuća.

Pre nego što je sunce sasvim obasjalo horizont, siđe na more i stade se obazirati da li neko dolazi od svetionika ili s druge strane rta Svetog Jovana.

Cela obala s obe strane zaliva bila je pusta. Nije se video nijedan čamac na moru, iako je posada golete imala sad dva, čamac sa lađe *Mol* i čamac koji je bio određen za čuvare.

Od ostrva prema moru nije se videla nikakva lađa.

Vaskec je mislio kako će sad teško biti lađama da plove blizu Ostrva država, kada svetionik više ne radi. Lađe koje su prilazile sa pučine, mogle su se sad lako varati o svom položaju. Nadajući se da će ugledati svetlost na svetioniku u pozadini zaliva Elgora, voziće bezbrižno na zapad i doći će u opasnost da propadnu na opasnoj obali između rta Svetog Jovana i vrha Servala.

– Ovi lukavi lupeži ugasili su svetionik – mišljaše Vaskec – i kako je u njihovom interesu da ga ostave u mraku, neće ga više ni paliti!

A ovo je bilo zaista važno, jer ako svetionik ostane neosvetljen, mogu se desiti mnogi brodolomi a to bi još više uvećalo plen ovim razbojnicima. Štaviše, njima nije trebalo da lažnim signalima primamljuju lađe. Nadajući se da će ugledati svetlost, oni bi bezbrižno i dalje plovili i srljali u propast.

Sedeći na steni, Vaskec je još jednom razmislio o svemu što se dan pre dogodilo. Gledao je da nije struja izbacila na more mrtva tela njegovih drugova. Ne, odliv je već učinio svoje. More je progutalo Morica i Felipea.

Sad mu izade pred oči njegov položaj sa svim svojima strahobama. Šta je mogao raditi?... Ništa... ništa drugo no da čeka dok se *Santa-Fe* vrati. Ali će proći još dva duga meseca, dok se lađa opet pojavi na ulazu u zaliv Elgor. I kad ga razbojnici ne bi dotle pronašli, kako bi za tako dugo vreme nabavljao hranu? Sklonište bi imao u ma kakvoj pećini strme obale, a lepo vreme trajalo bi do dolaska *Santa-Fe*. Da je sad bila zima Vaskec bi podlegao velikoj hladnoći, koja ima često trideset stepeni ispod nule. Propao bi pre od hladnoće no od gladi.

Pre svega, Vaskec stade tražiti kakvo sklonište. Razbojnici su se iz rasporeda soba uverili da je tri čuvara bilo na svetioniku. Nema sumnje da su hteli i trećeg smaknuti, i zacelo će ga tražiti u

okolini rta Svetog Jovana.

Posle dužeg traženja našao je jednu malu pećinu, sa uskim ulazom, duboku deset stopa, a široku šest do sedam stopa, na jednom uglu koji se nalazio između rta Svetog Jovana i žala. Sloj finog peska pokriva je pećinu, do koje nisu dopirali ni najveći talasi ni morski vetrovi. Vaskec se uvuče u pećinu i ostavi u nju neke stvari što je poneo iz sobe, kao i torbu sa malo namirnica. Mali potočić sa slatkom vodom od istopljenog snega, bio mu je dobro došao da gasi žeđ.

Kako je Vaskec bio gladan, založi se malo peksimitom i parčetom konzervisanog mesa. Kada izađe iz pećine da pije, ču u blizini neki šum.

– To su oni zlikovci – prošapta on.

Da ga ne bi videli, ispruži se uz stenu i pogleda na zaliv.

U zaliv uplovi čamac i u njemu četiri čoveka. Dvojica su veslali napred, a druga dvojica su sedela ostrag, od kojih je jedan krmanio.

To je bio čamac sa golete, a ne čamac čuvara svetionika.

– Šta li nameravaju? – zapita se Vaskec – da mene ne traže? Sudeći po tome kako se goleta po zalivu kretala, izvesno je da su ga ovi bednici već poznavali, i da im ovo nije prvi put što dolaze na ostrvo. Oni ne dolaze ovamo samo zato da pregledaju obalu. Ako ne traže da mene uhvate, kakav bi drugi cilj imali?

Vaskec je posmatrao ljude. Po njegovom mišljenju, onaj što je krmanio mora da je bio najstariji, njihov starešina, dakle kapetan golete. Nije mogao kazati koje je narodnosti bio kapetan, ali njegovi drugovi izgledali su kao Španjolci Južne Amerike.

Sad čamac dođe blizu ulaza u zaliv, duž čije je severne obale plovio i na sto koraka od savijutka gde se Vaskec bio sakrio. On nije puštao čamac iz očiju.

Na mig vođin, digoše se vesla. On okrenu krmu tako da

čamac priđe obali.

Pošto su bacili kotvu na pesak, sva četvorica izađoše iz čamca. U to Vaskec oslušnu od njih ove reči.

– Je li baš ovde?
– Jeste. Tamo je pećina, dvadeset koraka pred ugлом stene.
– Sreća da je oni sa svetionika nisu našli!
– A ni oni što su petnaest meseci zidali kulu.
– Oni su imali mnogo posla tamo u zalivu.
– Ali smo i mi tako dobro pokrili ulaz, da je teško bilo videti ga.

– Sad napred – reče vođa.

On i njegova dva druga podoše koso preko žala, koji je do podnožja stene na ovom mestu mogao biti širok oko sto stopa.

Vaskec je iz svog sakrivenog mesta posmatrao sve njihove pokrete i pažljivo je prisluškivao da nijednu reč ne prečuje. Pod njihovim nogama škripao je pesak pun sitnih školjki. Ali ovaj šum brzo prestade, i Vaskec je video još samo četvrtog čoveka koji je kod čamca išao tamo-amo.

– Mora da tamo imaju neku pećinu – reče on.

Vaskec nije više sumnjaо da je golema dovezla četu gusara, koja se nastanila na Ostrvu država pre nego što je početo građenje svetionika. Da nisu svoj plen sakrili u ovu pećinu? Da li će ga sad preneti na golemu?

Odjednom mu pade na um da u pećini može imati hrane, što bi mu dobro došlo. Čim čamac otplovi na mesto gde se lađa nalazi, on je htio da ostavi svoje sklonište, da nađe ulaz u onu pećinu i da uđe u nju...

Izvesno bi u njoj našao hrane koja bi mu bila dovoljna do dolaska lađe *Santa-Fe*.

Iako mu je opstanak bio osiguran bar za nekoliko nedelja,

želeo je još samo i to da ovi bednici ne mogu otići sa ovog ostrva.

– Da, da, samo da ostanu ovde, dok se *Santa-Fe* vrati, pa da ih kapetan kazni za njihova zločinstva.

Ali da li će se ova želja ispuniti?

Posle kratkog razmišljanja, Vaskec je došao do zaključka da je goeleta došla u zaliv Elgor samo na dva do tri dana, da natovari blago što je ležalo u pećini, i da se odmah naveze na more.

Vaskec se brzo uveri šta je ustvari.

Pošto su ona tri čoveka ostala u pećini jedan sat, iziđoše na obalu. Sa mesta gde se bio sakrio, Vaskec je mogao čuti njihov razgovor koji su glasno vodili i kojim se on odmah mogao koristiti.

- Pa nisu nas opljačkali ovi dobri ljudi, dok su ovde bili.
- I naša lađa biće dobro natovarena, kad podje.
- Pa ćemo imati i dosta namirnica za duže putovanje, što će nam uštedeti svaku nepriliku.
- Imaćemo dosta da jedemo i pijemo čak do mirnih ostrva.
- Baš su budale. Za punih petnaest meseci nisu mogli da nađu naše blago, pa ni nas na rtu Svetog Vartolomeja!

Živele budale! Nije ni bilo potrebno domamiti lađe na sprudove ostrva,«pa onda izgubiti nagradu za to!

Slušajući ove reči koje su bednici izgovarali kroz surovi smeh, Vaskeca obuzme gnev i umalo što s revolverom u ruci ne jurnu na njih da svoj trojici glave razmrskaju.

Ali se uzdrža. Učini mu se da je bolje da čuje sve šta govore i da dozna kakva su nedela počinili na ostrvu. Nije se mnogo iznenadio, kada je još i ovo čuo:

- Što se tiče čuvenog svetionika na kraju sveta, to će kapetani gledati u nj kao slepcima.
- I kao slepcima će dalje ploviti prema ostrvu, gde će im se lađe razbijati.

– Ja se nadam da će se pre polaska naše goelete još jedna do dve lađe nasukati na sprudove rta Svetog Jovana, pa ćemo još natovariti našu goeletu, koju nam je sam đavo poslao.

– Da, i đavo zna šta radi. Dobra lađa, koja nam je pala u ruke tamo kod rta Svetog Vartolomeja, bez kapetana i mornara koje bismo mi sve poubijali.

Iz ovih razloga videlo se kako je goeleta *Mol* pala šaka razbojnicima na zapadnoj obali i kako su nekoliko lađa pomoći lažnih signala domamili da propadnu na podvodnim stenama ostrva zajedno sa posadom.

– A šta sad da počnemo, Kongr? – upita jedan od one trojice.

– Pa vratićemo se pravo na *Mol*, Karkante odgovori Kongr koga Vaskec prepoznade kao harambašu.

– Hoćemo li početi da praznimo pećinu?

– Još nećemo, dok se sve opravke na lađi ne izvrše, a to će trajati sigurno nekoliko nedelja.

– Onda da u čamcu ponesemo najpotrebnije alate.

– Ponesite. A Vargas će se ovamo vratiti, gde će naći sve što mu treba za rad.

– Onda brzo, da se ne dangubi – viknu Karkante Priliv će skoro početi; moramo se njime koristiti.

– Zacele – odgovori Kongr – čim goeleta bude opravljena, odnećemo na nju sve što ovde imamo. Neće je niko ukrasti.

– Oho, Kongr, ne zaboravi da su ovde bila tri čuvara svetionika i da nam je jedan od njih umakao.

– To mi ne zadaje brigu, Karkante. Neće proći ni dva dana, a on će skapati od gladi, ako neće da se hrani miševima i školjkama. Uostalom, mi ćemo dobro zatvoriti ulaz u pećinu.

– Ipak je neprijatno – odgovori Karkante – što imamo da izvršimo opravke, inače bi se naša lađa već sutra mogla krenuti.

Istina, ako duže ostanemo, može se još jedna lađa nasukati na podvodne stene, i nije potrebno da je mi ovamo domamimo. Što ona bude izgubila, neće zato biti izgubljeno za nas.

Kongr i njegovi pratioci uđoše opet u pećinu i uzeše iz nje alate, talpe i grede za opravku lađe. Pošto su dobro zatvorili ulaz, siđoše na obalu i popeše se u čamac, baš kad se oseti da priliv dolazi.

Čamac se otisnu i uskoro ga nestade iza jednog savijutka obale.

Kad se uverio da ga neće niko videti, Vaskec izađe na obalu. Sad je znao sve što mu je potrebno a osobito dve važne stvari: prvo, da može nabaviti sebi dovoljno hrane za nekoliko nedelja, i drugo, da je golema oštećena i da je za njenu popravku potrebno najmanje četrnaest dana, a možda i više, ali da to neće toliko dugo trajati, da golema ostane na ostrvu, kad se vrati *Santa-Fe*.

Kako je Vaskec mogao na to misliti da odloži svoj odlazak? Da, ako bi kakva lađa prošla blizu rta Sv. Jovana on bi je pozvao signalima, ili bi u krajnjem slučaju skočio u more da do nje dođe plivajući. Došavši na lađu, kazao bi kapetanu šta se dogodilo, i ako ovaj kapetan bude imao dovoljno mornara, ne bi se ustezao da uplovi u zaliv Elgor i da otme golemu. Ako bi razbojnici pobegli u unutrašnjost ostrva, ne bi im ipak bilo moguće da ga ostave, a kad stigne *Santa-Fe*, kapetan Lafajete već bi znao kako da pohvata razbojnika ili da ih po poslednjeg čoveka uništi. Ali da li će se takva lađa pojavit u rta Svetog Jovana? I kad bi tako bilo, da li bi ona primetila signale nesrećnog Vaskeca?

Što se njega samog ticalo, on se nije ništa uznemiravao, iako Kongr nije mogao sumnjati da će još jedan treći čuvar ovde biti postavljen... nado se da će se moći sakriti. Za njega je najvažnije bilo što može imati hrane do dolaska *Santa-Fe*, i ne oklevajući duže, podje u pećinu

VIII

Lađa Mol za vreme opravke

Da se goeleta opravi, da se osposobi za dužu plovidbu na Velikom okeanu, da se u nju utovari sva roba što je bila u pećini, pa onda da se odmah kreće na put, ovo su bili poslovi koje Kongr i njegovi drugovi preduzeše, ne gubeći ni časa.

Opravke na trupu *Mola* bile su zaista preko svakog očekivanja velike. Ali majstor Vargas bio je vešt u svom poslu, i kako je imao dosta alata i materijala, izgledalo je da će se poslovi izvršiti bez osobitih teškoća.

Pre svega, morao se ukloniti balast iz golete, da bi se mogla izvući na obalu, iskrenuti na desnu stranu kako bi se zamenili povređeni delovi trupa i umetnule nove talpe mesto onih što su bile ulubljene.

Za ovaj posao trebalo je malo više vremena; a toga je Kongr imao dosta, jer po njegovom računu, lepo vreme moglo je trajati još dva puna meseca.

A što se tiče dolaska zamene, on će već umeti i to lepo da svrši.

Dnevnik svetionika koji je našao u sobi, dao mu je sve potrebne podatke: kako su se čuvari odmenjivali svaka tri meseca, lađa *Santa-Fe* nije mogla doći pre prvih dana meseca marta, a sad su bili još prvi dani decembra.

U ovoj knjizi bila su i imena ova prva tri čuvara, Moric, Felipe i Vaskec. Uostalom, i po opremi sobe videlo se da je ona bila određena za tri stanovnika. Jedan od njih izbegao je sudbinu svojih nesrećnih drugova. Kuda je mogao pobegnuti? Kao što znamo, Kongr se nije nimalo o tome brinuo. Begunac, sam i bez ikakvih sredstava, mora umreti od gladi.

Iako je bilo dosta vremena za opravke na goleme, ipak se moralo računati s mogućim odlaganjem, i baš prvih dana bilo je potrebno da se prekinu započeti radovi.

Istovarivanje balasta iz lađe bilo je srećno svršeno, i Kongr je nameravao da je počne odmah opravljati, kada se u noći između 3. i 4. januara promeni vreme.

Te noći vitlali su gusti oblaci na južnom horizontu. Dok se vazdušna toplota popela na 16 stepeni, barometar je pao do znaka bura. Na nebu su sevale mnoge munje i sa svih strana tutnjala je potmula grmljavina. Naskoro se pojavi silan vetar, uzburkano more besno je jurilo preko podvodnih stena i udaralo o kršne obale. Srećom, lađa beše čvrsto ukotvljena u zaliv Elgoru i zaklonjena od jugozapadnog vетра. Kod ovakve nepogode i mnogo veća lađa, bio parobrod ili jedrenjača, sva bi se razbila o obale ostrva. A šta bi bilo sa ovako slabom lađicom kao što je *Mol*?

Bura je bila tako velika i more tako strašno uzburkano, da su visoka brda talasa duboko jurišala u zaliv. Kod najviših priliva, voda je dolazila do podnožja strme obale, a žal ispod ograda kule beše sasvim poplavljena. Talasi su se valjali do kuće čuvara i njihova pena lepršala se pola morske milje do bukove šumice.

Kongr i njegovi drugovi imali su muke da lađu održe na mestu gde je bila ukotvljena. Više puta je vukla svoju kotvu i umalo što nije jurnula na obalu. Stoga su morali spustiti još jednu kotvu da pojačaju prvu. Pa ipak, lađa je dvaput bila u opasnosti da se sasvim razlupa.

Dok je straža danju i noću čuvala lađu, ostalo osoblje beše se sklonilo u sporedne zgrade u dvorištu svetionika, gde se nije trebalo bojati besne bure. Kreveti su bili preneti tamo iz kabina i mornarskih soba, gde je bilo dosta mesta za svih petnaest ljudi.

Dokle god su se razbojnici bavili na ostrvu, nisu imali ovako dobro prenoćište.

Nisu imali nikakve brige za hranu. U magacinu svetionika bilo je dovoljno namirnica za sve, a bile bi dovoljne za još ovoliko ljudi. U najgorem slučaju, mogla se upotrebiti i ona hrana u pećini. Goeleta je bila osigurana sa hranom za duže putovanje na Velikom okeanu.

Užasno vreme trajalo je do 12. januara i tek preko noći poče popuštati. I tako je cela nedelja bila izgubljena, nije se moglo ništa raditi. Uostalom, Kongr je vrlo pametno uradio što je jedan deo balasta opet uneo u goeletu, koja se kao slabici čunić njihala tamo-amo. Bilo je već mnogo truda da se sačuva od kamenja na dnu, gde bi se takođe mogla razlupati kao i na podvodnim stenama na ulazu u zaliv Elgor.

Pomenute noći vetar se promeni i okrenu jugozapadu. More postade vrlo nemirno, na rtu Svetog Vartolomeja, jer je još neprestano duvao jak trovetarac. Da je goeleta još ležala u malom zalivu kraj rta, bila bi sigurno razbijena.

Ove strašne nedelje jedna lađa je prošla nedaleko od Ostrva država, usred dana, kada nije imala potrebu da traži svetionik i nije mogla da primeti da svetlost nije zapaljena između zalaska i izlaska sunca. Lađa je dolazila od severoistoka i sa malo jedrila uplovila u prolaz Le Merov. Na katarci se lepršala francuska zastava.

Uostalom, prolazila je tri milje daleko od obale i samo durbinom mogla se raspozнати njena narodnost. Da joj je Vaskec davao signale od rta Svetog Jovana, ne bi se mogli videti, jer jedan francuski kapetan ne bi propustio da pošalje čamac da primi brodolomnika.

Ujutru 13. januara ukloniše po drugi put gvozdeni balasg i izbaciše ga na pesak tako daleko da ga priliv nije mogao dohvati. Sad se mogao pažljivije pregledati trup iznutra nego što je učinjeno kod rta Svetog Vartolomeja. Kada su je sprovodili ovamo, goeleta je bila jako oštećena, jer se morala boriti protiv velikih

talasa. Tada se pojavila i ona rupa na njenom zadnjem delu. Lađa ne bi mogla ploviti dalje od zaliva Elgora. Bilo je, dakle, preko potrebno izvesti je na suvo da se izmene dva komada na trbuhi i tri talpe na oštećenom mestu u dužini od šest stopa.

Među opljačkanim predmetima bilo je i dovoljno materijala za opravke. Uz pomoć svojih drugova, majstor Vargas se nadao da lađu dobro opravi. Kad to ne bi uradio, onda se goeleta ne bi smela nepotpuno opravljeni otisnuti na Veliki okean. Srećom, nisu bile oštećene ni katarke, ni jedrila, ni konopci.

Prvi posao bio je da se goeleta izvuče na pesak, pa da se tu okrene na njen desni bok. Kako se nije imalo dovoljno snažnih pomoćnih sredstava, ovo se moglo izvršiti samo kad je voda visoka. Odložilo se još za dva dana zato što se moralo čekati na priliv kad je nov mesec, da bi se goeleta mogla tako visoko izvući na obalu, da ostane suva do idućeg priliva.

Kongr i Karkante koristiše se ovim odlaganjem da se vrate u pećinu, i ovoga puta poslužiše se čamcem čuvara svetionika, koji je bio veći od njihovog čamca. Hteli su poneti neke stvari od vrednosti, zlato i srebro, koje su opljačkali, kao i nakit i druge dragocenosti, pa ih privremeno ostaviti u magacin za hranu u dvorištu svetionika.

Čamac se 14. januara otisnu sa obale. Prošlo je dva sata kako je odliv počeo, i oni su mislili da se vrate posle podne sa prilivom.

Vreme je bilo dosta lepo. Između oblaka koje je terao lak južni vetar, prosijavali su katkad svetli sunčani zraci.

Pre nego što će poći, Karkante se popeo na galeriju svetionika, kao što je to svaki dan činio, da pregleda horizont. More je bilo pusto, nije se videla nikakva lađa, pa ni čamci Pešersa, koji dolaze čak do istočne strane novogodišnjih ostrva. Pusto je bilo i samo ostrvo, dokle god se moglo sagledati.

Dok je čamac klizio sa strujom, Kongr je pažljivo posmatrao

obe obale zaliva. Gde je sad mogao biti treći čuvar koji je izmakao mučkom ubistvu? Mada mu to nije zadavalo nikakvu brigu, želeo je da i ovoga smakne, i to će učiniti pri prvoj zgodnoj prilici.

Zemlja je bila isto tako pusta kao i površina samog zaliva. Samo se čulo obletanje i vika ptica koje su se gnezdile u obalskim stenama.

Oko jedanaest sati, čamac pristade uz obalu kod pećine, pošto ga je ne samo struja, no i vetar ubrzao.

Kongr i Karkante iziđoše na suvo, ostaviše dva čoveka da čuvaju stražu i uđoše u pećinu, iz koje posle pola sata opet iziđoše.

U pećini su našli sve onako kako su je ostavili pre dve nedelje. Uostalom, ovde je ležala tolika gomila najrazličitijih stvari da bi i na svetlost buktinje bilo teško poznati da li nešto nedostaje.

Kongr i njegov drug iznesoše dva dobro zaključana sanduka, koji su nađeni posle brodoloma jedne engleske lađe sa tri katarke. U njima je bila velika suma u zlatu i skupoceno dragoo kamenje. Metnuše ih u čamac i htedoše poći, kada Kongr reče da hoće još jedanput da ide do rta Svetog Jovana, odakle se može pregledati primorje na jugu i severu.

Karkante i on uspuzaše se uz visoku stenovitu obalu i popeše se na rt do njenog izbreška.

Sa ovog vrha pogled se pružao s jedne strane oko dve morske milje daleko preko obale, koja je išla prema prolazu Le Merovu, a s druge strane do vrha Servala.

- Ovde nema čoveka - reče Karkante.
- Nema žive duše - potvrди Kongr.

Obojica se vратиše čamcu koji se odmah krenu, kad voda opet nabuja i prliv ga dohvati. Još pre tri sata bili su u pozadini zaliva Elgora.

Dva dana docnije, 16. januara, Kongr i njegovi ljudi počeše

pre podne da iznose goeletu na obalu. Najveći vodostaj imao je da bude oko jedanaest sati, i prema tome su činjene sve pripreme. Na obalu je donet čekrk kojim da se goleta izvlači na suvo, čim to dozvoli dubina vode.

Ovaj posao nije bio ni težak ni opasan, jer ga je gotovo vršio sam priliv.

Čim je dakle voda stala, vezaše trostruki palamar^{16} za lađu i izvukoše je što je moguće više na obalu.

Sad je trebalo čekati odliv. Oko jednog sata voda se poče povlačiti od stena najbližih obala, a kilja lađe u isti mah spusti se na pesak. U tri sata ležala je na desnom boku i sasvim suva.

Sad se posao mogao početi. Kako nije bilo moguće da se goleta privuče do same stenovite obale, posao se morao prekidati svakoga dana po nekoliko sati, jer je lađa kod svakog priliva opet dopola ležala u vodi.

Kako je pak priliv od ovog dana bivao sve manji, to se posao sve manje prekidao, i zatim se mogao produžiti četrnaest dana bez prekida.

Majstor prionu na posao. Kako mu Peršesi nisu mogli ništa pomoći, uzdao se u pomoć ostalih, pa i Kongra i Karkantea.

Udubljeni deo spoljašnjih dasaka bio je lako uklonjen, pošto su pločice bakarnog okova izvađene. Time su bili poremećeni drveni umeci, koji su se morali zameniti. Za ovo je bilo dovoljno drvo, daske i savijena drva, i nije bio potrebno seći drvo u bukovoj šumi, udešavati ga i testerisati, što bi bio dosta težak posao.

Vargas i ostali mogli su za četrnaest dana mnogo uraditi, jer je vreme uvek bilo lepo. Najteže je bilo vađenje drvenih umetaka, jer je mesto njih trebalo postaviti nove. Razni komadi su okovani bakrom i vezani drvenim klincima. Sve se držalo dobro, što je dokaz da je goleta izašla iz jednog od najboljih brodogradilišta u Valparezu. Vargas je s velikim trudom svršio ovaj prvi deo svog

posla i da nije imao tesačke alate iz pećine, to ne bi mogao uraditi.

Razume se da se posao prvih dana uvek morao prekidati za vreme priliva. Docnije, bio je toliko slab da je dolazio samo do najbliže pruge obale. Kilja nije više dolazila u dodir s vodom, te se moglo spolja i iznutra nesmetano raditi na trupu. Bilo je posebno važno da se oblaganje daskama izvrši kako treba, i to pre nego što se vrati veći prliv.

Za sve to vreme videle su se samo dve lađe u okolini Ostrva država.

Jedna je bila engleski parobrod koji je došao iz Velikog okeana. Pošto je proplovio kroz moreuz, okrenuo je na sever, verovatno u kakvo evropsko pristanište. Bio je dan kad se pojavio kod rta Svetog Jovana. Pri izlasku sunca se video, a pri zalasku ga je opet nestalo. Njegov kapetan nije dakle mogao primetiti da je svetionik ugašen.

Druga lađa bila sa tri katarke, čija se narodnost nije mogla raspoznati. Mrak se već počeo hvatati kad se pojavila kod rta Svetog Jovana, odakle je duž istočne obale ostrva plovila ka vrhu Servala. Karkante koji je baš bio u stražari, video je samo još njenu zelenu svetlost na desnom boku kako u polutami svetluca. Ako su kapetan i posada ove jedrenjače, već nekoliko meseci bili na putu, nisu mogli znati da je ovde podignut svetionik.

Lađa sa tri katarke išla je tako blizu obale, da su njeni ljudi mogli spaziti uobičajene signale, na primer vatru, kad bi se zapalila na izbrešku kakvog rta. Da li je Vaskec pokušao da skrene pažnju posade?... Jeste ili nije... svejedno. Svakako je lađa pri zalasku sunca ka jugu iščezla iza horizonta.

Daleko napolju, možda na putu za maluinska ostrva, videli su se i drugi parobrodi i jedrenjače. Izgleda da nisu znali da je podignut svetionik na Ostrvu država.

Poslednjeg dana januara, u toku priliva punog meseca,

vreme se jako promenilo. Vetar se okrenuo na istok i terao vodu upravo u zaliv Elgor.

Iako popravke na trupu lađe još nisu bile sasvim gotove, bar su drveni umetci i spoljne daske bile opet na svom mestu i nisu propuštale vodu u prostorijama za tovar.

Ovo je bila velika sreća, jer je za četrdeset i osam sati priliv dostigao svoju najveću visinu i dobro zahvatio trup, te se goeleta diže sama od sebe pa ipak kilja koja se zarila u pesak, nije bila sasvim slobodna.

Kongr i njegovi drugovi morali su dobro paziti da lađa ne dobije nove povrede, koje bi mogle znatno odložiti polazak.

Pukim slučajem goeleta je bila zadržana na svome peščanom ležištu. Ona se, istina, dosta jako kotrljala od jedne strane na drugu, ali nije bila u opasnosti da bude bačena na stene useka.

Od 2. februara poče priliv opadati i goeleta se opet dobro utvrdi na peščanoj obali. Sad se mogao zapušavati i gornji deo grupa, i od izlaska do zalaska sunca čulo se kako čekići udaraju.

Smeštanje tovara nije niukoliko pretilo da se odlazak goelete još i dalje odlaže. Veliki čamac sad je često vozio do pećine s ljudima koji Vargasu nisu bili potrebni. S njima se katkad vozio Kongr ili Karkante.

Čamac je svaki put donosio razne stvari koje je trebalo stovariti u goeletu, a koje su privremeno ostavljene u magacinu svetionika. Ovde su se stvari lakše i zgodnije prenosile u lađu, nego kad bi se dovela pred pećinu, dakle blizu ulaza u zaliv, gde bi rđavo vreme moglo ometati posao. Na ovoj obali koja se pružala do rta Svetog Jovana nije bilo drugog dobro zaklonjenog mesta kao što je bio ovaj usek na podnožju svetionika.

Još nekoliko dana, pa su opravke morale biti svršene; goeleta će moći opet ploviti i stvari će se odsada tovariti u nju.

Trinaestog februara bilo je gotovo zapušavanje poslednjih

pukotina na trupu i na krovu. Kako je nađeno nekoliko lonaca farbe u magacinu lađe, mogla se goeleta lepo ofarbatи. Kongr je iskoristio ovu priliku da promeni ime goeleti i da je u čast svog „prvog oficira“ nazove „Karkanta“. Nije propustio da tačno pregleda jedeke i jedrila i da ih okrpi.

Uostalom, bila su nova kad je goeleta ostavila pristanište u Valparezu.

Goeleta je, dakle, 12. februara bila u takvom stanju da se mogla opet odvući na njeno mesto u malom useku i primiti tovar koji je tu stajao; ali na veliku žalost Kongrovu i njegovih drugova, koji su svi nestrpljivo čekali da krenu sa Ostrva država, bilo je potrebno sačekati priliv novog meseca, kako bi goeleta mogla krenuti.

Ovaj priliv dođe! 4. februara. Toga dana diže se kilja iz svoga ležišta u pesku na obali, i goeleta lako kliznu u dublju vodu. Sad je ostalo samo da se stvari utovare.

Ako ne nastupe kakve neočekivane smetnje, *Karkanta* bi posle nekoliko dana mogla dići kotvu i ostaviti zaliv Elgor, proći kroz prolaz Le Merov i sa svima jedrilima uploviti u Veliki (ili Tihi) okean.

IX

Vaskec

Otkako je goeleta došla u zaliv Elgor, Vaskec je živeo na obali kod rta Svetog Jovana, odakle se iz više razloga nije htio udaljavati. Ako bi kakva lađa htela da uplovi u zaliv, on bi bio tu da je dozove kad prođe.

Lađa bi ga verovatno primila, i on bi njenom kapetanu kazao da se izlaže velikoj opasnosti, ako se drži pravca prema svetioniku, i da je jedna razbojnička družina zauzela kulu. Ako kapetan ne raspolaže dovoljnom snagom da lupeže savlada ili da ih otera u unutrašnjost ostrva, imaće bar vremena da opet isplovi na pučinu.

Nije bilo verovatno da će se ovako dogoditi, jer zašto bi neka lađa, osim ako bi morala, potražila sklonište u zalivu koji je bio tako malo poznat moreplovцима?

Najbolje bi bilo, kad bi takva lađa slučajno bila na putu za Maluinska ostrva, gde bi za nekoliko dana stigla, jer bi onda tamošnje engleske vlasti mogle biti obaveštene šta se dogodilo na Ostrvu država. Tada bi se mogla poslati jedna ratna lađa u zaliv Elgor pre nego što goeleta ode, da pohvata Kongra i njegove drugove i da se postara da svetionik opet proradi.

Ali da se sve to postigne, mišljaše Vaskec, treba čekati da se *Santa-Fe* vrati. Dva duga meseca! Tada će goeleta biti daleko odavde, i gde bi se mogla naći u onolikim ostrvima Velikog okeana?

Dobri Vaskec nije mislio na sebe koliko na svoje mučki ubijene drugove, mislio je kako će ubice ostati nekažnjene, i kako će lađe biti izložene velikoj opasnosti zato što nema svetionika na kraju sveta.

Što se tiče njegovog izdržavanja, bio je sasvim siguran, dokle

god se ne pronađe njegovo sklonište. O tom se potpuno uverio posle površnog pregleda pećine.

Ova pećina pružala se vrlo duboko u unutrašnjost stenovite obale, i u njoj se razbojnička družina više godina krila, u njoj je bilo opljačkano zlato i srebro. Ovde su se Kongr i njegovi drugovi i docnije više meseci zadržavali, živeći od hrane koju su sa sobom doneli, a docnije od namirnica koje su razbojnici opljačkali s brodova.

Od ovih stvari Vaskec nije uzeo više no što mu je bilo neophodno potrebno, da Kongr i njegovi ljudi ne bi poznali: sandučić sa peksimitom, burence s konzervisanom govedinom, mangal za vatru, lonac, šolju, vuneni pokrivač, košulju i čarape, kapu od navoštenog platna, dva revolvera sa dvadeset metaka, ocilo sa trudom i fenjer. Osim toga, uzeo je dva pakla duvana za svoju lulu. Uostalom, prema onom što je čuo, opravka golete traјаće nekoliko nedelja, pa će imati prilike da uzima još hrane.

Kako je njegova dosadašnja uska pećina bila sasvim blizu pećine razbojnika, pa se bojao da ga ne pronađu, morao je tražiti neko udaljenije i sigurnije sklonište.

Našao ga je pet stotina koraka dalje zapadno, s one strane rta Svetog Jovana, na stražnjoj strani stenovite obale. Između dve visoke stene nagnute prema obali bila je pećina sa gotovo nevidljivim ulazom. Da se do nje dođe, moralo se provlačiti između dva prirodna kamena stuba, što je izgledalo gotovo nemoguće kod tolikih stena što su se unaokolo nalazile. Kada je priliv, more je dolazilo gotovo do pećine, ali pećinu nije plavilo unutra, gde je bio fini pesak bez ljusaka od školjki i bez vlage.

Moglo se sto puta proći pored ove pećine, a da se ne vidi, i Vaskec ju je pre nekoliko dana slučajno pronašao.

On je doneo stvari koje je uzeo iz razbojničke pećine i koje je mislio da upotrebi.

Uostalom, Kongr, Karakante i ostali retko su dolazili na ovu stranu obale. Vaskec ih je prvi put video kada su stajali na vrhu rta Svetoga Jovana. Čučeći između dva stenovita stuba, njega nisu mogli videti.

Razume se da je s najvećom obazrivošću izlazio napolje, i to samo uveče, većinom kada je htio da ode do razbojničke pećine. Pre nego bi zašao za ugao strme obale, tačno se uveravao ima li čamca vezanog na obali.

Kako mu se vreme činilo dugo u njegovoj samoći i kakve su ga bolne uspomene mučile: krvavo razbojište odakle je on srećno umakao, a gde su Felipe i Moric izgubili glave! Tada bi ga spopala neodoljiva želja da se sukobi s harambašom razbojničke družine i da svojom rukom osveti smrt svojih drugova.

– Ne, ne! – govoraše on za sebe – oni će kad-tad dobiti zasluženu kaznu! Bog neće dati da uživaju plod svojih zločina, ne, platiće ih još svojim životom.

Ali on je zaboravio o kakvom je tankom koncu visio njegov sopstveni život, dokle god je goeleta ležala ukotvljena u zalivu.

– Pa ipak – povika on napisletku – ako ovi nevaljalcii samo ne odu, ako samo još ovde budu, ako se *Santa-Fe* vrati? O, ne daj Bože, da odu!

Ali da li će se ova želja ispuniti? Trebalo je još više od dva meseca da prođe, dok *Santa-Fe* ovamo stigne.

S druge strane, Vaskec se malo čudio dužem bavljenju razbojnika na ostrvu. Zar je goeleta toliko oštećena, da ni mesec dana nije dosta da se opravi? Kongr je morao videti iz dnevnika svetionika kada će doći drugi čuvari da ove odmene. Ipak se nije mogao varati kakva mu opasnost preti, ako ne otplovi odavde pre prvih dana marta...

Došao je 16. februar. Vaskec je bio nestrpljiv, pa je htio da zna kako stvari stoje. Čim je sunce zašlo, dovuče se do ulaza u zaliv

i podje pažljivo severnom obalom ka svetioniku.

Iako se već smrklo, bio je u opasnosti da ga može sresti neko iz razbojničke družine koji bi došao s druge strane. Stoga je smotreno išao uz strmu obalu, gledao je da očima prodre u pomrčinu i prisluškivao da li se čuje kakav podozriv šum.

Vaskecu je trebalo da pređe oko tri morske milje, pa da dođe do kraja zaliva, i to u pravcu protivnom onom kojim je bežao, kad su mu ubili drugove. Danas ga nisu videli kao ni onog večera.

Oko devet sati stade na dvesta koraka pred ogradu svetionika i vide da nešto svetluca kroz prozor kućice. Nije se mogao uzdržavati od pravednog gneva, kada pomisli da krvoloci sede u stanu onih koje su oni poubijali, i onoga koga bi takođe ubili, kad bi im pao šaka.

Od mesta gde se nalazio, Vaskec nije mogao u mraku videti gde je golema. Morao je još sto koraka napred poći, ne misleći kakva mu opasnost preti. Cela razbojnička družina bila je sad u sobi, i zacelo nikome ne bi palo na pamet da sada izlazi.

Vaskec je štaviše pošao još dalje i došao do obale onog malog useka. Priliv je pre dva dana odvukao golemu sa njenog peščanog ležišta. Sad je plivala u dubljoj vodi, utvrđena kotvom.

O, kad bi on mogao, kad bi samo od njega zavisilo, s kakvim bi uživanjem razmrskao trup lađe da potone.

Videlo se sa su ranije štete bile opravljene. Ipak je Vaskec primetio da golema još oko dve stope pliva nad svojom normalnom linijom. A to je značilo da nije bila opterećena ni balastom ni drugim tovarom. Prema tome, moglo je proći još nekoliko dana pre nego što podje, ali ovo je bilo poslednje odlaganje, i možda će golema poći već posle četrdeset i osam sati, obići oko rta Svetog Jovana i zanavek iščeznuti na horizontu.

Vaskec je imao još malo hrane. Odmah sutradan podje da je doneše.

Tek što je bilo svanulo; ali kako je mislio da će čamac ovoga jutra ovamo doći, požurio se da što pre stigne.

Došavši do ugla strme obale, nije video čamac, a i cela obala bila je pusta.

Vaskec uđe u pećinu.

U njoj je bilo još mnogo stvari bez ikakve vrednosti, sa kojima Kongr zacelo ne bi htio puniti lađu, ali kada Vaskec potraži peksimit i meso, vide da toga nema.

Sve što se jede bilo je već odneto. Kad prođe četrdeset i osam sati, Vaskec neće imati šta da jede.

Vaskec nije imao vremena da o tome dalje razmišlja. U tom trenutku ču kako vesla zapljuškuju... Čamac brzo dođe s Karkanteom i dva njegova druga. Vaskec skoči u pećinu i pružajući glavu, pogleda napolje.

Čamac pristade uz obalu. Imao je samo još toliko vremena da pobegne unutra i da se sakrije iza gomile jedrila i palamara, što nije moglo naći mesta na goleći i što će možda ostati u pećini.

Vaskec je bio tvrdo rešen da svoj život skupo proda, ako ga nađu, a da bez poštede upotrebi revolver koji je nosio za pojasom, ali, on sam ... sam protiv trojice!...

Samo dvojica uđoše u pećinu, Karkante i majstor Vargas, Kongr nije ušao s njima.

Karkante je nosio zapaljenu buktinju i tražio je sa Vargasom razne stvari koje će poneti na goleetu. Razgovarali su sasvim slobodno.

– Sad već imamo 17. februar – reče majstor vreme je da putujemo.

– I hoćemo da putujemo – odgovori Karkante

– Možda već sutra?

– Mislim sutra, jer smo gotovi.

- Samo da nam vreme ne pokvari račun.
- Može i to biti, izgleda mi jutros nešto sumnjivo; ali može se još izvedriti.
 - Samo da ne ostanemo ovde još osam do deset dana.
 - Onda bi se lako mogli sresti sa *Santa-Fe*, koja će dovesti nove čuvare.
 - To ne želimo – viknu Vargas. – Mi ne možemo izaći na kraj s ubojnom lađom.
 - Ne, ali oni bi brzo s nama izašli na kraj, i sve bi nas obesili – odgovori Karkante i nešto strašno opsova.
 - Voleo bih da sam nekoliko milja daleko odavde, pa makar i plivao! – odgovori drugi.
 - Sutra, sutra, kažem ti, izgleda da ćemo dobiti takvu oluju, da će oduvati guanakosima^{7} robove.

Vaskec je čuo ove reči; pritajio se, jedva je disao. S buktinjom u ruci, Karkante i Vargas okretali su se čas ovamo čas onamo. Ukloniše razne stvari s njihovog mesta, pa izabraše druge, koje ostaviše na stranu.

Katkad su se približavali mestu gde se Vaskec bio sakrio, i on je samo trebalo da pruži ruku i da im revolver metne na prsa.

Pretraživanje u pećini trajalo je pola sata; tada Karakante dozva onoga čoveka što je ostao u čamcu. Ovaj dotrča i stade uzimati pakete i bale da ih nosi u čamac.

Karakante baci još poslednji pogled po pećini.

- Šteta što se ovolike stvari moraju ostaviti – reče Vargas.
- Ne ide drugčije – reče Karakante. – Jeste, kad bi golema imala tri stotine tona. Ali mi ćemo poneti sve što je od osobite vrednosti, i nadam se da ćemo imati dobar posao.

Ljudi ostaviše pećinu, i uskoro se čamac otisnu od obale i nestade ga iza jednog zavijutka zaliva.

I Vaskec izađe iz pećine i podje u svoje sklonište.

Kada podje četrdeset i osam sati, neće imati ništa da jede, jer će Kongr i njegovi ljudi, kad podu, poneti svoju hranu iz magacina kod svetionika, tako da ni tamo neće ništa naći. Kako će živeti, dok dođe *Santa-Fe*, a ona neće moći doći pre drugih četrnaest dana?

Njegov je položaj bio vrlo ozbiljan. Pokraj sve hrabrosti, pokraj sve izdržljivosti on nije mogao ništa učiniti da svoju sudbinu olakša. Morao bi se hranići korenjem, koje bi kopao u bukovoj šumici, ili ribom koju bi možda hvatao u zalivu. Onda bi trebalo da golema sasvim ostavi Ostrvo država. ako bi morala da ostane u zalivu još nekoliko dana, Vaskec bi sigurno umro od gladi u svojoj pećini.

Časovi su prolazili; nebo je izgledalo sve više natušteno. Ogromni sivožuti oblaci gomilali su se na istoku. Vetur je duvao sve jače što je više zalazio na otvoreno more. Mali talasi koji su u početku brzo prelazili preko vodene površine, naskoro se pretvoriše u ogromne talase udarajući hučno u stenovitu obalu rta.

Ako ovo vreme potraje, onda golema neće moći sutra sa prilivom izaći na more.

Kada dođe veče, nije se u stanju atmosfere još ništa promenilo; naprotiv, postalo je gore. Po boji neba i mora, po raštrkanim oblacima, koji su brzo jurili, po strahovitoj huci vodene mase, koja se razbijala o podvodne stene, videlo se da se spremata strašna oluja. Mornar kao Vaskec nije se u tome mogao varati. U kući na svetioniku bez sumnje je živa u barometru pala ispod znaka „oluja“.

Iako je vetur strašno besneo, Vaskec nije htio da ostane u svojoj pećini. Šetajući po obali, pogledao je na horizont koji je bivao sve mračniji. Poslednji zraci sunca koje je na zapadu zalazilo, još se ne ugasiše, kada Vaskec spazi neku crnu masu koja se valjala

pred ostrvom.

– To je lađa – viknu on. – Izgleda da se približuje ostrvu.

I zaista bila je lađa koja je dolazila od istoka i htela da uplovi u moreuz ili da okrene na jug.

Bura je strašno besnela. Nije to bila bura, već orkan koji može da skrha najveće i najbolje lađe.

– A oni bednici ne pale vatru na svetioniku! viknu Vaskec. – Ona lađa je traži, ali je neće naći; ona neće znati da se samo na nekoliko morskih milja pred njom nalazi opasna obala. Bura je tamo tera, ona će, ona se mora razbiti o stene.

Da, ovde se opet mogla dogoditi velika nesreća za koju su krivi Kongr i njegovi drugovi. Oni su, bez sumnje, sa svetionika videli onu lađu koja se nije mogla održati na svom putu i morala je sa vетrom u leđima begati preko jako uskolebanog mora. Bilo je očevidno da kapetan, ne videći pred sobom nikakvu svetlost, neće moći da plovi oko rta Svetog Jovana i da uđe u moreuz, ili da oplovi oko vrha Servala, pa da prođe na jugu pored ostrva. Neće proći ni pola sata, a lađa će biti bačena na stene na ulazu u zaliv Elgor, a niko nije ni sumnjao da je tu blizu zemlja koja se u sutonu nije mogla raspoznati.

Bura je strašno besnela. Izgledalo je da će noć biti užasna, a posle nje dan, jer nije bilo izgleda da će se nepogoda za dvadeset i četiri sata stišati.

Vaskec sad nije mislio da potraži svoje sklonište, njegovi pogledi behu upravljeni na horizont. Iako u pomrčini nije mogao ma štогод od lađe videti, ipak je katkad dopirala do njega svetlost od njenih raznih strana, kad bi se pod pritiskom talasa naginjala čas na jedan čas na drugi bok. Pod ovakvim prilikama izgledalo je nemoguće da se lađa pokorava krmi; možda se nije moglo njome ni upravljati; možda je izgubila svoja jedrila i konopce, pa i katarke. U borbi s razjarenom stihijom nijedna lađa ne bi mogla da

održi i ono prednje malo jedrilo.

Kako je Vaskec neprestano video samo crvenu ili zelenu svetlost, to je onda morala biti neka jedrenjača; jer parobrod bi imao još belu svetlost na prednjoj katarci.

Očajavajući što ne može da spase lađu od brodoloma, Vaskec je tumarao tamo-amo po obali. Sad bi bilo tako potrebno da sa svetionika prodre svetlost u pomrčinu. Vaskec se i nehotice okrenu zalivu Elgoru. Uzalud je pružao ruku na svetionik. Ovaj neće ni noćas zasvetliti, kao što nije svetlio za prošla dva meseca, i stoga je lađa bila osuđena da se razbije o stene rta Svetog Jovana.

Sad pade Vaskecu na pamet još nešto. Možda bi se ova jedrenjača držala daleko od obale, kad bi to znala. I kad se uzme da joj je bilo nemoguće da se drži sasvim pravog pravca, ipak bi joj možda pošlo za rukom da malo skrene ustranu i da se ne nasuče na obalu, koja je bila dugačka samo osam morskih milja od rta Svetog Jovana do vrha Servala. A iza ovoga vrha pred njom je bila opet pučina.

Imao je dosta drva. Ostaci od potopljenih lađa ležali su svuda na obali. Kad bi ih odneo na kakav okomak^{8} skupio ih u gomilu, podmetnuo malo suve morske trave, zatim zapalio travu i ostavio vетру da raspali plamen... Zar se to ne bi moglo učiniti? I zar se ne bi primetio ovaj plamen na lađi, koja bi imala vremena da se ukloni od obale, pa makar bila samo jednu morskiju milju daleko od nje?

Vaskec se odmah dade na posao. Skupi dosta drva i odnese ih na okomak rta. Našao je i mnogo morske zubače, jer iako je bila bura, kiša nije dosad padala. Kada je bio gotov, htede da zapali napravljenu gomilu.

Ali dockan... U tom trenutku iskrsnu jedna ogromna masa u pomrčini. Grdni talasi je poduhvatiše, i pre nego što je Vaskec mogao početi, ona se s hukom sruši na stene. Ne ču se ništa drugo

do oštro zviždanje vetra i hujanje mora koje je besno jurišalo na obalu.

X

Posle brodoloma

Sutradan, kada je sunce izašlo, bura je još besnela. Do dalekoga horizonta more je bilo uzburkano sa belom penom. Na okomku rta valjali su se talasi visoki petnaest do dvadeset stopa. Priliv je počeo opadati i na izlazu iz zaliva silno su se sudarale sile vetra i vode. Nijedna lađa sad ne bi mogla ovde uploviti, a ni isploviti. Sudeći po natmurenom nebu, izgledalo je da će nepogoda trajati još nekoliko dana, što uostalom nije retkost u Magelanskoj zemlji.

Bilo je dakle očigledno da se golema luka nije mogla danas krenuti sa svoga mesta gde je bila ukotvljena. Razume se da je ovo bilo vrlo neprijatno Kongru i njegovoj družini.

Ovakvo je bilo stanje stvari koje je Vaskec našao sutradan kada je svanulo i kada je pesak još leteo unaokolo.

Dve stotine stopa daleko i na severnoj padini rta, dakle još izvan zaliva, ležala je propala lađa sa tri katarke, i pet stotina tona. Od njenih katarki behu ostala samo još tri okrnjka koja su jedva virila preko krova. Možda je kapetan morao da katarke preseče, da bi imao bolji pregled, a možda su se slomile kada je lađa udarila na stene. Uostalom, na moru nisu plivala parčad, biće da ih je jak veter uterao duboko u zaliv Elgor.

Ako je tako bilo, Kongr je morao takođe znati da je opet neka lađa propala na stenama rta Svetog Jovana.

Vaskec je imao dakle razloga da bude vrlo obazriv i smeо je izlaziti napolje samo kad se uverio da se niko od razbojnika nije nalazio na ulazu u zaliv.

Posle nekoliko minuta stigao je na mesto nesreće. Kako je sad bila mala voda, mogao je ići oko nasukane lađe. Na njenom

čelu pročitao je ime: „Centuri Mobile“.

Bila je dakle amerikanska jedrenjača, sa sedištem u glavnoj varoši države Alabama, na jugu Saveza i u zalivu Meksika.

Centuri je nastradala da svojom posadom. Niko nije ostao u životu, a trup lađe bio je samo još bezoblična masa. Pri sudaru, trup se razbio na dva komada. Talasi su izbacili sav tovar i odneli ga. Iako je bura još trajala, na stenama su ležali ostaci od greda, dasaka i letava. Duž rta i na obali videli su se sanduci, bale i burad.

Voda više nije oblivala trup *Centurija*, tako da je Vaskec mogao ući unutra.

Ovde je bila potpuna pustoš. Talasi su sve razrušili, odvalili su daske na krovu, razbili kabine kuće na krovu, polomili ograde i krmu, i naposletku, udar pri nasedanju dovršio je razorno delo.

I nigde se nije videla živa duša, nijedan oficir, nijedan mornar.

Vaskec viknu glasno, ali ne dobi odgovora. Uđe duboko u smetište za robu, ali i ovde ne nađe bar jedan leš. Ili su talasi već pre toga sjurili nesrećnike u more, ili su se podavili u trenutku kada se lađa razlupala o stene.

Vaskec iziđe opet na obalu i uveri se da ni Kongr ni niko od njegovih drugova ne dolazi ovamo gde se brodolom dogodio. Zatim je pošao do kraja rta Svetog Jovana, iako je bura besnela.

– Možda ću naći koga od ljudi *Centurija* koji još pokazuje znake života i koga bih mogao još spasti – govoraše on za sebe.

Ali je uzalud tražio. Vrativši se na obalu, Vaskec pregleda sad razne olupine koje su talasi tamo naneli.

– Možda ću naći – mišljaše on – kakav sanduk sa konzervama, da bih se mogao nahraniti dve do tri nedelje.

Naskoro je naišao na veće bure i sanduk, koje je voda izbacila na obalu. Na njima je pisalo šta ima u njima. U sanduku je bio

peksimit, a u buretu konzervisana govedina, dakle meso i hleb bar za dva meseca.

Vaskec najpre odnese sanduk u svoju pećinu, koja je bila daleko oko dvesta metara, pa zatim odvalja tamo i bure.

Čim se vratio na obronak rta stade razgledati zaliv. Bio je uveren da je Kongr morao doznati za brodolom. On je juče sa svetionika mogao primetiti lađu koju vetar tera na obalu. Kako golema nije sad mogla ostaviti svoje mesto, zacelo bi razbojnička družina brzo otišla na ulaz u zaliv Elgor da se dočepa plena. Kako bi ona propustila ovu priliku?

Kada Vaskec zađe za ugao strmenite obale, iznenadi se kako je vetar jak i kako se takoreći uvlači u zaliv.

Za golema bi bilo nemoguće da se bori protiv vetra, pa i kad bi stigla do rta Svetog Jovana, ne bi nikad mogla izaći na otvoreno more.

Kad vetar malo prestade, ču se neki slabi glas, kao da neko viče za pomoć.

Vaskec pođe tamo odakle glas dolazi i to od strane one pećine koju je najpre bio izabrao blizu one koju su razbojnici upotrebljavali kao svoje stovarište.

Nije kročio na pedeset koraka, kad spazi čoveka koji leži kod jedne stene, mašući rukama kao da zove u pomoć.

Za tili čas Vaskec je bio kod njega.

Čoveku je moglo biti trideset do trideset i pet godina i izgledao je vrlo snažan. U mornarskom odelu, zatvorenih očiju, ležao je na desnoj strani teško dišući i drhteći. Uostalom, izgledao je da nije povređen, jer mu haljine nigde nisu bile krvave.

Čovek, možda jedini sa lađe *Centuri*, koji je ostao u životu, nije primetio Vaskeca kad mu priđe. Ali kad mu čuvar svetionika metnu ruku na prsa, htede da se digne, ali iznemogao pade na pesak. Ipak je držao oči otvorene i reče ječeći:

– U pomoć! U pomoć!

Vaskec kleče kraj njega, pridiže siromaha i nasloni ga na stenu.

– Ne boj se, ne boj se, prijatelju – reče mu on – ja sam ovde, ja će vas izbaviti.

Nesrećnik mogaše samo dići ruku, zatim se opet onesvesti.

Čovek je bio toliko slab, da mu je trebalo pružiti brzu pomoć i negu.

– Daj Bože, da ne bude dockan – reče Vaskec za sebe.

Sad je, pre svega, trebalo da ode sa ovog mesta. Svakog časa mogla je razbojnička družina sa čamcem da pristane ovde ili idući obalom da ovamo dođe. Vaskec vide da mora čoveka nositi u svoju pećinu, i on to učini bez oklevanja.

On uze onesvešćenog čoveka na leđa i odnese ga do pećine, gde ga spusti na pokrivač, a pod glavu mu podmetnu neke haljine.

Brodolomnik se još nije osvestio, ali je počeo slabo disati. Iako nije imao nikakve spoljne povrede, ipak je mogao slomiti ruku ili nogu, kotrljajući se preko stena. Vaskec se ovoga najviše bojao, jer ne bi mogao da mu pomogne kako treba. Stade ga, dakle, pažljivo pipati i uveri se da mu je telo ostalo nepovređeno.

Vaskec usu u šolju malo vode i dodade nekoliko kapi rakije, što je još ostalo u njegovoј čuturici. Ovaj napitak usu brodolomniku u usta. Zatim mu istrlja ruke i prsa, pošto je njegove mokre haljine zamenio drugim koje je u pećini razbojnika našao.

Više zasad nije mogao za njega učiniti.

Naposletku, na svoju veliku radost, primeti da paćenik dolazi sebi. On se lagano ispravi, pogleda u Vaskeca, koji ga je još držao na rukama, i reče slabim glasom:

– Da pijem!... Nešto da pijem!

Vaskec mu pruži šolju vode pomešane s rakijom.

– No, je li sad bolje? – upita Vaskec.

– O, jeste, jeste! – odgovori brodolomnik... – Ja ovde?... Gde sam ja? – produži on kao da se priseća poslednjih događaja, stiskajući lagano ruku svome spasiocu.

Govorio je engleski, a kako je Vaskec znao taj jezik, odgovori mu:

– Vi ste sigurni. Ja sam vas posle propasti *Centurija* našao na obali.

– *Centuri*?... Ah jeste, sećam se...

– Prijatelju, kako se zovete?

– Devis... Džon Devis.

– Jeste li kapetan one jedrenjače sa tri kata rake?

– Nisam. Ja sam glavni krmari. A oni drugi... – Kako je sa njima?

– Oni su se svi podavili – odgovori Vaskec – svi do jednoga! Vi ste jedini koji ste se spasili iz brodoloma.

– Inače svi?...

– Svi!

Kad ču ovo, Džona Devisa kao da munja ošinu. On jedini ostao u životu!... I kome da blagodari što je otrgnut od bedne smrti? Sad mu je bilo jasno: ovaj nepoznati koji ga je tako pažljivo negovao, spasao mu je život.

– Hvala vam, hvala! – prošapta on, a suza mu kanu iz očiju.

– Jeste li gladni?.. Hoćete li da se malo prihvate?.. Malo peksimita i mesa? – upita ga Vaskec.

– Neću, neću... hoću još da pijem !

Sveža voda s malo rakije učini vrlo dobro Džonu Devisu. Sad je mogao da odgovara na sva pitanja.

On ukratko ispriča ovo:

Jedrenjača sa tri katarke i pet stotina pedeset tona, po imenu *Centuri*, sa sedištem u pristaništu Mobilu, ostavila je američku obalu pre dvadeset dana. U njenoj posadi bio je kapetan Hari Stjuard, glavni krmar Džon Devis i dvanaest ljudi, među njima i jedno momče i kuvar. Putovala je sa niklom i raznom robom u Melburn, u Australiji. Do pedeset petog stepena južne širine lepo su plovili preko Atlantskog okeana. Tada se diže strašna bura, koja je još juče besnela. Odmah u početku izgubi *Centuri* od prvog udara vetra svoju stražnju katarku i sva stražnja jedrila. Odmah zatim sruči se jedan ogroman talas na levu stranu lađe, pređe preko krova, sruši jedan deo kajita^{91} na njemu i odvuče sa sobom dva mornara koji nisu mogli biti spaseni.

Kapetan Stjuard nameravao je da se iza Ostrva država skloni u prolaz Le Merov. Mislio je da tačno zna položaj lađe odnosno geografske širine, jer je baš toga dana bilo izvršeno merenje na karti. Ovaj put mu se učini bolje da oplovi rt Horn, pa da onda podje severozapadno australijskom primorju.

Bura je preko noći bila dvaput veća. Sva jedrila bila su vezana pa i prednje i gornje jedrilo, i lađa je još neprestano, kao strela, jurila niz vетar.

U to vreme kapetan je mislio da je bar još dvadeset morskih milja bio daleko od zemlje, i da nije dakle opasno da plovi u istom pravcu dotle, dok bude mogao videti svetlost sa svetionika. Kad bi ostavio svetionik daleko na jugu, ne bi bio u opasnosti da najde na podvodne stene rta Svetog Jovana, i mogao bi bez teškoća stići u uski morski prolaz.

Centuri je dalje plovila sa vетrom otpozadi, jer je Hari Stjuard bio uveren da pre jednoga sata ne može spaziti svetionik, čija svetlost doseže samo deset morskih milja.

Ali ova svetlost mu ne izade pred oči. Kada je mislio da je još daleko od ostrva, dogodi se odjednom strašan udar. Tri mornara koji su radili na katarkama nestadoše sa velikom i prednjom

katarkom. U isti mah nagrnuše talasi na trup lađe koji se sasvim provali, i kapetan, glavni krmari i mornari behu bačeni na zapenušane podvodne stene, odakle in nije bilo spasa.

I tako je *Centuri* propala s posadom... Samo je glavni krmari Džon Devis ostao u životu, blagodareći Vaskecovoj pomoći.

Ali Džon Devis nije znao na kojoj je obali propala *Centuri*.

Stoga još jedanput upita Vaskeca:

– Ama gde smo mi?

– Na Ostrvu država.

– Na Ostrvu država! – viknu Džon Devis preneražen ovim odgovorom.

– Jeste, na Ostrvu država – ponovi Vaskec – blizu ulaza u zaliv Elgor.

– A šta je sa svetionikom?

– On nije bio osvetljen.

Džon Devis koji je bio iznenađen, čekao je da mu Vaskec sve to objasni. Ali ovaj odjednom skoči i stade prislушкиvati. Čuo je neki sumnjivi šum i htede da se uveri šunja li se razbojnička družina u okolini.

On se provuče još jedanput kroz stenovite stubove i stade osmatrati obalu do rta Svetog Jovana.

Sve je bilo prazno i pusto. Orkan još nije izgubio od svoje snage. Talasi su još neprestano tutnjili i gusti oblaci jurili su preko neba pokrivenog parom.

Šum koji je Vaskec čuo, došao je od malog poremećaja *Centurija* sa svoga kamenog ležišta. Pod pritiskom vetra stražnji deo trupa malo se okrenuo, pa malo pomerio prema obali. Valjao se tamo-amo kao bure koje je ostalo bez danceta, i napisletku se sasvim razmrška o jednu oštru stenu na obali. Sad je ležala samo još druga polovina lađe na mestu gde je nasela i gde su ležale

hiljade izmetina.

Vaskec se vrati i ispruži se pored Džona Devisa na pesak. Glavni krmar *Centurija* počeo je malo po malo snažiti. On bi se već mogao dići i oslanjajući se na ruku svoga pratioca, mogao bi sići na obalu. Ali ga Vaskec zadrža, i sad Džon Devis opet upita zašto prošle noći nije bila upaljena svetlost na svetioniku.

Vaskec mu je opisao sve grozne događaje koji su se za ovih sedam nedelja odigrali u zalivu Elgoru. Posle odlaska lađe *Santa-Fe* bilo je dve nedelje sve u redu na svetioniku koji je bio poveren staranju njegovom i njegova dva druga, Felipea i Morica. Za to vreme prolazile su razne lađe pored ostrva, davale su svoje signale i dobijale su propisni odgovor.

Ali 26. decembra uveče, oko 8 sati beše došla jedna goleeta na ulazu u zaliv. Od stražare gde je Vaskec čuvaо stražu, mogao je jasno videti osvetljenje na goleeti i posmatrati njeno kretanje. Po njegovom mišljenju, kapetan koji je upravljaо lađom, mora da je tačno poznavao put kojim je trebalo ići, jer je bez ustezanja vozio preko zaliva.

Goleeta dođe naposletku do jednog malog zatona baš ispod ograda svetionika i tu se ukotvi.

Zatim Felipe i Moric odoše na lađu da svoje usluge ponude kapetanu, ali ovde biše mučki ubijeni, jer se nisu mogli braniti.

– Siroti, nesrećni ljudi! – viknu Džon Vaskec, setivši se s tugom tog kobnog događaja.

– A šta je s vama bilo, Vaskec? – upita Džon Devis.

– Ja sam gore na galeriji svetionika čuo zapomaganje mojih drugova i odmah sam video šta se dogodilo. Goleeta je bila gusarska lađa. Mi smo bili ovde tri čuvara; dvojicu su ubili, a za trećeg nisu se mnogo brinuli.

– Ali kako ste mogli pobeći od ubica? – upita još Džon Devis.

– Brzo strčah niz stepenice svetionika, pobegoh pravo u naš

stan da ponesem nešto od odela i hrane, i zatim stadoh bežati koliko su me noge mogle nositi, pre nego što su se razbojnici iskrcali na obalu.

– Bednici!... Prokleti lupeži! – viknu Džon Devis. – Oni su, dakle, gospodari svetionika, koji sad drže bez svetlosti. Oni su krivi što je propala lađa *Centuri*, što su izginuli moj kapetan i svi naši ljudi!

– Jeste, oni su gospodari svetionika – reče Vaskec – i kako sam prisluškivao razgovor harambaše sa jednim njegovim drugom, doznao sam šta su sve ovi razbojnici učinili.

Džon Devis je sad doznao kako su razbojnici već nekoliko godina stanovali na Ostrvu država, pa lađe lažnim signalima primamljivali da nasedaju na podvodne stene i zatim bezdušno ubijali one koji bi se od brodoloma spasili. Oni su sve upljačkane stvari ostavljali u jednu pećinu čekajući da Kongr otme još jednom kakvu upotrebljivu lađu. Zatim, kad se poče graditi svetionik, razbojnička družina morade ostaviti zaliv Elgor i povući se na rt Svetog Vartolomeja na drugom kraju Ostrva država, gde niko nije znao da su tamo.

Pošto je svetionik bio sazidan, razbojnici se vratiše. Prošlo je više od mesec dana, kada je Kongr dobio goleetu koja se bila nasukala pred rtom Svetog Vartolomeja, a njena posada se podavila.

– Ali kako to da lađa sa plenom razbojnika nije još otišla – upita Džon Devis.

– Nije mogla da ode zato što je trebalo da se oporavi. Sad sam se lično uverio da su sve opravke završene i da su sve stvari u nju utovarene. Baš je danas trebalo da podje.

– A kuda?

– Na ma kakvo ostrvo Velikog okeana, gde razbojnici misle da su sigurni i odakle će opet početi pljačkati.

- Ali goeleta neće moći poći, dokle ova bura traje.
- Naravno da neće – potvrди Vaskec – i kako vreme izgleda, može ostati ovde još nedelju dana.
 - I dokle god su oni ovde, Vaskec, svetionik neće biti osvetljen?
 - Neće, Devise.
 - I drugim lađama će pretiti opasnost da propadnu, kao što je *Centuri* propala.
 - Na žalost, tako je.
 - Zar se ne bi mogao dati kakav znak moreplovцима da plove ka obali, kad se u mraku približe ostrvu?
 - Mogla bi se vatrica zapaliti na obali pred rtom Svetog Jovana. Ja sam već to pokušao da *Centurija* opomenem. Hteo sam naložiti vatru sa olupinama od lađa i suvom travom; ali vetar je tako jako duvao, da se vatrica ugasila.
 - No, što vi niste mogli sami uraditi, da probamo nas dvojica – reče Džon Devis. – Drva ima dosta. Razvaline od moje sirote lađe i još od tolikih drugih daće nam dosta drva. Ako goeleta još ovde ostane i lađe što ovuda prolaze ne mogu da vide svetlost sa svetionika, ko zna da još neće biti kakvih brodoloma?
 - Ja sam uveren da se Kongr i njegovi drugovi neće dugo zadržavati na ostrvu – reče Vaskec – i goeleta će otpustovati, čim joj vreme dozvoli.
 - A zašto? – upita Džon Devis.
 - Zato što oni vrlo dobro znaju da će uskoro doći drugi čuvari za poslugu svetionika.
 - Kako to?
 - Doći će zamena u početku marta, a danas imamo osamnaesti februar.
 - Do toga roka će doći neka lađa?

– Zaceло, ubojna lađa *Santa-Fe* doći će iz Buenos-Ajresa... desetog marta, možda i ranije.

Čuvši ovo, Džonu Devisu pade na um ista misao koju je imao i čuvar Vaskec.

– Ah – viknu on radosno – to je sad nešto sasvim drugo!

Neka dotle potraje rđavo vreme, i daj Bože da ovi lupeži još budu na ostrvu, kada *Santa-Fe* stigne u zaliv Elgor.

XI

Gusari

Bilo je dvanaestinu ljudi, Kongr i Karkante s njima, koji su svi ovamo došli radi dobre pljačke.

Sinoć, baš kada je sunce zalazilo, sa galerije svetilje posmatrao je Karkante lađu s tri katarke koja je dolazila od istoka. Kongr kome je on javio za ovu lađu, mislio je da ona, bežeći od bure, hoće da stigne do prolaza Le Merova da se skloni na zapadnu obalu ostrva. Dokle se još videlo, on je pratio njeno kretanje, a kada se smrklo, mogao je još videti svetlost na lađi. Primetio je da su joj katarke i jedrila jako oštećeni, i nadao se da će se nasukati ovde na obalu koju ona ne vidi. Kad bi Kongr zapalio lampe na svetioniku, onda ne bi bilo nikakve opasnosti. Ali on to nije htio da učini i kad se fenjeri na *Centuriju* pogasiše, bio je uveren da je potonula između rta Svetog Jovana i vrha Servala.

Sutradan, bura je još besnela. Bilo je sasvim nemoguće da se sa goeletom isplovi na more. Moralo se još ostati, a ovo je zadržavanje moglo trajati nekoliko dana, što je bilo opasno zbog dolaska novih čuvara. Ma koliko da je ovo bilo neprijatno Kongru i njegovim ljudima, nije im ostalo ništa drugo no da čekaju pošto poto. Uostalom, danas je bio tek 19. februar. Do kraja meseca moraće se rđavo vreme izbesneti, pa čim se prolepša, goleta će dići kotvu i otisnuti se na more.

No kako je sad još jedna lađa bačena na stene, ovo je bila dobra prilika da se izvuče korist od brodoloma, da se od ruševina prikupi sve što je od vrednosti i da se tako uveća tovar koji će goleta poneti.

Ovo pitanje nije se dalje pretresalo. Moglo bi se kazati da je ovo jato ptica grabljivica sa jednim jednim zamahom krila

poletelo. Odmah je bio spremlijen veliki čamac i dvanaest ljudi sa svojim harambašom posedaše u njega. Naravno, moralo se svom snagom veslati uz vетар koji je jako duvao i terao spolja vodu u zaliv. Bilo je dosta sat i po da se dođe do krajnje obale, a povratak će biti lakši pomoću jedrilja.

Čamac pristade na obalu severno od zaliva naspram pećine. Svi izađoše i pohitaše na mesto gde se dogodio brodolom.

U tom trenutku razni užvici su prekinuli razgovor između Vaskeca i Džona Devisa.

Čuvar svetionika odmah je puzio više no što je izašao do ulaza u pećinu, naravno pazeći da ga niko ne vidi.

Malo posle stajao je pored njega i Džon Devis.

– Šta, vi ovde? – reče Vaskec. – Ne, ostavite me samog ovde, vama treba još da se odmarate.

– O ne- odgovori Džon Devis – ja sam sad opet potpuno zdrav... ne, moram i ja da vidim ovu razbojničku družinu.

Ovaj glavni krmara bio je energičan čovek, odlučan kao Vaskec, sin Amerike sa gvozdenim temperamentom, koji je, kako se u narodu govorilo, imao „dušu sastavljenu sa telom“, tako da se i posle brodoloma nije mogla odvojiti jedna od drugog.

Bio je i odličan mornar. Pre nego što je prešao u trgovачko brodovlje, služio je kao podoficir u floti Sjedinjenih Američkih Država, a kad je Hari Stuard, kapetan *Centurija*, nameravao da posle povratka u Mobile ostavi službu, sopstvenici lađe hteli su njega da postave za kapetana.

Bio je strašno ožalošćen kad je u ruševinama video lađu koju je naskoro imao preuzeti kao kapetan, i to još u vlasti jedne razbojničke družine.

Ako je Vaskecu trebalo da se ohrabri, Devis je bio za to zgodan čovek.

Iako su obojica bili hrabri i odlučni, šta bi mogli učiniti protiv Kongra i njegovih drugova?

Sakriveni iza stena, Vaskec i Džon Devis držali su pod prismotrom obalu do okomka rta Sv. Jovana.

Kongr, Karkante i ostali prvo su bili ostali na uglu obale, kuda je orkan bacio jednu polovinu trupa *Centurija*, koji je sad u parčad izlomljen ležao ispod visoke obale.

Razbojnici su bili manje od dvesta koraka daleko od pećine, tako da su im se lica mogla lepo raspoznati. Imali su kapute od uvoštenog platna koji su bili dobro pripajeni oko struka, da im ne bi vetar smetao, a na glavi su imali šlemove koji su bili jakom pantljikom učvršćeni ispod brade. Lepo se videlo kako su se jedva držali protiv besnih udaraca vетра, jer su se često morali sklanjati iza kakve ruševine ili stene da ne budu oborenii.

Vaskec, pokaza Džonu Devisu one među njima koje je poznavao kad su prvi put došli u pećinu.

– Onaj veliki – reče on – što stoji pred prednjim krajem *Centurija*, njega zovu Kongr.

- Je li on harambaša?
- Bez sumnje.
- A onaj čovek s kojim govori?

– To je Karkante, njegov glavni krmari, i kako sam na svetioniku mogao videti, jedan od onih koji su ubili moje drugove.

– I vi... vi biste mu rado lubanju razmrskali? upita Džon Vaskec.

Prošlo je gotovo čitav sat, dok su razbojnici pregledali ovaj deo trupa, u kojem nisu ostavili ni jedan kut. Niklovu rudu, glavni tovar *Centrurija*, koja im nije trebala, rešili su da ostave na obali. Ali bilo je na lađi i drugih stvari koje su im bile dobro došle. I zaista, izneli su dva do tri sanduka i razne bale, koje Kongr naredi

da se odnesu u čamac.

– Ako lupeži misle da će naći zlato, srebro, dragocenosti ili novac, jako će se prevariti – reče Džon Devis.

– Da, i oni bi baš to želeli da nađu – odgovori Vaskec. – Takvog blaga su dosta sakrili u pećinu, i lađe koje su se ovde nasukale, mora da su nosile svakojake dragocenosti. Možete mi verovati, Devise, da golema krije u svom tovaru mnogo blaga.

– I sad razumem što se žure da svoj plen odnesu na sigurno mesto. Ali možda im to neće poći za rukom.

– Onda bi trebalo da rđavo vreme potraje još četrnaest dana – primeti Vaskec.

– Ako nam na drugi način ne podje za rukom...

Džon Devis ne kaza sve što je mislio. Pa ipak, kako bi bilo moguće zadržati golema krije u svom tovaru mnogo blaga?

Razbojnici sad okrenuše od jedne polovine trupa lađe drugoj na pravom mestu brodoloma, koje je bilo napred na vrhu rta.

Iz svoga skrivenog mesta Vaskec i Džon Devis mogli su ih još posmatrati, iako malo izdalje.

Odliv je sve više pada. Iako je bura odbijala vodu, ipak su mnoge podvodne stene izašle na površinu, te se moglo prići trupu potopljene lađe.

Kongr i još dvojica ili trojica uđoše unutra, i to na stražnjoj strani lađe, gde se nalazilo slagalište hrane, kao što je Džon Devis kazao čuvaru svetionika.

Talasi su prilično razrušili ovo slagalište; ipak se izvesna količina hrane mogla naći u dobrom stanju.

I zaista, ljudi izneše sanduke s konzervama i buriće, pa ih odvaljaše do velikog čamca i u njega utovariše. I pakete sa haljinama iznesoše iz porušene kućice na krovu i odnesoše u

čamac.

Pretraživanje je trajalo oko dva sata, pa onda Karkante i još dvojica udariše sekirama na prednji kraj lađe, koji se dve do tri stope izdigao nad zemljom.

– Šta to rade ona trojica? – upita Vaskec. – Zar lađa nije dosta razrušena? Zašto je, vraga, hoće još da ruše?

– O, vidim šta ovi nameravaju – odgovori Džon Devis. – Neće da ostane njeno ime i narodnost, kako se ne bi znalo da je *Centuri* propala u ovom kraju Atlantskog okeana.

Džon Devis se nije prevario. Malo posle Kongr izađe iz sobe na krovu s američkom zastavom u ruci, koju je našao u kabini kapetanovoj, pa je iscepa na hiljade parčića.

– Ah, lupeži jedni! – viknu Džon Devis – zastavu... zastavu moje otadžbine.

Vaskec ga jedva zadrža za ruku, kada Devis htede da jurne na obalu.

Pošto su bili gotovi s pljačkanjem – čamac je nosio težak teret – Kongr i Karkante dođoše do podnožja strme obale. Idući tamo-amo, prođoše dva do tri puta pored ona dva stenovita stuba, iza kojih je bila pećina. Vaskec i Džon Devis mogli su razumeti šta su govorili.

– Ni sutra nećemo moći da krenemo.

– Nećemo. Štaviše, bojim se da će rđavo vreme ostati još nekoliko dana.

– Pa ovim odlaganjem nismo ništa izgubili...

– Tako je, ipak sam se nadao da ću u ovom Amerikancu od ovoliko tona još više naći. Onaj poslednji koga smo domamili na stene, doneo nam je pedeset hiljada dolara.

– Da, brodolomi se redaju, ali ne liče jedan na drugog – odgovori Karkante s filozofskom mirnoćom.

– Ovde smo imali posla sa ubogim đavolima... to je sve!

Džon Devis je u svom besnilu digao revolver i razmrskao bi glavu harambaši, da ga Vaskec u poslednjem trenutku nije zadržao.

– Da, imate pravo – reče Džon Devis malo umiren.

– Ali meni nikako ne ide u glavu da ove lopuže treba ostaviti nekažnjene. Pa ipak... kad njihova goleta bude otišla sa ostrva, gde bi je mogli opet naći, gde razbojнике goniti.

– Bura kao da još ne prestaje – primeti Vaskec. I kad bi vetar popustio (tj. okrenuo se od juga na sever), more bi još nekoliko dana ostalo uzburkano. Ne, verujte mi, oni još nisu odavde otišli.

– Zaceло Vaskec; ipak po vašem kazivanju *Santa-Fe* neće ovde prispeti pre početka idućeg meseca.

– Možda i nešto ranije, Devis, ko može to znati?

– Daj Bože, Vaskec, daj Bože!

Videlo se da bura još ne popušta a pod ovom širinom ovakve atmosferske promene traju katkad i u lepom godišnjem vremenu punih četrnaest dana. Duva li vetar od juga, on donosi paru sa ledenog mora, pa i zimsko vreme. Tada kitolovci ostavljaju polarne predele, jer od meseca marta gomila se pred starim ledenim brdom nov led.

Ipak je izgledalo da će se za četiri do pet dana stišati u atmosferi i da će goleta moći da krene iz zaliva.

Bilo je četiri sata, kad se Kongr i njegovi ljudi opet ukrcaše. Na čamcu razapeše jedrilo i brzo se izgubiše idući severnom obalom.

Predveče, udari vетра se pojačaše. Hladna kiša pljuštala je iz oblaka što su došli sa jugozapada.

Vaskec i Džon Devis nisu mogli ostaviti svoju pećinu. Bilo je tako hladno, da su morali vatru naložiti da se ogreju; ovo su učinili

duboko u pozadini uske pećine. Kako je obala bila pusta i već je bio mrak, nisu se imali čega bojati.

Strašna noć! More je udaralo od podnožja strme obale. Moglo se misliti da je Maskaret (ogromni talas koji u neke reke iznenada nadire) ili velika bujica razlila preko obale ostrva. Bura je urličući dopirala do kraja zaliva, tako da je Karkante s velikom mukom održao lađu na mestu gde je bila ukotvljena.

– Kad bi se sva raspala – povika Džon Devis – pa da odliv odnese u more njene ostatke!

Od trupa *Centurija* ostale su sutradan samo ruševine koje su se uvukle među stene ili su ležale rasturene na obali.

Vaskec i njegov drug, čim svanu, odoše da vide da li je bura zaista dostigla vrhunac svoje žestine.

Ne, to još nije bilo. Izgledalo je gotovo nemoguće zamisliti takvu navalu elemenata. Voda iz neba sastavila se sa vodom iz mora. I ceo dan i noć ništa se ne promeni. Za ovih četrdeset i osam sati nije se videla nikakva lađa blizu ostrva, jer su se svi moreplovci držali daleko od ovih opasnih obala zemlje Magelanove, koje su dobijale buru takoreći iz prve ruke. Ni u Magelanovom ni u Le Merovom prolazu ne bi imali dovoljnu odbranu od besnila ovakovog orkana.

Njihov spas bio je jedino u bekstvu i morali su tražiti mirniju vodu.

Kao što su Devis i Vaskec bili predvideli, trup *Centurija* bio je sasvim razbijen i njegove ruševine su pokrivale obalu.

Srećom, pitanje o njihovoj ishrani nije zadavalo brigu Vaskecu i njegovom drugu. Imali su konzervi dosta za mesec dana. Dotle, a možda već kroz deset do dvanaest dana, stići će i lađa *Santa-Fe*. Prestaće rđavo vreme i neće joj smetati da raspozna rt Svetog Jovana.

Obojica su često govorili o tako željno očekivanoj lađi.

– Neka bi samo bura potrajala dokle *Santa-Fe* ovamo stigne, to mi je jedina želja! – reče Vaskec svom drugu.

– O – odgovori Džon Devis – kad bismo mi gospodarili vетром i vodom, bilo bi lako.

– Na žalost, to je samo u Božjoj ruci.

– Ali on neće dopustiti da ovi bednici izbegnu kaznu za njihova nedela! – uveravaše Džon Devis, upotrebljavajući gotovo iste reči kojima se Vaskec ranije služio.

Obojica su bili ispunjeni istom mržnjom, istom žеđi za osvetom.

Stanje stvari nije se promenilo 21. i 22. marta, bar ne primetno. Izgledalo je da će se vetar okrenuti na severoistok. Ali posle jednog sata privremene promene, on se opet vrati i ponovo sruči pljusak na ostrvo.

U ovakvim okolnostima nisu se mogli nigde videti Kongr ili neko od njegovih. Oni su svakako bili zauzeti da sačuvaju golelu od nove štete u onom malom zatonu do koga su dopirali besni talasi.

Ujutru 23. marta vreme se malo popravilo. Izgledalo je da vetar sa severa, severoistoka hoće da se ustali.

Prvo reda i manja, a posle veća svetla mesta osloboдиše više južni horizont. Kiša malo pomalo prestade, i mada je jak vetar još duvao, ipak je malo pomalo izvedravao nebo. More je naravno bilo još strašno uskomešano, i brda od talasa krhala su se na obali grmeći. I na ulazu u zaliv jedva se moglo ploviti, te goleli nije bilo moguće da podje ni ovoga ni narednog dana.

Da li će se Kongr i Karkante koristiti nešto mirnijim vremenom, pa poći rtu Svetog Jovana da more pregledaju? Ovo je bilo moguće, štaviše verovatno, i stoga nije trebalo propustiti nikakvu opreznost.

Ali se nije očekivalo da će se oni pojavitи tako rano ujutru.

Stoga Džon Devis i Vaskec usudiše se da izadu iz svoje pećine, koju četrdeset i osam sati nisu ostavljali.

– Hoće li potrajati vетар kao sad? – upita Vaskec.

– Toga se bojam – odgovori Džon Devis koga je njegov mornarski nagon retko varao. Ali mi bismo morali još deset dana imati rđavo vreme... deset dana... a sad tako neće biti.

Stojeći sa skrštenim rukama, on je posmatrao nebo i more.

Ali kako se Vaskec nekoliko koraka udaljio, on za njim pođe stenovitom obalom.

Odjednom, kod jedne stene udari nogom na neki predmet dopola zariven u pesku, koji zveknu kao metal. On se saže i poznaće da je to neki sud sa njegove lađe u kome je bio barut za puške i za četiri topčića, koje je *Centuri* upotrebljavao da daje signale.

– Ovo nam ništa ne treba – reče on. – Ah, kad bi se ovo moglo zapaliti u trupu golete koja nosi one razbojnike!

– Na to ne treba misliti – odgovori Vaskec, odmahnuvši glavom. – Ali svejedno, uzeću gvozdeni sanduk na leđa i odneću ga u pećinu.

Obojica pođoše obalom pa se onda okrenuše rtu, ali ne moguće doći do njegovog kraja, jer su talasi tako pomamno jurišali na njega sad za vreme priliva. Tu Vaskec u pukotini stene ugleda jedan topčić koji se posle brodoloma *Centurija* sa svojim lafetom dovode dokotrlja.

– I ovo je vaše – reče on Džonu Devisu.

I kao prvi put, Džon Devis odgovori samo:

– Ovo nam ništa ne treba

– Ko zna? – odgovori Vaskec. – Kako sad možemo da napunimo ovaj topčić, možda će se ukazati prilika da ga upotrebimo.

– Ne verujem – reče njegov drug.

– A zašto ne, Devis? Kako se ne može zapaliti vatra na svetioniku, mogli bismo, ako neka lađa dođe blizu obale, pa se nađe u nevolji kao *Centuri*, jednim metkom iz topčića dati signal da se čuva.

Džon Devis pogleda oštro u lice svom drugu. Možda mu je pala na um neka sasvim druga misao. Ali on samo odgovori:

– Dakle, došli ste na tu misao, Vaskec?

– Jeste, Devis, a držim da nije rđava. Pucanj bi se zacelo čuo tamo daleko u zalivu, razbojnici bi pojurili da nas traže, i naposletku bi nas našli i poubijali. Ali kolike bismo živote spasli žrtvujući naš, i naposletku bismo ispunili našu dužnost.

– Ali ima još jedan drugi način da ispunimo našu dužnost – promrmlja Džon Devis, ne objašnjavajući se dalje. Ipak, nije prigovarao i u dogovoru sa Vaskecom odvukoše topčić u pećinu, a zatim odneše sanduk sa barutom i kuglama. Ovo je zahtevalo mnogo truda i dosta vremena. Kada su se Džon Devis i Vaskec poslednji put vratili da doručkuju, po visini sunca na horizontu poznadoše da je moglo biti deset sati.

Ali tek što oni izmakoše, kad Kongr, Karkante i majstor Vargas dodoše iza ugla strme obale.

Čamac se dugo borи protiv vetra i priliva koji je počeo da ulazi u zaliv. Zato su sva trojica išli obalom... ovoga puta ne da pljačkaju.

Kao što je Vaskec mislio, oni su hteli da vide kakvo je stanje neba i mora. Svakako su se morali uveriti da je bilo vrlo opasno za njihovu lađu da isplovi iz zaliva i da se ne bi mogla boriti sa silnim brdima od talasa što su dolazili sa otvorenog mora. Pre nego što dođe do moreuza ili da se samo okrene na zapad, gde bi posle dobila veter ostrag, morali bi ploviti oko rta Svetog Jovana, ali s opasnošću da se prevrne ili bar da izdrži najjače talase.

Ovo su uvideli Kongr i Karkante. Stojeći na mestu gde je *Centuri* nasela, gde su još pojedini ostaci lađe ležali unaokolo, jedva su se mogli držati na vетру. Razbojnici su živo razgovarali, mahali rukama, pokazivali na horizont i katkad odskakali nazad kada je pridolazio veliki talas.

Vaskec i njegov drug nisu ih ispuštali iz vida za ono pola sata dok su posmatrali ulaz u zaliv. Naposletku, podoše, ali se još nekoliko puta osvrnuše, dok ne zadoše za ugao strme obale i uputiše se svetioniku.

– Odoše lupeži – viknu Vaskec. – Trista mu muka, kroz nekoliko dana opet će ovamo doći da napolju pred ostrvom posmatraju more!

Džon Devis samo odmahnu glavom. Video je da će bura besneti još četrdeset i osam sati. Onda će talasi, ako ne sasvim prestati, a ono toliko oslabiti, da golema može mirno ploviti oko rta Svetog Jovana.

Ovaj dan provedoše Vaskec i Džon Devis većinom na obali. Atmosferske prilike bivale su sve bolje. Vetar je duvao od severoistoka, i svaka lađa ne bi više oklevala da razapne jedrilo na prednjoj katarci, pa da pade Le Merovu prolazu.

Kad dođe veče, Vaskec i Džon Devis povukoše se u svoju pećinu, pa se prihvatiše peksimita i konzervi govedine i napiše vode nepomešane s malo rakije. Zatim Vaskec se htede uviti u svoj pokrivač, kad ga njegov drug još jedanput prekide.

– Vaskec, pre nego što legnemo, čujte još jednom moj predlog.

– Pa kažite Devise.

– Vaskec, vama imam da blagodaram za moj život, i ja neću ništa da radim dok vi ne odobrite. Hteo bih da vam nešto predložim. Vidite da li je to dobro i odgovorite mi bez svake bojazni da ćete me uvrediti.

– Da čujem, dragi Devis.

– Vreme se promenilo, bura je prošla i more će se stišati. Stoga mislim da će goleeta najviše kroz četrdeset i osam sati biti gotova da podje.

– To je, na žalost, verovatno – odgovori Vaskec, prateći svoje reči pokretom ruke koji je trebalo da izrazi njegovo mišljenje. „Na žalost, mi ne možemo, ništa protiv toga“.

Džon Devis opet uze reč.

– Jeste, ona će se posle dva dana pojaviti ostrag u zalivu, izaći će, obići će oko rta, nestaće je na zapadu, uploviće u moreuz, i niko je više videti neće ali vaši drugovi, prijatelju Vaskec, i moj kapetan sa *Centurija* ostaće neosvećeni!...

Vaskec beše oborio glavu; dok je opet diže, pogleda u Džona Devisa čije su lice ozarili poslednji plamenovi vatre.

On produži:

– Samo jedna okolnost mogla bi sprečiti odlazak golelete ili bar odložiti, dok *Santa-Fe* stigne: morala bi se zbog nekog kvara vratiti u zaliv. A eto, mi imamo top, imamo baruta i kugle. Kako bi bilo da metnemo topčić na lafet na onom savijutku strme obale, pa kod goleeta prođe, da opalimo na nju? Znam da neće odmah potonuti, ali njena posada neće smeti da putuje sa ovako oštećenom lađom. Lupeži će morati da se vrate odakle su pošli, da lađu oprave. Morali bi je opet istovariti, a za to će trebati možda nedelja dana, a dotle će stići *Santa-Fe*.

Džon Devis učuta; uze ruku svoga druga i toplo je stisnu.

Vaskec mu samo odgovori:

– Neka bude što vi hoćete!

XII

Izlazak iz zaliva

Kao što se to često opaža posle velikih bura, izjutra 25. februara nebo je bilo jako zamagljeno. Vetur se promenio i oslabio, i videlo se da će se vreme prolepšati.

Istoga dana beše rešeno da goeleta otpuće, i Kongr naredi da se sve spremi da se posle podne pođe, jer se mislilo da će sunce dotle rasterati maglu. Odliv koji počinje u šest sati, olakšao bi izlazak iz zaliva. Oko sedam sati goeleta bi stigla do rta Svetog Jovana, i kako suton u ovim visokim širinama dugo traje, imala bi još vremena da obide oko rta.

Ona bi mogla poći sa odlivom ujutru, da nije bilo tako maglovito. Sve je na lađi bilo gotovo, tovar smešten i spremljeno mnogo namirnica, jer su utovarene i one što su uzete sa *Centurija*, kao i one što su donete iz stovarišta svetionika. U sporednim zgradama svetionika ostao je samo nameštaj i alat, jer Kongr nije htio da time optereti gotovo prepunjenu prostoriju za tovar. Iako je bila oslobođena od jednoga dela balasta, goeleta je sad tonula za nekoliko santimetara preko svoje normalne linije, i ne bi bilo umesno da se preko nje pređe.

Šetajući se odmah po ručku u dvorištu, Karkante reče Kongru:

- Magla se diže, imaćemo na moru lep i vedar pogled. Kad ima magle, vetur obično prestaje i tada se more vrlo brzo smiri.
- Ja mislim da sad možemo poći – odgovori Kongr – i da ćemo mirno ploviti do moreuza.
- I još dalje – dodade Karkante. – Noć će biti vrlo mračna, Kongre. Imamo tek mlad mesec, i tanki srp će gotovo u isti mah zaći sa suncem.

– To ništa ne mari, Karakante, meni ne trebaju ni mesec ni zvezde da nađem put pored ostrva. Cela severna obala dobro mi je poznata, i mislim da obiđem oko Novogodišnjih ostrva i rta Kalenta daleko od njihovih grebena.

– Sutra ćemo, Kongre, biti već daleko, s povoljnim vetrovima i svim jedrilima.

– Sutra ćemo gotovo izgubiti iz očiju rt Svetog Vartolomeja, i nadam se da ćemo predveče imati za sobom sva Ostrva država daleko bar dvadeset morskih milja.

– To nije tako rano, Kongre, kad pomislim koliko smo dugo tamo proveli.

– Da ti nije žao, Karkante?

– Nije, sad kad je prošlo, zacelo nije, jer smo ovde stekli imanje, kako se to kaže, samo neka nas kakva dobra lađa odnese odavde sa našim blagom. Do vraka, ja sam mislio da je sve propalo, kada naša lađa uplovi u zaliv sa jednom rupom. Da je nismo mogli zapušti, ko zna koliko bismo još morali ostati na ostrvu. Čim bi *Santa-Fe* stigla, morali bismo se opet povlačiti na rt Svetog Vartolomeja, a toga sam zaista već ranije bio sit.

– Naravno – odgovori Kongr čije se divlje crte lica još više zamračiše – a naš položaj bio bi u drugom pogledu opasniji. Čim bi kapetan *Santa-Fe* video da čuvara svetionika nema, naredio bi da se celo ostrvo pregleda, i možda bi našao naše sklonište. A možda bi mu se pridružio onaj treći čuvar koji nam je umakao.

– Toga se ne treba bojati, Kongre. Nismo nigde naišli na njegov trag, ali kako bi lišen svih sredstava, mogao živeti za ova dva poslednja meseca? Ta, prošla su gotovo dva meseca otkako se *Karkantao* ovoga puta nisam joj zaboravio novo ime – ukotvila u zalivu Elgoru, i ako ovaj hrabri čuvar za sve vreme nije živeo od riba i korenja...

– Na kraju krajeva – prekide ga Kongr – mi ćemo otpustovati

pre nego što dođe *Santa-Fe*, to je sigurno.

– Prema podacima u dnevniku svetionika, ona ne može ovde stići pre osam dana – reče Karkante.

– A kroz osam dana – produži Kongr – mi ćemo biti daleko od rta Horna i na putu za Solomonova ostrva ili Nove Hebride.

– I ja se tome nadam, Kongre. Hoću još jedanput da odem na galeriju svetionika da osmotrim more. Ako bi se neka lađa videla...

– O, šta se nas to tiče? – odgovori Kongr. Atlantski i Tih okean su svačiji. *Karkanta* ima svoje isprave u redu, što se toga tiče, možeš biti spokojan, sve je učinjeno što treba. I kad bi je *Santa-Fe* srela na ulazu u zaliv, mi ćemo pred njom salutirati, jer jedna učtivost vredi koliko druga.

Kongr nije ni najmanje sumnjaо da će uspeti u svojim namerama; štaviše, izgledalo je da mu sve ide na ruku.

Dok je njegov kapetan silazio dole na obalu, Karkante se popeo uz stepenice na svetionik i ostao na galeriji ceo sat da osmatra okolinu.

Nebo je bilo sasvim bez magle, i oko dvanaest morskih milja udaljenja linija horizonta pokazivala se u svoj svojoj oštrini. Iako je more još bilo uzburkano, ipak nije imalo vratolomne talase, koji bi bili opasni za goleletu. A kad bi stigla u moreuz, ušla bi u mirniju vodu, po kojoj je niz vetar mogla ploviti kao na reci.

Na moru se nije videla nijedna lađa, osim jednog trokatarca koji se oko dva sata pojavio na kratko vreme, ali je bio tako daleko, da Karkante ni durbinom nije mogao raspoznati njegove katarke i jedrila. Uostalom, on je plovio u severnom pravcu, dakle put Tihog okeana i naskoro ga sasvim nestade.

Sat docnije, Karkantea obuze neki nemir, i pitao se da li da to saopšti Kongru.

Na severoistoku video se dim, iako vrlo daleko. Bio je neki parobrod koji je plovio prema ostrvu država ili obali Ognjene

zemlje.

Rđava savest lako se uznemiri: ovde je bio dovoljan jedan pramen dima da Karkantea uplaši.

– Da nije to *Santa-Fe*? – promrmlja on.

Danas je bio tek 25. februar, a *Santa-Fe* nije trebala doći pre prvih dana marta. Ali ako je ranije pošla?... I ako je to bila *Santa-Fe*, stigla bi za dva sata pred rt Svetog Jovana... onda je sve propalo... odrekli bi se slobode koju su se baš nadali da dobiju, i morali bi pobeći na rt Svetog Vartolomeja i tamo i dalje bedno živeti.

Karkante je pred svojim nogama gledao golelu kako se ljupko ljudja, kao da mu se ruga. Sve je bilo gotovo; samo je trebalo da se kotva digne, pa da se kreće. Pa ipak, ne bi to mogla zbog protivnog vетра i priliva koji tek posle dva i po sata dostiže svoju najveću visinu.

Bilo je, dakle, nemoguće da se pre parobroda izade na otvoreno more, a ako je to *Santa-Fe*...

Karkante nije htio da uznemiruje Kongra koji je bio zanet poslednjim pripremama, dok ne bude sasvim siguran, i tako ostade sam na galeriji da vidi šta će dalje biti.

Nepoznata lađa brzo je dolazila, jer su je pomagali struja i vetr. Njen kapetan očevidno je naredio da se dobro loži, jer su se iz dimnjaka, koji Karkante nije još mogao videti zbog mnogih jedrila, kovitlali gusti oblaci dima. Lađa je bila prilično nagnuta na desnu stranu. Ako i dalje zadrži ovu brzinu, skoro će stići do rta Svetog Jovana.

Karkante nije više ispuštao iz ruke durbin, i bio je sve više uznemiren što je parobrod bliže dolazio. Kada se već primakao na nekoliko morskih milja, mogao se malo pomalo videti njegov trup.

Ali strah Karkanteov ne potraja dugo. Parobrod skrenu sa svoga puta i uputi se moreuzu. Sad je Karkante mogao pregledati sav njegov pribor.

To je bio parobrod od dvanaest do petnaest stotina tona, ali nije imao nikakve sličnosti sa *Santa Fe*.

Karkante, kao i Kongr i njegovi ljudi, dobro su poznavali *Santa-Fe*, jer su je često viđali u zalivu Elgoru. Karkante je znao da je u ove bila oprema i pribor kao u golete, a naprotiv parobrod koji je dolazio, bio je trokatarnik.

Kako je sad Karkanteu bilo lakše, i kako je sebi čestitao što nije celu razbojničku družinu uzalud poplašio iz njenoga mira. Ostao je još jedan sat na galeriji i video kako parobrod severno od ostrva prolazi, ali tako daleko od njega da lađa ne bi mogla signalizirati svoje ime i svoje zavičajno pristanište, signal koji bi iz razumljivih razloga ostao bez odgovora.

Posle četrdeset minuta, parobrod nestade iza vrha Kalneta, praveći najmanje dvanaest čvorova na sat.

Karkante sad siđe, pošto se uverio da se do horizonta ne vidi nikakva lađa.

Međutim, dođe vreme odliva, a s njim je goleta trebalo da podje. Sve su pripreme za polazak bile svršene i jedrila gotova da se razapnu. Kad se jednom udese kako treba, trebala su dobiti vetar sa strane koji se sad okrenuo na istok-jugoistok, i lađa je mogla lepo isploviti na otvoreno more.

U šest sati bili su Kongr i gotovo svi ljudi na lađi. Čamac je dovezao još i one koji su bili u dvorištu svetionika, pa su onda i njega digli i obesili na njeno mesto.

Priliv je počeo lagano da odilazi. Već je bilo suvo mesto na koje su goletu dovukli zbog potrebnih opravki. Na drugoj strani useka pomoliše se šiljati gornji delovi stena. Vetar je fijukao kroz pukotine strme obale, a na obali su se videli mali grebeni.

Došlo je vreme polaska, i Kongr zapovedi da se čekrk kotve okreće. Lanac se zategnu, zaškripa kroz okovane otvore, i kad se ispravio, kotvu izvadiše sa dna, položiše na njeno ležište i dobro je

utvrdiše zato što će duže putovati.

Zatim digoše jedrila, i pod svojim prednjim jedriliom, velikim jedriliom i stražnjim jedriliom poče goleeta da se kreće prema moru.

Kako je vetar dolazio od istoka-jugoistoka, mogla je goleeta bez smetnje obići oko rta Svetog Jovana. Uostalom, nije bilo opasno da ona plovi vrlo blizu strme obale.

Kongr je to znao. Dobro je poznavao zaliv. Stojeci na krmu, pustio je goleetu da što brže plovi.

U sedam sati Kongr se nalazio još samo jednu morsku milju iza kraja zaliva i pred njim se već pružalo more do horizonta. Sunce zađe na drugoj strani i naskoro će zvezde zasvetliti na Zenitu koji je od sutona postajao sve mračniji.

U to Karkante priđe Kongru i reče mu radosno:

– Još malo pa ćemo izaći iz zaliva.
– Kroz dvadeset minuta – odgovara Kongr – ja ću konopce na jedrilima zategnuti i metnuću krmu na desnu stranu lađe da oplovimo rt Svetog Jovana.

– A kad dođemo u moreuz, hoćemo li još morati krstariti?

– Ne verujem – reče Kongr. – Odmah iza rta Svetog Jovana promenićemo pravac lađe i tako će moći ostati do rta Horna. Mi smo već zašli u novu godinu, pa se zato nadam da će vetar zadržati istočni pravac. U samom moreuzu radićemo što prilike zahtevaju, ipak se ne bojim da ćemo dobiti tako protivan vetar da se moramo dati vući.

Kad bi Kongr mogao izbeći, kao što se nadao, da opet menja pravac lađe, ne bi zacelo dobio malo vremena. Ako bi to morao, onda bi se vezala četvorougla jedrila, i samo zadržalo trouglo jedro, potporno jedrilo i prednje trouglo jedrilo.

U tom trenutku viknu mornar koji je stajao kod grede o kojoj

visi kotva.

- Pazite... napred!
- Šta je - upita Kongr.

Karkante otrča onom mornaru i naže se preko ograde.

- Stoj!... Stoj!... Pazi! – doviknu Kongru.

Goeleta je sad plovila pored pećine koja je tako dugo bila sklonište razbojničkoj družini.

Blizu nje, nošen morskom strujom, plivao je jedan komad kilje od *Centurija*. Sudar s njim mogao bi imati rđave posledice, i bilo je krajnje vreme da se to izbegne.

Kongr zavrnu krmu malo na levu stranu i kliznu tako pored komada kilje, koja njen trup sasvim malo očeša.

Usled ovog kratkog manevra, lađa se malo više primakla obali, ali je brzo vraćena u raniji pravac.

Oko još dvadeset hvati, pa prođoše ugao strme obale, te Kongr moguće popustiti krmu i poći na sever.

U tom trenutku vazduh proloži oštar fijuk i trup goeleti zadrhta od udarca, za kojim dođe strašan tresak.

U isti mah diže se sa obale beličast dim koji vetar otera u zaliv.

- Šta je to? – viknu Kongr, preneražen.
- Pucalo se na nas – odgovori Karkante.
- Evo, ti uzmi krmu! – zapovedi Kongr.

On odjuri na levu stanu, i gledajući dole preko ograde, spazi na lađi rupu jedva pola stope nad plovnom linijom.

Cela posada je takođe dotrčala na istu stranu na prednjem kraju goelete.

Napad je došao od ove strane obale!... Topovsko đule je udarilo u lađu baš kad je htela poći, i od njega bi morala potonuti,

da ju je malo niže pogodilo. Ne samo da su se svi na goeleti uplašili od ovakvog napada, nego su bili veoma iznenađeni.

A šta su Kongr i njegovi drugovi mogli protiv toga raditi? Spustiti čamac u more, ukrcati se i izaći na suvo, tamo gde se dim od baruta digao, uhvatiti one koji su pucali, ili ih bar oterati sa toga mesta? Ali jesu li znali da napadača nema više no njih, i nije li pametnije da se sad ne ide iz lađe i da se prvo vidi koliko je oštećena?

Ovo se pokazalo tim potrebnije što je top odmah zatim još jedanput opalio. Opet se diže oblak od dima na istom mestu. Goeleta dobi još jedan udar... opet ju je pogodilo đule baš iza prvog.

– Vesla uvis!... Jedrila okrenuti!... Gotovo za okretanje! – povika Kongr i potrča Karkanteu na stražnjem kraju lađe, koji se požurio da izvrši njegove zapovesti.

Čim se krma prenestila, goeleta pođe niz vетар i nagnu se na desnu stranu. Posle pet minuta, ukloni se već sa opasne obale i beše van domaćaja topa koji je bio upravljen na nju.

Više se nije pucalo. Obala je bila pusta do vrha rta; izgledalo je da se napad neće ponoviti.

Sad je bilo glavno da se pregleda trup lađe. Ovo se ne bi moglo izvršiti iznutra, jer bi se morao tovar preneti. Samo nije bilo nikakve sumnje da su oba đuleta probila bok lađe i izgubila se negde u prostoriji za tovar.

Spustiše u more čamac, u koji Kongr i majstor siđoše da pregledaju trup i da vide da li se može na mestu opraviti što je oštećeno.

Našli su da su dva četirifuntovna đuleta pogodila goeletu i probušili bočni zid. Srećom, najvažniji delovi lađe bili su pošteđeni. Obe rupe su se nalazile iznad bakarnog okova dna u lađe i vrlo blizu plovne linije. Samo nekoliko santimetara niže i

meci bi napravili rupu koju posada ne bi imala vremena da zapuši. Voda bi brzo poplavila prostoriju za tovar i goeleta bi se potopila na ulazu u zaliv.

Kongr i njegovi drugovi bi, bez sumnje, mogli čamcem stići na obalu, ali bi goeleta sasvim propala.

Povreda zacelo nije bila teška, ali goeleta nije smela da se otisne na otvoreno more. Ako bi se samo malo nakrenula na desnu stranu, voda bi prodrla unutra. Bilo je, dakle, preko potrebno da se obe rupe zapuše, pre nego što se pomisli da se put produži.

– Ali ko je taj lupež što nam je tu pakost učinio? – upita Karkante.

– Možda onaj čuvar svetionika koji nam je umakao – odgovori Vargas. – A možda i još jedan sa *Centurija* koga je ovaj čuvar spasao. Da se izbacuju đulad, treba imati top, a top nije ovde pao sa meseca.

– Naravno da nije – potvrdi Karkante. – Nema sumnje da je top sa one trokatarnice. Žao mi je da ga nismo našli u ruševinama.

– To nas se sad ništa ne tiče – reče Kongr jetko. – Sad je glavno da se što pre opravi što ima da se opravi!

I zaista, nije bilo glavno da se izvidi kako je goeleta napadnuta, nego da se lađa odmah opravlja. U nuždi mogla se odvesti blizu druge obale zaliva kod vrha Diego. Za ovo bi trebalo jedan sat. Ali na ovoj strani bila bi izložena vetrovima od mora, a do vrha Servala nije bilo na obali nikakvo sklonito mesto. Pri prvom rđavom vremenu goeleta bi se razbila o podvodne grebene. Stoga se Kongr reši da se još istog večera vrati u pozadinu zaliva Elgora, gde se može raditi mirno i brzo.

Ali sad je bio odliv, i goeleta bi teško mogla ploviti. Trebalo je, dakle, čekati kad dođe priliv, koji će još pre tri sata početi.

Goeleta se pomerila nesigurno i nošena strujom dođe u opasnost da bude odvučena do vrha Servala i da se napuni vodom.

Već se čulo žuborenje vode koja je ulazila kroz rupe na boku. Kongr je morao da spusti kotvu na nekoliko stotina hvati pred vrhom Diego.

Položaj je bio dosta opasan. Već se počelo smrkavati, i naskoro će sve biti u gustoj pomrčini. Trebalo je Kongru sve njegovo znanje o ovdašnjem predelu da ne nasedne sa lađom na grebene kojih je bilo mnogo pored obale.

Oko deset sati oseti se najzad priliv. Kotvu opet digoše na lađu, i još pre ponoći ležala je golema opet na svom starom mestu duboko u pozadini zaliva Elgora, pošto je srećno izbegla hiljadu opasnosti.

XIII

Još tri dana

Može se lako zamisliti kakvo je ogorčenje sad obuzelo Kongra, Karkantea i njihove drugove. Baš kad su hteli da zanavek ostave ostrvo, naišli su na neočekivanu smetnju. I sad se *Santa-Fe* mogla kroz četiri do pet dana pojaviti na ulazu u zaliv Elgor. Da su povrede goelete bile manje, Kongr se svakako ne bi ustezao da potraži drugo mesto gde da ukotvi lađu, na primer pristanište Svetog Jovana, koje iza rta prilično duboko ulazi u severnu obalu ostrva. Ali kod ovakovog stanja, bilo bi ludo tamo voditi lađu. Ona bi propala, pre nego što bi došla do izbreška Kapausa. Kad bi je vetar zahvatio ostrag ona bi se jako kotrljala sa jedne strane na drugu i napunila bi se vodom, a njen tovar bi propao.

Nije dakle ostalo ništa drugo no da se vrate u onaj usek kod svetionika, i Kongr je pametno uradio što se na to rešio.

Posada nije trenula te noći, bila je na straži i motrila na sve strane. Ko je mogao znati da se napad neće ponoviti?... Da se nije možda kakva četa veća od Kongrove iskrcala na neko drugo mesto ostrva? Da se možda u Buenos-Ajresu nije doznalo za ovu razbojničku družinu, pa je argentinska vlada rešila da se zlikovci unište?

Sedeći na stražnjem krovu, Kongr i Karkante su razgovarali o ovim mogućnostima. Upravo je Karkante najviše govorio, a Kongr je samo povlađivao, jer je bio jako zamišljen.

Karkante je odmah izjavio da su vojnici poslani na ostrvo da gone Kongra i njegove drugove. Kad bi se uzelo da niko nije znao da su se oni ovde iskrcali, onda bi jedna redovna četa teško ovako postupala kao što je bilo. Prešla bi u otvoreni napad, ili ako ne bi imala vremena za ovo, ostavila bi nekoliko čamaca na ulazu u

zaliv, koji bi vrebali goeletu, pa bi je još iste večeri oteli ili bar sprečili da pobegne. Svakako, jedan vojnički odred ne bi uhvatio zasedu iza rovova, kao što rade nepoznati napadači da sakriju svoju slabost.

Karkante odustade, dakle, od svoje prve pretpostavke i prihvati onu koju je Vargas izneo.

– Da... oni što su pucali, hteli su samo da spreče goeletu da ode sa ostrva, a ako njih ima više, onda su to ljudi koji su se spasli od brodoloma *Centurije*. Izgleda da su našli čuvara svetionika i od njega čuli da će *Santa-Fe* uskoro doći. Top su našli među ruševinama lađe i izneli ga na suvo.

– *Santa Fe* još nije stigla – reče Kongr, a glas mu je podrhtavao od besa. – Pre nego što ona dođe, goeleta će biti daleko.

I kad bi se uzelo da je čuvar našao brodolomnike sa *Centurija*, ovih nije moglo biti više od dva do tri čoveka. Kako bi se moglo misliti da se na ovakvoj strašnoj buri još više njih moglo spasiti? Ali šta bi mogla ova šaka ljudi učiniti protiv velike i dobro naoružane razbojničke družine. Pošto se goeleta opravi, krenuće na put, ali će se držati sredine zaliva dok izide na pučinu. Što je pre toga jednom bilo moguće, više se neće ponoviti.

Sve je dakle bilo samo pitanje vremena: koliko će dana trebati da se izvrše opravke na lađi?

Preko noći nije došlo ni do kakve neprilike, a sutradan posada se dade na posao.

Pre svega, trebalo je da se tovar s bokova lađe ukloni, a mnoge su stvari metnute na krov. Rupe od đuladi bile su malo nad plovnom linijom i mogле bi se lako zapušti sa podmetnutog čamca. Naravno, mnogo je zavisilo i od toga, da li su od đuleta oštećena i rebra lađe.

Kongr i Vargas siđoše u prostoriju za tovar, i posle pažljivog

pregleda, našli su ovo:

Oba đuleta su pogodila samo oblog daskama i probile ih gotovo na jednakoj visini. Nađena su kad su se uklonili još neki tovari. Rupe daleko dve do tri stope jedna od druge imale su tako glatke ivice kao da su testerom isečene.

Ovo nisu bile nikakve teške povrede i mogle bi se brzo oporaviti.

– Kad će biti gotovo? – upita Kongr.

– Pre svega, napraviću poprečne gredice, pa ću ih još večeras umetnuti, odgovori Vargas.

– A čepovi?

– Napraviću ih sutra rano, tako da ćemo ih posle podne metnuti gde treba.

– Onda uveče možemo uneti tovar, a prekosutra poći?

– Možemo – uveravaše majstor Vargas.

Prema tome, biće dosta šezdeset sati za opravke, i golema će poći samo dva dana docnije.

Karkante upita Kongra da li bi htio da sutra pre ili posle podne podje na rt Svetog Jovana, da bi video kako tamo izgleda.

– Što će nam to? – odgovori Kongr. – Mi ne znamo s kim ćemo tamo imati posla. Morali bismo tamo ići nas nekoliko, bar deset do dvanaest ljudi, i mogli bismo ostaviti samo dva do tri čoveka da čuvaju golema. Ali ko zna, šta se može dogoditi dok mi nismo tamo?

– Imaš pravo – odobri mu Karkante – i šta bismo mi time dobili? Neka oni ljudi što su na nas pucali, hvataju busiju negde na drugom mestu. Za nas je najvažnije da ostavimo ostrvo, i to što je moguće brže.

– Prekosutra rano otisnućemo se na more – reče Kongr sasvim pouzdano.

Da su Kongr i njegovi drugovi otišli na rt Svetog Jovana, ne bi nigde našli Vaskeca i Džona Devisa.

Evo kako je bilo:

Juče posle podne obojica su se do predveče trudili da izvrše plan koji je Džon Devis predložio. Mesto izabrano za top, bilo je kod ugla strme obale. Džon Devis i Vaskec mogli su lepo postaviti lafet između stena, posao koji nije bio težak. Ali je mnogo teže bilo da se tamo odvuče topovska cev. Prvo su morali vući po pesku na obali, pa onda je preko stena nositi i naponjeno polugama neprestano dizati, što je zahtevalo mnogo vremena i truda.

Tako je bilo gotovo šest sati kada su cev postavili na lafet i okrenuli je na ulaz u zaliv.

Džon Devis stade top puniti i metnu unutra jedan veliki fišek, koji dobro nabi kučinom, a preko njega kuglu. Zatim uvuče u falju topa filij koji je trebalo samo zapaliti da u svako doba opali.

Džon Devis reče još Vaskecu:

– Ja sam razmislio što imamo da radimo. Nije nam glavno da goeletu potopimo. Svi bi razbojnici izbegli na obalu, i ne bismo im mogli umaći. Ne, glavna je stvar da prinudimo goeletu da se vrati na svoje pređašnje mesto i da tu ostane nekoliko dana dok se ne opravi.

– Zacelo – reče Vaskec – ali rupa načinjena od kugle može da se za jedno pre podne zapuši.

– Ne – odgovori Džon Devis – u ovom slučaju ne može zato što će morati da iznesu njen tovar. A ovo će trajati najmanje četrdeset i osam sati, a danas imamo dvadeset osmi februar.

– Ali ako *Santa-Fe* tek kroz nedelju dana dođe, zar ne bi bilo bolje da se puca na katarke i jedrila, a ne na trup lađe?

– Imaš pravo, Vaskec. Kad joj se oduzme prednja ili glavna katarka, golema bi bila vrlo dugo zadržana. Na žalost, mnogo je teže pogoditi katarku no trup lađe, i naše kugle ne treba da

promaše.

– Dabome – odgovori Vaskec – a osim toga lupeži će da pođu tek s odlivom pred veče, a onda se neće dobro videti. Radi, dakle, što je najbolje, Devis.

Pošto je sve bilo spremljeno, Vaskec i njegov drug imali su samo još da čekaju, te sedoše kod topa gotovi da pucaju, čim se goeleta pojavi.

Uspeh ovoga bombardovanja i stanje u kom je goeleta morala opet da potraži svoje pređašnje mesto, čitaocu je već poznato. Vaskec i Džon Devis nisu ostavili mesto odakle su pucali sve dok nisu videli da je lađa nestala u zalivu.

Ali sad su našli da je mudro da potraže neko drugo pribrežište na ostrvu.

Kao što je Vaskec rekao, izgledalo je da će Kongr s nekoliko svojih ljudi doći na rt Svetog Jovana. Možda su hteli da gone nepoznate napadače.

Oni se odmah rešiše da ostave pećinu i da na obali potraže drugo skrovište, odakle bi mogli videti svaku lađu koja dolazi od severa. Kada se *Santa-Fe* pojavi, hteli su joj dati signale, pošto bi se brzo vratili na rt Svetog Jovana. Onda bi kapetan Lafajete poslao čamac, uzeo bi ih na lađu i oni bi ga izvestili o stanju stvari... stanju koje bi se naposletku objasnilo da li se goeleta još u tom vremenu nalazi u malom zatonu, ili da li je – što je na žalost bilo moguće – već stigla na otvoreno more.

– Daj Bože da joj to ne podje za rukom! – povikaše Džon Devis i Vaskec.

Usred noći, krenuše i poneše malo hrane, oružje i baruta. Išli su šest milja morskom obalom na putu oko pristaništa Svetog Jovana. Posle dugog traženja, nađoše na drugoj strani zaliva jednu malu pećinu u kojoj bi se sklonili do dolaska *Santa-Fe*.

Ako bi goeleti pošlo za rukom da još pre ode, oni bi još uvek

mogli da se vrate u pređašnju pećinu.

Vaskec i Džon Devis ceo dan su posmatrali more. Za sve vreme dok je priliv trajao znali su da goleeta nije mogla otploviti, i bili su mirni. Ali čim poče odliv, poplašiše se da opravke ne budu još te noći svršene. Tada Kongr ne bi ni časa oklevao da podje. Nije li se bojao da će se pojaviti *Santa-Fe* koju su Džon Devis i Vaskec tako željno iščekivali?

Znamo kako se Kongr bio rešio da ne gubi vreme u traženju koje bi po svojoj prilici bilo izlišno. Da se rad ubrza, da se opravke što pre izvrše, to je bio njegov glavni zadatak koji on i nije zanemario. Kao što je majstor Vargas kazao, novo parče drveta bilo je posle podne umetnuto između greda. A sutra će se napraviti čepovi i rupe zapušiti.

Vaskec i Džon Devis nisu se 1. marta ničim uznemirili; ali im je ovaj dan bio dug.

Pošto su neprestano vrebali goleetu i uverili se da još leži ukotvljena, povukoše se uveče u pećinu i legoše da otpočinu.

Sutradan već uzoru bili su na nogama.

Odmah iziđoše iz pećine da osmotre more.

Nikakva lađa nije se videla. *Santa-Fe* se nije pojavila, a na horizontu se nije video dim.

Da li će goleeta poći sa promenom struje? Već se primetilo da počinje odliv. ako se razbojnička lađa njime koristi, mogla je za sat oploviti rt Svetog Jovana...

Džon Devis nije mogao misliti da opet puca na goleetu. Kongr bi bio već na oprezi i plovilo bi tako daleko od obale da ga meci ne bi mogli dostići.

Lako je razumeti kako su bili uznemireni Džon Devis i Vaskec dokle je odliv trajao. Naposletku, oko sedam sati poče priliv... sad Kong nije mogao krenuti do idućeg odliva uveče.

Vreme je bilo lepo, vetar je duvao od severoistoka. More se posle poslednje bure opet uglačalo. Sunce je blistalo između lakinjih visokih oblaka, do kojih vetar nije dopirao.

Još jedan dug dan za Vaskeca i Džona Devisa; kao i jučeranji bez svakog događaja. Razbojnička družina nije ostavila mali zaton. Nije bilo verovatno da se neko od razbojnika pre ili posle podne odatle udaljavao.

– To dokazuje da su svi na poslu – reče Vaskec.

– Naravno, žure se – odgovori Džon Devis. Rupe načinjene od topa biće brzo zapušene, i onda ih ništa neće ovde zadržati.

– I možda... još večeras... iako odliv dolazi dockan – primeti Vaskec. – Naravno, njima je dobro poznat ovaj zaliv; ne treba im vatra da se osvetli; već su prošle noći daleko u njega uplovili. Ako iduće noći hoće da isplove... njihova golema će ih već sigurno izneti. Ah, kakva šteta – dodade on gotovo očajan što niste ovoj razbojničkoj lađi polomili katarke.

– Pa šta vi mislite, Vaskec – odgovori Devis mi smo sve učinili što je u našoj vlasti bilo. Neka Gospod Bog učini ostalo.

– Ali mi ćemo mu pomoći! – promrmlja Vaskec više kroz zube, kao da se odjednom na nešto smelo rešio.

Zanet mislila, Džon Devis je išao tamo-amo po obali, a oči upro na sever. Ništa na horizontu... ništa!

Najedanput stade. Zatim priđe svom drugu i reče:

– Slušajte, Vaskec, kako bi bilo da idemo da vidimo šta oni tamo dole rade?

– Je li tamo, na kraju zaliva?

– Jeste... da vidimo da li je golema opravljena i gotova za put?

– A šta će nam to?

– O, da znamo, šta je i kako je. Ja gorim od nestrpljenja... ne mogu da se savladam... moja je želja jača od mene!

I zaista, glavni krmari *Centurija* nije više vladao sobom.

– Vaskec, koliko je daleko odavde do svetionika? – upita on.

– Najviše tri morske milje, ako se ide preko brežuljaka u pravoj liniji prema pozadini zaliva.

– Pa onda... ja će ići, Vaskec. Krenuće u četiri sata... pre šest sati mogu stići... tamo će se dovući što je moguće dalje. Biće još za videla... ali me niko neće videti... ali ja... ja će videti što mi treba!

Bilo bi uzaludno odvraćati Džona Devisa. Vaskec nije to ni pokušavao, i kad mu drug reče:

– Međutim, vi ćete ostati ovde i motrite na more. Večeras ću se vratiti. Idem sam – odgovori on odlučno.

– Ne, i ja idem sa vama, Devis. I meni će biti milo da opet dođem blizu svetionika.

I rešiše da tako bude.

Ostavivši svoga druga, Vaskec uđe u pećinu koja im je služila kao sklonište, i poče raditi nešto tajanstveno. Glavni krmanoš *Centurija* zateče ga jednom kako svoj veliki nož oštiri na steni, a drugi put kako košulju cepa na pantljike, od kojih je posle napravio kao neku zamku.

Zapitan o tome, Vaskec je izbegavao da odgovori i uveravao da će to objasniti kad se smrkne. Džon Devis nije više navaljivao na njega.

U četiri sata krenuše na put naoružani revolverima, pošto su jeli malo peksimita i konzervisane govedine.

Kroz jedno usko ždrelo popeli su se na brežuljak bez velikog naprezanja.

Pred njima se pružala neplodna ravnica na kojoj je ovde- onde raslo neko trnje. Nije bilo nigde drveta, dokle je oko moglo dogledati. Neke drekave morske ptice preletale su preko ove pustare idući na jug.

Što se tiče pravca kojeg se trebalo držati, pa da se dođe do stražnjeg kraja zaliva, on se sam od sebe pokazivao.

– Tamo! – reče Vaskec i pokaza na svetionik koji se dizao u daljini od dve milje.

– Dakle, napred! – odgovori Džon Devis.

Obojica pođoše brzo. Tek kad dođu bliže useku, bilo je potrebno da budu obazrivi.

Pošto su tako pola sata brzo išli, stadoše teško dišući, ali umor nisu osećali.

Sad su putnici imali još pola morske milje da pređu i sad je trebalo biti obazriv u slučaju da Kongr ili neko od njegovih ljudi bude na galeriji svetionika i da na sve strane motri. U ovako maloj daljini mogli su ih lako primetiti.

Po lepom vremenu galerija se dobro videla. Na njoj nije bio niko, ali je Karkante ili neko drugi možda bio u stražari, odakle se moglo pregledati ostrvo svud unaokolo kroz uske prozore okrenute na glavne strane neba.

Džon Devis i Vaskec prikradali su se između razbacanih stena. Skakali su brzo s jedne na drugu, ili su puzili kad je trebalo preći preko nekog većeg otvorenog mesta. Stoga su na poslednjem delu puta morali ići lagano.

Bilo je gotovo šest sati kada stigoše na ivicu brežuljka koji su opkoljavali usek. Sad pogledaše dole u njega.

Njih ovde nisu mogli videti, osim ako se neko iz razbojničke družine ne popne na brežuljak, gde su oni bili. Ni sa svetionika nisu ih mogli videti, tako su dobro bili zaklonjeni u stenama.

Tu u useku je ležala goleeta, sa katarkama i jedrilima u dobrom stanju. Posada je tovar opet unosila u lađu. Pored nje njihao se čamac, i kako nije više bio sasvim uz trup, video se da je posao svršen i da su rupe začepljene.

– Oni su gotovi da pođu – promrmlja Džon Devis i jedva se uzdrža da ne prasne od gneva.

– Da, ko zna da ne misle da pođu još pre nego što počne odliv, možda kroz dva do tri sata.

– I ništa im ne možemo... baš ništa! – progundja Džon Devis.

Majstor Vargas je održao reč; svoj posao je svršio brzo i dobro. Nije bilo više ni traga od oštećenih mesta, dva dana su bila dovoljna da se utre svaki trag. Tovar je opet bio na svom mestu, a svi otvori bili su zatvoreni, tako da je goeleta bila sasvim spremna da pođe.

Međutim, prođoše sati, sunce je lagano zalazilo i napisletku sasvim nestade; smrče se, ali se ni po čemu nije mogao moglo videti da će goeleta skoro poći. Iz svoga skloništa čuli su Džon Devis i Vaskec svakojake glasove koji su iz zaliva do njih odjekivali. Slušali su glasno smejanje, viku, psovanje i tumbanje denjaka koji su se vukli preko krova. Oko deset sati čulo se dobro kako se jedna badža zalupi. Zatim se sve umiri.

Devis i Vaskec čekali su još duže s najvećim nestrpljenjem. Poslovi su bili svršeni... očevidno je došlo vreme da se pođe. Ali ne, goeleta se još njihala u useku, kotva je još čvrsto ležala na dnu, a jedrila su ostala vezana kao dosad.

Prođe još sat. Glavni krmari *Centurija* uhvati Vaskeca za ruku.

– Struja se menja, reče on. Eto... eto opet imamo priliv!

– Neće poći!

– Danas neće. Ali sutra?...

– Niti sutra, ni nikad – reče Vaskec. – Hajdete sa mnom! – doviknu svom drugu, izlazeći iza stena koje su ih skrivale.

Devis pođe za Vaskecom iznenađen, kad ovaj pođe pažljivo ka svetioniku. Za kratko vreme stojali su kod uzvišice na kojoj se dizao svetionik. Ovde Vaskec posle kratkog razmišljanja pomeri sa

njegovog mesta jedan poveći kamen koji okrenu bez velikog naprezanja kao oko neke osovine.

– Uvucite se unutra – šapnu on Devisu, pokazujući rukom na prostor pod stenom. – Ovde je sklonište, koje sam slučajno našao kad sam radio kod svetionika. Tada mi dođe na pamet da ovo jednom može biti od koristi. Ne može se kazati da je to pećina, samo je rupa, u nju ćemo nas dvojica jedva stati. Ali ovde mogu drugi hiljadu puta proći pored naših vrata, i ne sluteći da neko u kući stanuje.

Devis se spusti u ovo izdubljenje, a Vaskec odmah za njim. Stisnuti jedan uz drugog, tako da su jedva mogli micati, govorili su prigušenim glasom.

- Sad čujte moj plan – poče Vaskec. – Vi ćete me ovde čekati.
- Da vas čekam? – upita Devis, začuđen.
- Jeste, jer ja... ja idem do golete.
- Šta? Do golete? – upita Devis čudeći se.
- Naumio sam da ne dam lupežima da pođu – reče Vaskec odlučno.

Izvadi iz kaputa dva paketa i nož.

– Ovo je fišek koji sam načinio od baruta i parčeta košulje. Od drugog parčeta košulje i preostalog baruta načinio sam fitilj... evo ga. Sve ovo metnuću na glavu i plivaću do golete. Tamo ću se uspuzati na krmu i probaću ovim nožem rupu u lađi. U rupu ću metnuti fišek, zapaliću fitilj i odmah plivati natrag. Sad znate moj plan, od njega me ništa na svetu neće odvratiti.

– Divno izmišljeno! – viknu Džon Devis oduševljen. – Ali ja vas ne mogu pustiti da sami idete. Ne, idem i ja s vama.

– Zašto? – odgovori Vaskec. – Čovek bolje prolazi kad je sam, a dosta je jedan da izvrši što sam naumio.

Iako je Devis navaljivao da i on pođe, Vaskec nije htio nikako

da pristane. On je na tu misao došao, pa je htio da je sam izvrši. Devis je morao popustiti.

Pošto se svukao, Vaskec se izvukao iz rupe usred noći i spustio se polagano niz malu uzvišicu. Došav na obalu, skočio je u vodu i stao plivati onamo gde je bila goleta daleko stotinu metara.

Što je bliže dolazio, lađa mu se činila mračnija i masivnija. Na njoj se ništa nije kretalo, iako ju je čuvala straža. Mada je bila gusta pomrčina, plivač je mogao raspoznati lik stražara. Sedeći na prednjem kraju lađe i držeći noge nad vodom, mornar je pevušio neku brodarsku pesmu, čija se melodija jasno čula u tihoj noći.

Vaskec opisa luk i, približujući se začelju lađe, sve se manje mogao videti što je više dolazio u zasenak njenog trupa. Sad je nad njim stajala krma. On ščepa njenu glatku površinu obema rukama i držeći se za gvozdeni okov, pođe mu za rukom da se sa natčovečanskom snagom uzdigne na nju. Kad je došao do gornjeg dela krme, kolenima je čvrsto stegnu kao konjanik na konju. Kako su mu ruke sad bile slobodne, uze torbu što mu je bila privezana na glavi, uhvati je Zubima i izvadi iz nje nož i ostalo. Nožem stade bušiti rupu između krme i stražnjeg kraja lađe. Kada je rupa bila dosta velika, Vaskec uvuče u nju fišek, utvrdi filij na njega i potraži u torbi ognjilo.

U tom trenutku njegove umorne noge poklecnuše. Oseti kako kliznu, i ako se omakne, njegov je poduhvat propao. Ako mu se ognjilo pokvasi, neće se moći upotrebiti. Pri nehotičnom pokretu da se opet postavi u ravnotežu, torba mu mrdnu na glavi i nož koji je opet metnuo na nju, ispadne i bućnu u vodu.

Stražar prestade da peva. Vaskec ču kako siđe sa prednje uzvišice, pređe peko krova i dođe na stražnji krov. Njegova senka stajala je jasno na površini mora. Nagnuvši se preko ograde, mornar je tražio uzrok ovog neobičnog šuma. Dugo je ostao u ovom položaju, dok se Vaskec čvrsto držao kolenima i nokte

gotovo zario u klizavo drvo, osećajući da ga snaga lagano izdaje. Videći da je sve mirno, mornar se vrati na svoje mesto i poče opet pevušti.

Vaskec izvadi ognjilo iz torbe i kresnu o kremen. Prsnu nekoliko varnica. Fitilj se zapali i poče lagano goreti.

Vaskec se odmah spusti niz krmu, zagnjuri se u vodu i otpliva nečujno prema obali.

Devisu je bilo vrlo dugo vreme u rupi gde je ostao sam. Prođe pola sata, tri četvrti, sat. Devis nije mogao više čekati, izade iz rupe i sa strahom pogleda na more. Šta li se Vaskecu dogodilo? Da mu možda poduhvat nije ispao za rukom? Svakako nisu ga mogli naći, jer se nikakav šum nije čuo.

Najedanput, zagrmi potmula eksplozija kroz tihu noć, a odmah za njom ču se zagušljiva lupa nogama i divlja dreka. Malo posle pomoli se iz vode jedan čovek sav mokar i blatnjav. Dotrča, Devisa gurnu u stranu, pa sa njim utrča u rupu i kamenom sakri ulaz u nju. Gotovo u isto vreme protrčaše neki ljudi vičući. Ma kako da su njihove teške obuće udarale po kamenitom zemljištu, ipak nisu zaglušili glasove ovih ljudi.

- Samo napred! – povika neko. – Uhvatićemo ga!
 - Video sam ga, kao što tebe sad vidim – reče drugi. On je sam.
 - I nije nam izmakao više od sto metara.
 - O, taj lupež! Ipak ćemo ga uhvatiti.
 - Larma malo pomalo prestade.
 - Dakle je dobro ispalо? – reče Devis lagano.
 - Jeste – potvrди Vaskec
 - I mislite da je sasvim dobro ispalо?
 - Nadam se – odgovori čuvar svetilje.
- Čim je svanulo, videli su da je sve tako, jer se čulo lupanje

čekića. Kako se na goleme živo radilo, mora da je bila jako oštećena i da je smeli pokušaj čuvarev srećno ispašao. A kolike su bile ove povrede, to nije mogao znati ni jedan ni drugi.

– Daj Bože da su tako velike, da ovi lupeži ostanu mesec dana u zalivu! – povika Devis, ne misleći da bi u tom slučaju njegov drug i on umrli od gladi u njihovoj rupi.

– Pst! Pst! – mahnu mu Vaskec i uhvati ga za ruku.

Nekoliko razbojnika su se čuteći približavali mestu gde su se oni sakrili. Možda su se vraćali iz potere. Niko nije progovorio ni reči.

Čulo se samo kako obuća tapka po zemlji.

Celo jutro Vaskec i Devis slušali su kako prolaze razbojnici koji su zacelo bili poslani da traže atentatora. Izgledalo je da je potera bivala sve slabija. Već od dužeg vremena nije ništa prekidalo tišinu u okolini, kad oko podne tri do četiri čoveka stadoše jedva dva koraka daleko od rupe, u kojoj su Devis i Vaskec bili sakriveni.

– Baš ne možemo da ga nađemo – reče jedan od njih i sede na kamen koji je pokriva rupu.

– Da, bolje je da ga više ne tražimo – reče drugi. – Naši drugovi već su se vratili na lađu.

– I mi ćemo to isto učiniti, tim pre što napad onoga lupeža nije sasvim uspeo.

Vaskec i Džon Devis uplašiše se kad to čuše i stadoše još pažljivije prisluškivati.

– Da – reče četvrti. – Vi ste ipak videli da je hteo da razbije krmu.

– Dušu i srce svake lađe.

– Taj bi nam lupež lepo obe noge odsekao, kako se to kaže.

– Srećom, njegov je metak pogodio u bok lađe. Sva je šteta

što je napravljena rupa u daskama i na jednom otkinutom gvozdenom okovu. Što se tiče vesla od krme, drvo je tek spaljeno.

– Ovo će se danas opraviti – reče onaj što je prvi progovorio.
– Kad dođe veče i pre nego što počne priliv, mi ćemo krenuti. Posle može onaj od gladi bedno skapavati, ako tako hoće.

– No, Lopec, jesи ли se već odmorio? – prekide ga neki surov glas. – Šta nam vredi naše brbljanje. Natrag u lađu.

– Natrag! – rekoše i ona trojica polazeći.

Vaskec i Devis čutali su u rupi i gledali jedan drugog, iznenađeni ovim što sad čuše. Dve krupne suze kanuše Vaskecu iz očiju i tvrdi mornar nije mogao da sakrije ovaj dokaz svoga nemoćnog očajanja. Znao je do kakvog je smešnog uspeha dovelo njegovo junačko delo. Razbojnička družina izgubiće najviše dvanaest sati. Goeleta će još istoga večera biti opravljena i odmah se otisnuti na more.

Lupa čekića što je od obale dolazila, pokazivala je da Kongr živo nastoji da se goeleta što brže opravi. Najedanput, oko šest sati, lupa prestade. Vaskec i Devis jako se uz nemiriše, jer se uveriše, da je, s poslednjim udarom čekića, posao bio svršen. Posle nekoliko minuta čuše kako zveckaju lanci od kotve. Kongr je naredio da se kotva digne i da lađa krene.

Vaskec se nije mogao uzdržati. Okrenu malo u stranu kamen sa rupe i pogleda napolje.

Na zapadu je zalazeće sunce još pozlaćivalo vrhove brda koji su na toj strani zatvarali pogled. Ali kako je sad bila blizu jesenja ravnodnevica, trebalo je da potraje još sat, pa da sunce sasvim zađe.

Na drugoj strani goeleta je još neprestano stajala na kotvi daleko pozadi u useku. Na njoj nije bilo ni traga od novih povreda. Na lađi je izgledalo da je sve u redu. Kao što je Vaskec mislio, pravo zategnuti lanac trebalo je još jednom povući, pa da se kotva

iz dna iščupa.

Ne obazirući se na opasnost, Vaskec se do pojasa izvukao iz rupe. Na njega se navalio Devis, i obojica su gledali ukočeno napolje, jedva dišući.

Većina razbojnika bila je na lađi, samo je nekoliko njih trčkaralo tamo-amo po obali. Među njima je Vaskec poznao Kongra koji je sa Karkanteom išao po dvorištu svetilje.

Posle pet minuta oni se rastadoše, i Karkante pode vratima sporedne zgrade.

– Pazi! – reče Vaskec potmulim glasom – ovaj hoće da se popne na svetilju.

Karkante se zaista pope poslednji put na svetilju; goleta je trebalo odmah da pode. Hteo je samo da pregleda horizont i da vidi da li kakva lađa prolazi na dogledu ostrva

Uostalom, izgledalo je da će biti mirna noć; vetar je predveče gotovo sasvim prestao, a to je obećavalo lepo vreme kad sunce izadje.

Kada se Karkante popeo na galeriju, Devis i Vaskec mogli su ga vrlo lepo videti. Išao je oko kule i upravljao durbin na sve strane horizonta.

Odjednom, ote mu se iz usta jeziv zvuk. Kongr i ostali su okrenuli glavu na njega. Karkante povika gromkim glasom koji su svi čuli:

– *Santa-Fe!... Santa-Fe!*

XIV

Santa-Fe

Kako da opišemo uzbuđenje koje sad zavlada u zalivu! Poklič „Santa-Fe... Santa-Fe!“ ošinuo je kao munja, kao smrtna presuda ovu družinu bednih lupeža. *Santa-Fe* je bila neumitna pravda koja je na ostrvo došla, stroga kazna za tolika zločinstva koju ovi nevaljalci sad nisu mogli da izbegnu.

Ali da se Karkante nije prevario? Da li je ta lađa, što je ovamo dolazila, bila zaista ubojna lađa argentinske flote? Da li je zaista uplovila u zaliv Elgor, ili će možda poći prema prolazu Le Merovu ili vrhu Servalu, te da ide nekim putem južno oko ostrva?

Čim je Kongr čuo Karkanteov poklič na uzbunu, otrča na uzvišicu na kojoj je stajala svetilja, i za pet minuta pope se na galeriju.

- Gde je lađa? – upita on.
- Tamo... tamo na severoistoku.
- Koliko je daleko?
- Oko deset morskih milja odavde.
- Onda ne može pre mraka biti pred ulazom u zaliv?

Kongr uze durbin. Ništa ne govoreći, posmatrao je pažljivo lađu.

Jedno je bilo nesumnjivo: da je to bio parobrod, jer se lepo videlo kako se dim kovitla u gustim pramenovima, znak da se vatra u kazanu snažno održava.

Ali da je ovaj parobrod zaista bio *Santa-Fe*, Kongr i Karkante nisu ni minuta posumnjali. Oni su lađu često viđali dok se svetilja gradila, kad je dolazila kod ostrva ili od njega odlazila. Uostalom, parobrod je plovio pravo na zaliv. Da je njegov kapetan nameravao

da uđe u prolaz Le Merov, morao bi udariti više zapadnim putem, ili više južnim da je hteo oploviti vrh Serval.

– To je zaista *Santa-Fe!* – reče Kongr.

– Kako nas zla kob do danas ovde zadrža! – povika Karkante besno. – Da nije bilo onih nevidljivih lupeža koji su nas dvaput omeli da otpustujemo, mi bismo sad već daleko plovili na Velikom okeanu!

– Ništa nam ne pomaže sav ovaj govor – odgovori Kongr. – Treba da se na nešto rešimo.

– Vrlo lepo... ali na šta da se rešimo?

– Da pođemo.

– A kad?

– Smesta.

– Ipak pre nego što mi samo malo odmaknemo, *Santa-Fe* će biti pred zalivom.

– Neka bude; ali tamo će i ostati.

– A zašto?

– Zato što ne može da vidi svetlost sa svetilje i da se prema njoj upravlja; a po mraku neće smeti da ulazi u usek.

Mišljenje Kongrovo bilo je sasvim tačno, a uz njega pristadoše Džon Devis i Vaskec. Ali oni nisu hteli otići sa mesta, gde su bili, dokle god su ih mogli videti sa galerije. Svetlost na svetilji bila bi već dosad zapaljena, jer je sunce bilo zašlo. Iako je ostrvo dobro poznavao, kapetan Lafajete, ne bi smeо da i dalje plovi. I kako ne bi celu noć krstario po moru. On je istina već deset puta ulazio u zaliv Elgor, ali samo danju, a sad nije smeо da uđe u mračni zaliv, jer kula nije bila osvetljena. Osim toga, možda je i na to pomislio, da je ostrvo pozornica ozbiljnih događaja, jer čuvari svetilje nisu bili na svom mestu.

– Ali ako kapetan nije još pred sobom video zemlju, pa

nadajući se da će ugledati svetilju, podje dalje, zar mu se ne može ovde dogoditi ono isto što se *Centuriju* dogodilo? Zar se ne izlaže opasnosti da nastrada na grebenima rta Svetog Jovana?

Džon Devis je izbegavao da odgovori na ovo. Bilo je tačno da se sve moglo onako dogoditi kao što je Vaskec kazao. Zaceleo, sad nije bila bura, i stoga se *Santa-Fe* nije nalazila u istom položaju kao nekad *Centuri*. Ali ako nesreća hoće, ipak katastrofa nije bila uključena.

– Mi ćemo brzo da siđemo na obalu. Za dva sata možemo već biti na rtu. Možda ima još vremena, da se vidi da je zemlja blizu.

– Ne – odgovori Džon Devis – za to je suviše dockan. Neće proći ni sat, a *Santa-Fe* biće već kod ulaza u zaliv.

– Pa onda šta da počnemo?

– Da čekamo... mirno da čekamo – odgovori Džon Devis.

Bilo je već prošlo šest sati, i ostrvo je nestajalo već u sutonu. Međutim, na goleći se uveliko spremalo za polazak. Kongr je htio da pošto poto odavde ode. Bio je vrlo uznemiren i rešio se da odmah ostavi mesto gde je lađa bila ukotvljena. Učini li to tek sa dolaskom odliva, izložio bi se opasnosti da se sretne sa *Santa-Fe*. Ali ako kapetan vidi lađu da izlazi iz zaliva, ne bi joj dao da ide dalje, nego bi joj zapovedio da stane da ispita njenog kapetana. Nema sumnje da bi ga pitao zašto ne gori svetlost u fenjeru svetilje. Njemu bi izgledalo sumnjivo šta će tu goleeta. Kad ju je već zaustavio, otišao bi na nju, pozvao Kongra da mu dođe i pregledao njenu posadu. Videći divlji izgled ovih ljudi, imao bi dovoljno razloga da posumnja u njih. Zatim bi prinudio lađu da se vrati i da s njim podje, i zadržao bi se u useku dok se ne vidi šta je i kako je.

Ne nađe li kapetan *Santa-Fe* ovde ona tri čuvara svetilje, posumnjavao bi da su napadnuti i poubijani. I zar ne bi došao na misao da su napadači bili mornari ove lađe koja je htela da

umakne?

Naposletku, pridošla je ovde još jedna druga teškoća.

Kao god što su Kongr i njegova družina videli *Santa-Fe* pred ostrvom, moglo se uzeti kao verovatno, da su i primetili goeletu oni koji su je već dvaput napali, kad je htela da podje. Nepoznati neprijatelji izvesno su pratili sve pokrete *Santa-Fe*, pa će biti tu kad ona uplovi u usek, i ako bi među njima bio treći čuvar svetionika, kao što se moglo misliti, onda Kongr i njegovi ljudi ne bi mogli izbeći kaznu za njihova zločinstva.

Kongr je imao na umu sve ove mogućnosti i njihove neizbežne posledice. Stoga se rešio da bez oklevanja otpituje i, kako je severni vetar bio povoljan, da noću sa svim jedrilima stigne na otvoreno more. Tada bi golema još pre zore mogla biti u sigurnosti, kad bi imala pred sobom okean. Kako *Santa-Fe* nije mogla da vidi svetiljku, držala se dosta daleko od Ostrva država, jer nije htela da u pomrčini priđe bliže obali. Za još veću sigurnost, Kongr je mesto da se uputi prolazu La Merou, hteo da podje na jug, oplovi vrh Serval i onda da se negde sakrije iza južne obale. Stoga je navaljivao da se podje što pre.

Džon Devis i Vaskec pogodiše nameru razbojnika i savetovahu se kako da ih ometu, ali se brzo uveriše da to ne mogu učiniti.

Oko pola osam, Karkante naredi da se zovnu još neki ljudi koji su ostali na obali. Čim je sva posluga bila na lađi, čamac digoše na njegovo mesto, i Kongr zapovedi da se kotva vadi.

Džon Devis i Vaskec čuše kako čekrk škripi i od kotve zamotava lanac.

Posle pet minuta kotva je bila u svom ležištu. Golema se odmah, lagano, okrenula. Sad je nosila sva platna, gornja i donja jedrila, da bi što bolje iskoristila tihi vetar. Blago ljuljajući se, izade iz useka, i da bi zahvatila više vatra, držala se sredine zaliva.

Malo kasnije najde goleeta na izvesne smetnje. Kako je već bio odliv, nije je više nikakva struja pomagala i jedva je išla napred na tri četvrtine vетra sa stražnjeg boka. Upravo i nije odmicala, nego je počela malo kliziti natrag, kada – posle dva sata dođe priliv. I pod povoljnim prilikama, ne bi mogla stići kod rta Svetog Jovana pre ponoći.

Ali to nije tako važno. Dokle god *Santa-Fe* ne uplovi u zaliv, Kongr se nije bojao da će se s njom sresti. Pre nego što odliv u zoru dođe, on se nudio da će već daleko izmaći.

Posada je činila sve moguće da goleeta što brže plovi, ali nije mogla otkloniti opasnost da sa njenog puta bude odbačena. Vетar je malo pomalo terao lađu na južnu obalu. Kongr ju je poznavao da je vrlo opasna zbog podvodnih stena. Sat posle polaska, mislio je da je tako blizu obale, pa naredi da se lađa okreće, kako bi bio dalje od nje.

Bilo je teško da se promeni pravac na vетru koji je noću još više opadao.

Ali ovo se nije moglo odlagati. Krmu obrnuše, uzice na stražnjem krovu zategnuše još više a one na prednjem krovu popustiše. Pri svemu tome, goleeta nije plovila po vетru, nego se lagano kretala prema obali.

Kongr je video opasnost protiv koje mu je samo ostalo još jedno sredstvo. Spustiše čamac, u njega uđe šest ljudi koji poneše trostruki palamar, i pomoću vesala podje im za rukom da goleetu okrenu. Posle četvrt sata mogla je opet poći svojim pravim putem, bez opasnosti da bude bačena na grebene južne obale.

Na nesreću, sad gotovo nije bilo vетra; jedrila su nepravilno pljeskala o katarke. Bio bi uzaludan pokušaj da čamac vuče goleetu do ulaza u zaliv. Nije ostalo ništa drugo no da mirno stoji ukotvljena dok traje priliv, koji se već osećao. Da li će Kongr zaista morati da mirno ostane ovde na mestu, samo dve morske milje

daleko od useka?

Čim je goeleta otišla, Džon Devis i Vaskec izađoše iz rupe, siđoše na obalu da odatle posmatraju kretanje lade. Kako je vetar sasvim prestao, oni su mislili da će Kongr morati dotle ostati na mestu gde je bio, dok odliv opet počne. Ali bi mu ostalo još vremena da dođe do ulaza u zaliv, pre nego što svane, i tada bi imao najbolju priliku da neprimećen umakne.

- Ne... mi ćemo ga zadržati! – viknu Vaskec iznenada.
- Ali kako? – upita Džon Devis.
- Hajdete... hajdete sa mnom.

Vaskec brzo povuče svoga druga u pravcu svetilje.

Po njegovom mišljenju, morala je *Santa-Fe* krstariti pred ostrvom. Štaviše, mogla je biti dosta blizu njega, jer je more bilo mirno. Bez sumnje, komandant Lafajete, koji se zaista čudio što kula nije osvetljena, držao se neprestano pod parom, da bude gotov da uplovi u zaliv, čim svane.

Ovako je i Kongr mislio, ali je držao da ima najbolje izglede da još za vremena pronađe *Santa-Fe*. Čim odliv opet dovede moru vodu iz zaliva, goeleta će poći, i trebaće jedan sat da dođe na otvoreno more.

Kad iziđe iz zaliva, Kongr neće daleko ići. Njemu će biti dovoljni kratki vetrovi koji se s vremena na vreme dižu i u najmirnijim noćima, da neviđen i nekažnjen, proplovi duž obale. Čim goeleta oplovi vrh Servala koji je udaljen najviše sedam do osam morskih milja, biće zaklonjen iza strme i visoke obale i neće imati čega više da se boji. Jedina opasnost bila je da je straža na *Santa-Fe* primeti, kad ova bude blizu ostrva, a ne kod rta Svetog Jovana. Zaceleo, kapetan Lafajete, ako mu se javi da je goeleta iz zaliva izašla, neće pustiti da ova ode dalje, pa bilo samo zato da njenog kapetana pita za svetilju.

Bilo je prošlo devet sati. Kongr se morao ograničiti da prema

prilivu dotle stoji ukotvjen dok se odliv opet oseti. Ali ovo je trajalo otprilike šest sati; tek u tri sata ujutru mogla je opet doći njemu povoljna struja. Goeleta se pred prilivom obrnu, tako da je njen prednji kraj bio okrenut moru. Čamac opet digoše. Kongr je želeo, da nijednog trenutka ne izgubi i da krene dalje.

Iznenada, njegovi ljudi tako glasno viknuše da se moralo čuti na obema obalama.

Sjajna svetlost prodre kroz pomrčinu, vatra na svetilji gorela je tako jasno kao nikad dosad i još je obasjala vodu pred ostrvom.

- O, lupeži jedni!... Oni su tamo gore! – viknu Karkante.
- Brzo na zemlju! – zapovedi Kongr.

Ovoj tako bliskoj opasnosti, koja mu je sad pretila, mogao je samo na jedan način odoleti: izaći na kopno, na lađi ostaviti samo nekoliko ljudi, jurnuti u dvorište, popeti se uz stepenice na svetilju, ubiti čuvara i njegove drugove, ako ih bude, i odmah ugasiti lampe na svetilji. Ako je *Santa-Fe* već bila na putu u zaliv, moraće stati. Ako je već ušla u zaliv, pokušaće da iz njega izađe, jer ne bi imala svetlost da otplovi do useka. U najgorem slučaju, Karkante bi se morao ukotviti i tako čekati dan.

Kongr naredi da se čamac spusti. Karkante i dvanaest ljudi sedoše s njim u čamac. Svi su poneli puške, revolvere i velike noževe. Za minut stigoše na obalu i pojuriše ka ogradi koja nije bila daleko više od milju i po.

Tamo su stigli za petnaest minuta. Ceo odred osim dva čoveka na lađi – stajao je okupljen kod brežuljka.

Da... Džon Devis i Vaskec bili su tu. Oni su se u trku, ne bojeći se da će ih neko sresti, popeli na uzvišicu i ušli uogradu. Vaskec je htio da opet zapali vatru na svetilji da bi *Santa-Fe*, ne čekajući da svane, mogla uploviti u usek. Samo se bojao da Kongr nije razbio sočiva i lampe, tako da aparat za osvetljenje ne bi više mogao da radi. Onda bi goeleta još mogla pobeći, a da je niko na *Santa-Fe* ne

primeti.

Obojica jurnuše u kuću i u hodnik, otvorиše vrata koja za sobom zaključaše i teškim gvozdenim polugama utvrдиše. Zatim se popeše uz stepenice i uđoše u stražaru.

Fenjer je bio u dobrom stanju, lampe su bile na svom mestu i imale su još fitilje i zejtina od onog dana kada su bile ugašene. Ne. Kongr nije pokvario dioptični aparat fenjera, nego je htio da svetilja samo dotle ne radi, dokle on ostane u zalivu Elgoru. Kako bi i mogao predvideti okolnosti pod kojima bi bio prinuđen da zaliv ostavi?

Sad je svetilja opet zasvetlila. *Santa-Fe* je bez opasnosti mogla ući u zaliv.

U to se čula silna lupa oko svetilje. Razbojnička družina navalila je na vrata da se popne na galeriju i da lampe ugasi. Svi staviše svoj život na kocku da dolazak *Santa-Fe* bar odlože. U ogradi i u kući nisu nikoga našli. Oni što su bili gore u stražari, nije ih moglo biti mnogo, sa njima bi bili brzo gotovi. Hteli su ih ubiti, i onda svetilja ne bi više sipala svoju kobnu svetlost.

Vrata između stepenica i hodnika bila su okovana debelim gvozdenim pločama, kao što smo ranije pomenuli. Da se uklone poluge sa druge strane vrata, bilo je nemoguće; isto tako vrata se nisu mogla razvaliti ašovima ili sekirama. Karkante je to pokušao, ali brzo vide da je nemoguće. Posle nekoliko uzaludnih pokušaja, vrati se u dvorište, gde su bili Kongr i ostali.

Šta sad da se radi? Da li se moglo spolja doći do fenjera svetilje? Ako i to nije bilo moguće, razbojnicima nije ostalo ništa drugo no da beže u unutrašnjost ostrva, da ne bi pali u ruke kapetanu Lafajetu i njegovim ljudima. Da se vrate na goeletu, bilo bi zasad sasvim uzaludno, a ni vremena se za to nije imalo. Nema sumnje da je *Santa-Fe* sad već bila u zalivu i pošla u usek.

Kad bi, naprotiv, svetilja posle nekoliko minuta bila opet

ugašena, onda *Santa-Fe* ne samo da ne bi mogla produžiti put nego bi se možda morala vratiti, i tada bi goleći pošlo za rukom da pored nje prođe.

Ali je zaista bilo jedno sredstvo da se do galerije dođe.

– Žica gromobrana! – viknu Kongr.

I zaista, uz kulu svetilju išla je metalna žica koju su od tri do tri stope držale klamfe. Pužući se od jedne do druge, moglo bi se doći na galeriju i možda napasti one koji su u stražari.

Kongr je htio da ovo poslednje pokuša; ali Karkante i Vargas pretekoše ga. Obojica se uhvatiše za metalnu žicu i stadoše puzati jedan za drugim, uvereni da ih u mraku niko neće videti.

Naposletku, dospeše do naslona galerije i htetoše ga preskočiti.

U tom trenutku pukoše dva revolverska metka.

Džon Devis i Vaskec stajali su spremni za borbu. Pogođeni u glavu, razbojnici ispustiše šipke od ograde i posle nekoliko sekundi, ležali su mrtvi u stražari.

U tom odjeknu oštro zviždanje kod svetilje. *Santa-Fe* je uplovila u usek i njena parna pištaljka tako je jako zviždala da uši zaglunu.

Sad je bilo krajnje vreme da se beži. Za nekoliko minuta *Santa-Fe* će spustiti kotvu na svom uobičajenom mestu.

Kad videše da se ovde više ništa nema raditi, Kongr i njegovi drugovi strčaše sa brežuljka i pobegoše na ostrvo.

Kada kapetan *Santa-Fe*, četvrt sata docnije, naredi da se spusti kotva, stiže nađeni čamac čuvara i stade kod ratne lađe.

Džon Devis i Vaskec popeše se na *Santa-Fe*.

XV

Svršetak

Ratna lađa *Santa-Fe* s ljudima koji će odmeniti čuvare svetilje na Ostrvu država ostavila je 19. februara Buenos-Ajres. Kako su vетар i more bili povoljni, ona je putovala vrlo brzo. Bura koja je gotovo osam dana trajala, nije se osećala van Magelanovog prolaza. Kapetanu Lafajeteu nije dakle ništa škodila, i, štaviše, stigla je tri dana ranije no što se mislilo.

Dva sata docnije goleeta bi bila već daleko, i moralo bi se odustati da se goni razbojničke družine.

Kapetan Lafajete nije htio da ova noć prođe, a da se o svemu ne izvesti šta se za ova tri meseca događalo na ostrvu.

Iako je Vaskec bio na lađi, nisu bili njegovi drugovi Felipe i Moric. Njegovog sadašnjeg pratioca niko nije poznavao, ni lično ni po imenu.

Kapetan Lafajete pozva obojicu u svoju kabinu. Prva mu je reč bila:

- Vaskec, lampe na svetilji danas su dockan zapaljene.
- Već devet nedelja one nisu gorele – odgovori čuvar.
- Devet nedelja... Šta to znači?... A gde su vam drugovi?
- Moric i Felipe su poginuli!... Dvadeset i jedan dan posle odlaska *Santa-Fe*, svetilja ima samo jednog jedinog čuvara.

Vaskec ispriča događaje koji su se desili na Ostrvu država. Jedna družina morskih razbojnika pod komandom harambaše Kongra, već nekoliko godina ugnezdila se u zalivu Elgoru. Primamljivala lađe na grebene pred rtom Svetog Jovana, pa ih pljačkala kad nasednu, a ubijala one koji su se spasli od brodoloma. Dok se zidala svetilja, niko nije znao da su oni tu, jer su

se tada sklonili na rt Svetog Vartolomeja koji se nalazi na zapadnom kraju ostrva. Kada je *Santa-Fe* otišla, ostavivši ovde samo tri čuvara svetilje, Kongrova družina se opet pojavila na goeleti koja joj je slučajno pala u ruke. Čim su ušli u usek, mučki su ubili Morica i Felipea na svojoj lađi. A što Vaskeca nije ista sADBina postigla, to je zato što je čuvao stražu na svetilji. Pošto je brzo dole sišao, pobegao je obalom na rt Svetog Jovana. Tu je našao hrane u pećini u koju su gusari ostavili što im je preteklo.

Vaskec je još ispričao kako je, kad se goeleta nasukala, izbavio glavnog krmara, i kako su bedno živeli čekajući da *Santa-Fe* dođe. Njihova najživljja želja je bila da goeleta zbog opravke ne može izaći na more pre nego što *Santa-Fe* ovde stigne prvih dana meseca marta.

Ali ona bi otišla sa ostrva, da joj Džon Devis nije poslao dva topovska metka i tako je opet nekoliko dana zadržao.

Vaskec završi svoj izveštaj. Iz skromnosti, prećutao je sve što bi njemu lično služilo. Ali Džon Devis uze reč.

– Što je Vaskec zaboravio da vam kaže, gospodine kapetane, to je da naša dva topovska metka nisu postigla svoj cilj, iako su napravile rupe u trupu goelete. Goeleta bi ipak onog jutra pošla, da Vaskec nije sa opasnošću po svoj život doplovio do nje i pritvrdio fišek između krme i stražnjeg dela kraja lađe. Na žalost, on nije sasvim postigao što smo želeli i očekivali. Usled eksplozije pričinjena šteta nije bila velika i mogla se za dvanaest sati popraviti, ali ovih dvanaest sati omogućili su vam da goeletu još zateknete u zalivu. Ovo je zasluga Vaskecova, kao što je njegova zasluga što je otrčao u svetilju, kad je video da *Santa-Fe* dolazi, i zapalio lampe koje nisu tako dugo bile paljene.

Kapetan Lafajete usrdno stisnu ruku Džonu Devisu i Vaskecu u znak blagodarnosti, jer su obojica pomogli da *Santa-Fe* stigne pre no što goeleta ode. Zatim kapetan ispriča kako je sat pre zalaska sunca spazio ostrvo.

On je tačno znao položaj svoje lađe, jer je baš toga jutra vršio beleženje na karti. Lađa je trebalo da ide pravo na rt Svetog Jovana koji će videti pre nego što se smrkne.

Tako je i bilo. Pre nego što se sutan počeo hvatati, kapetan Lafajete video je jasno više vrhove brda koji su se iza nje dizali. Tada je bio daleko od ostrva oko deset morskih milja i računao je da će za dva sata stići u zaliv.

U isto vreme Džon Devis i Vaskec videli su *Santa-Fe*, a kako je Karkante sa svetilje javio Kongru da ona dolazi, Kongr je naredio da se odmah podje iz zaliva, pre nego što *Santa-Fe* u njega uplovi.

Pre vremena kada je podignuta svetilja na kraju sveta, kapetan Lafajete ne bi zacelo bio tako nesmotren, da se u mraku toliko približi zemlji, a naravno još manje da uplovi u zaliv Elgor.

Držeći da su sad obala i zaliv osvetljeni, mislio je da nije potrebno da čeka do sutra.

I tako *Santa-Fe* produži put na jugoistok, i kad se sasvim smrklo, ona se nalazila jedva još jednu morskiju milju daleko od ulaza u zaliv Elgor.

Santa-Fe se držala pod parom, nadajući se da će se svetilja brzo zapaliti.

Prođe sat. Ni jedan zračak svetlosti ne sinu sa ostrva. Pa ipak se kapetan Lafajete nije mogao varati o svom položaju... bez sumnje je ovde bio zaliv Elgor pred njegovom lađom i on se nalazio u domašaju svetlosti sa svetilje... pa ipak, svetilja ostade mračna kao dosad.

Šta su oni na lađi mogli drugo misliti no da je nešto pokvareno na aparatima za osvetljenje?

Možda se za vreme poslednje tako neobično jake bure nešto slomilo na fenjeru, sistem sočiva pokvario ili su lampe postale neupotrebljive. Nikad niko ne bi pomislio da su razbojnici mogli napasti ona tri čuvara, da su dvojicu ubili i da je treći pobegao da

ga ista sloboda ne stigne.

– Nisam znao šta da radim – reče kapetan Lafajete. – Noć je bila tako mračna, da je bilo vreme opasno da se uplovi u sam zaliv. Morao sam dakle ostati do sutra pred zalivom. Moji oficiri, moji mornari, svi smo bili jako zabrinuti, strahujući da se neka nesreća ovde dogodila. Naposletku, tek posle devet sati, sinu svetilja. Ovo zadocnjenje moglo je biti samo zato što se dogodila neka nesreća. Naredih da se pusti više pare i lađa se okrenu ulazu u zaliv. Sad docnije *Santa-Fe* je plovila kroz zaliv. Milju i po pred usekom videh ukotvljenu goleetu, koja je izgledala da je ostavljena. Baš htetoh poslati na nju nekoliko ljudi, kad čusmo neko pucanje koje je dolazilo sa galerije svetilje. Odmah pomislismo da su naši čuvari tamo gore napadnuti i da se brane – verovatno od posade ukotvljene golelete. Naredih da svira sirena da napadače uplaši, i četvrt sata docnije *Santa-Fe* bila je ukotvljena na svom uobičajenom mestu.

– Baš ste stigli na vreme – gospodine kapetane – reče Vaskec.

– Jeste – produži kapetan Lafajete – što ne bi bilo moguće da vi, Vaskec, niste s opasnošću svoga života zapalili fenjere na svetilji. Goleta bi već sad plovila na moru. Mi bismo je teško primetili da izlazi iz zaliva, i ovi zlikovci bi nam umakli.

Ovo što smo ovde ispričali, brzo se raščulo među mornarima *Santa-Fe*, i naravno svi su čestitali Džonu Devisu i Vaskecu.

Noć je prošla mirno, i sutradan se Vaskec upoznao sa tri čuvara koje je *Santa-Fe* dovezla na ostrvo država da prime dužnost.

Razume se da je još iste noći poslat jedan jak odred mornara da zauzme goleetu. Ako to nije učinjeno, onda je Kongr pokušao da se na nju ukrca, i ako mu je to pošlo za rukom, brzo je sa odlivom stigao na otvoreno more.

Da bi obezbedio nove čuvare, kapetanu Lafajeteu bio je sada

glavni zadatak da ostrvo očisti od razbojnika koji su ovde stanovali, i od kojih je još trinaest ostalo posle smrti Karkantea i majstora Vargasa.

Kako je ostrvo vrlo veliko, izgledalo je da će potera dugo trajati i da možda neće sasvim uspeti. Kako bi mornarima i bilo moguće da Ostrvo država potpuno pretraže. Svakako, Kongr i njegovi drugovi ne bi učinili glupost da se vrate na rt Svetog Vartolomeja, jer je tajna ovoga utočišta mogla biti poznata. Zato im je stajalo otvoreno celo ostalo ostrvo, i možda će proći nedelje, pa i meseci, dok se ovi razbojnici do poslednjeg čoveka pohvataju. Ipak, kapetan Lafajete ne bi se nikako rešio da ostavi Ostrvo država, pre nego što čuvare osigura od svakog napada, kao i redovnu službu svetilje.

Možda će i uspeh u tom pogledu biti brži zato što će Kongru i njegovim drugovima brzo nestati hrane. Od namirnica nije im ostalo ništa ni u pećini na rtu Svetog Vartolomeja ni u onom zalivu Elgoru. Vaskec i Džon Devis odveli su kapetana u ovu drugu pećinu, gde nisu našli ni peksimita ni konzervisana mesa, ni drugih namernica. Sve što je još hrane bilo, razbojnici su već bili odneli na golelu, a ovu su mornari *Santa-Fe* sad uterali u usek. U pećini su ostale još neke stvari bez vrednosti; posteljne stvari, odelo i alati odneli su u kuću kod svetilje. I da se Kongr noću još jedanput uvukao u stovarište svoje pljačke, ne bi baš ništa našao što bi moglo služiti za ishranu njegove družine. Nije mogao dobiti ni lovačke puške, bar prema broju ovakvih pušaka i municije, koje su bile nađene na lađi *Karkanti*. Stoga mu je ostalo samo da lovi ribu. Pod ovakvim okolnostima, oni su se morali ili predati ili bedno skapati od gladi.

Ipak, potera je odmah počela. Pojedini mornarski odredi krenuše pod komandom jednog oficira ili podoficira, jedni u unutrašnjost ostrva, a drugi na obalu. Sam kapetan podje na rt Svetog Vartolomeja, ali ovde nije mogao ući u trag razbojničkoj

družini.

Tako je prošlo nekoliko dana, a ne naiđoše ni na jednog razbojnika, kad ujutru 10. marta sedam bednih, iznurenih i izgladnelih Pešeresa dođoše pred ogradu. Odmah ih odvedoše na *Santa-Fe*, nahraniše ih, ali se postaraše da opet ne pobegnu.

Posle četiri dana prvi krmar Rigel, koji je pretraživao jednu obalu u okolini rta Vebstera, naiđe pet leševa, od kojih je Vaskec još dva Čileanca iz družine mogao poznati.

Po ostacima razbacanim oko mrtvih, videlo se da su ljudi pokušavali da se hrane ribama i školjkama; ali se nigde nije našao trag od vatre, nigde izgorela drva i pepeo. Očevidno, nisu imali čime da zapale vatru.

Naposletku, uveče drugog dana, pojavi se pre zalaska sunca jedan čovek između stena koje su pet stotina metara daleko od svetilje opkoljavale usek.

Čovek je bio gotovo na istom mestu odakle su Džon Devis i Vaskec, bojeći se da golema ode, dan pre polaska *Santa-Fe* posmatrali njega one večeri kada se čovek rešio da učini poslednji očajni pokušaj da sebe spase. •

Taj čovek bio je Kongr.

Vaskec koji je sa novim čuvarima svetilje išao tamo-amo po dvorištu, poznao ga je na prvi pogled i viknu:

– To je on, to je on!

Na ovaj glasni uzvik, komandant Lafajete, koji je sa prvim krmarem obalom išao, odmah je dotrčao.

Džon Devis i nekoliko mornara već su pojurili za čovekom, i okupivši se svi na brežuljku, mogli su videti harambašu razbojničke družine koji je jedini ostao u životu.

Ali šta je ovaj ovde hteo?... Zašto se dragovoljno pokazao?... Da nije možda hteo da se preda?... Ali onda nije se smeо

obmanjivati kakva ga sudbina čeka. Bio bi odveden u Buenos-Ajres i tu bi imao da glavom plati za svoja ubistva i razbojništva.

Kongr je nepomično stajao na najvišoj steni, o koju su talasi blago zapljuskivali. Njegovi pogledi behu upravljeni na usek. Pored *Santa-Fe* mogao je ovde videti goleletu, koju mu je na rtu Svetog Vartolomeja slepi slučaj bacio u ruke u koju mu je nepovoljni sticaj prilika opet oteo. Kakve su se misli mogle vrzati u glavi ovoga morskog razbojnika? Da *Santa-Fe* nije došla, on bi već odavno bio na vodenoj pustinji Velikog okeana, gde bi mu tako lako bilo da pobegne od svake potere.

Razume se da je kapetanu Lafajeteu mnogo bilo stalo da Kongra uhvati.

On je izdao naredbu da se uhvati. Prvi krmari Rigel sa šest mornara iziđe iz dvorišta, pa se uputi u bukovu šumicu, odakle će im biti lako da uhvate razbojnika, kad se jedan deo potere pored stena dovuče tamo.

Vaskec je tamo vodio mali odred najkraćim putem.

Ali tek što su sto koraka prešli preko male uzvišice oko svetilje, kada odjeknu pucanj i jedno čovečje telo se sa visoke obale stropošta u more koje zapljasnu oko samoubice penušeći se.

Kongr je izvadio revolver iza pojasa i opalio u čelo.

Lupež je sam sebi studio, i sad je odliv nosio njegov leš na pučinu.

Ovo je bio poslednji prizor drame na Ostrvu država.

Razume se da je svetilja od noći između 3. i 4. marta opet neprekidno radila. Vaskec je nove čuvare upoznao s njihovim dužnostima.

Sad nije više ostao ni jedan čovek od razbojničke družine.

Džon Devis i Vaskec ukrcaše se na *Santa-Fe* koja se vraćala u Buenos-Ajres. Džon Devis htio je da se iz Bueons-Ajresa vrati u

svoj zavičaj, gde je bez sumnje brzo dobio kapetansko mesto koje je zaslužio za svoju odlučnost, hrabrost i ličnu vrednost.

Vaskec je htio da ide u svoju postojbinu i da se odmori od tolikih junački izdržanih napora. Ali tamo će doći sam, sa njim se neće više vratiti njegovi siroti drugovi.

Bilo je 18. marta posle podne kada je kapetan Lafajete, koji se sad sasvim umirio zbog bezbednosti novih čuvara, zapovedio da se podje.

Sunce je bilo na zahodu, kada je lađa iz zaliva isplovila.

Naskoro za njom preko obale zasija svetlost čiji se odsjaj igrao na vodenom tragu lađe. *Santa-Fe* je klizila na polumračnom moru, kao da je sobom ponela nekoliko od bezbrojnih zrakova koje je nova svetilja na kraju sveta bacala kroz noć.

KRAJ

SVETLO NA MORU I U UMU

Simbolična svetiljka na kraju sveta – sjaji među delima Žila Verna već sto godina od smrti slavnoga pisca.

Kao što na ovoj planeti ima znatno više vode nego kopna, tako su i u golemom delu Žila Verna – ogromna mora ispunila književni svet. Kad se tome doda činjenica da je moreplovstvo u 19. veku, kada Vern piše svoje pustolovne, pomorske i fantastične romane, bilo drukčije i nerazvijenije – onda shvatamo da je na beskrajnim vodama okeana mali čovek bio još manji.

Velikim su ga činila samo dela i vrline: hrabrost, plemenitost, lepota.

Na ogromnim morima gde haraju bure i oluje, lađice s hrabrim posadama i nemirnim duhovima traže kopno i smisao putovanja. Na krhkим palubama, po zabačenim ostrvima – čovek: njegove vrline i mane, dobro i zlo.

Jedno neobično ostrvo – na kraju sveta, a to znači u ničijim vodama, gde se dodiruju najveći okeani i jednako su daleko najveći kontinenti – poprište je borbe dobra i zla u kratkom romanu *Svetiljka na kraju sveta*.

Pod ovim naslovom, knjiga je štampana u Beogradu pre skoro 80 godina, u prevodu neumornog Dragutina N. Jovanovića. Postoje i drugi prevodi ovog naslova: *Svetionik na kraju sveta...* U prevodu koji čitalac ima pred sobom, svetionik se zove lepom i starinskom rečju *kula svetilja*. Reč *svetilja* je najčešća oznaka za svetionik koji pomaže brodovima da noću i u buri pronađu put između grebena i smrtnih opasnosti. A prevodilac i izdavač (Knjižarnica Tome Jovanovića i Vujića „Zeleni venac“) opredelili su se za reč *svetiljka* u naslovu, kao da je reč o maloj lampi.

Spram tolike daljine i pustoši ogromne vode, među hridinama i stenama o koje se velike lađe razbijaju kao ljske od

jajeta – svetlost ovog svetionika je mala kao sveća. Ali je uloga te svetlosti velika – simbolična i metaforična. Ona je sagrađena da pomogne svim brodovima – malim i velikim, ribarskim, vojnim, trgovačkim – da pronađu put i prežive stihiju.

Ta svetiljka, međutim, ne može da osvetli pomračeni um zlih ljudi – razbojnika ili gusara koji žive od zločina i tuđe nesreće. Na ostrvu Žila Verna sukobiće se mala posada čuvara svetionika s velikom i opasnom družinom ubica i pljačkaša ogrezlih u zločin. Prvo što će ti zločinci učiniti, jeste da ugase svetlost na svetioniku u „Ostrvu država“. Bez te svetiljke, pravda je spora, daleka, nedostižna.

U raznim budžacima sveta, otkako taj svet postoji traje mala ali presudna borba dobra i zla. Dobri, duševni, pravedni čovek, koji pomaže i služi drugima nalazi se protiv sebičnih, opakih, surovih, koji služe samo sebi.

Žil Vern je napisao priču o jednom takvom kutku, na kraju sveta, a priča se odnosi na mnoge slične situacije u celom svetu, pa i u najrazvijenijim gradovima ljudskog društva.

Prevod pred čitaocem je arhaičan i davnašnji. Naša redakcija nije ga mogla mnogo unaprediti, čak je i sačuvala njegov jezički i sintaksički štimung. Taj prevod donosimo ovde iz dva razloga: dok ne pristignu novi i savršeniji prevodi, kao i zbog uspomene na prevodioce pionire – zahvaljujući njima, srpski čitalac je upoznao dela Žila Verna pre jednog veka – koliko je prošlo od pišćeve smrti.

Dragan Lakićević

BELEŠKA O PISCU

Francuski pisac Žil Vern (1828-1905) jedan je od najpopularnijih omladinskih pisaca na svetu. Rodio se u porodici advokata i u početku se pripremao za pravničku karijeru. U mladosti ga privlači pozorište.

Njegovu književno-umetničku maštu, međutim, zaokupljaju daleke zemlje, velika putovanja, pustolovine po okeanima, naučna otkrića, istraživački i avanturistički podvizi, „poezija svega što je nepoznato“. – Njegova jedinstvena fantazija predvidela je mnoga ostvarenja buduće nauke i tehnike.

Naučnofantastični roman *Pet nedelja u balonu* stvorio je novi prozni žanr i osvojio milione mladih čitalaca.

Žil Vern je preveden na sve evropske jezike i gotovo svi njegovi romani – na srpski.

Napisao je preko pedeset romana, a najpopularniji su:

Pustolovine kapetana Hatere, Deca kapetana Granta, Put oko sveta za osamdeset dana, Dvadeset hiljada milja pod morem, Putovanje na mesec, Putovanje u središte zemlje, Petnaestogodišnji kapetan, Carev Glasnik (Mihail Strogov), Doktor Oks, Zeleni zrak, Južna zvezda, Zagonetke Ledenog mora, Lovci na meteore, Tajanstveno ostrvo, Gospodar sveta, Hektor Servadak, Crna Indija, Svet pod morem, Osam stotina milja niz Amazon, Zlatan vulkan i dr.

- {1} *mazgala* – puškarnica, otvor za cev
- {2} *kliper* – brzi prekooceanski brod na jedra – za prevoz robe
- {3} *goeleta* – mala brza jedrilica s katarkama
- {4} *jedek* – debelo brodsko uže
- {5} *kilja* – glavna uzdužna greda na dnu lađe
- {6} *palamar* – debelo brodsko uže
- {7} *Guanako* — vrsta lame iz porodice kamila
- {8} *okomak* – obronak
- {9} *kajit* – kabina